

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Přirodovědecká fakulta

Katedra geografie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Ondřej Peterka

**Role regionálních muzeí
Královéhradeckého a Libereckého kraje
ve vzdělávacím procesu
na základních a středních školách**

Vedoucí bakalářské práce: doc. RNDr. Irena Smolová, Ph.D.

Olomouc 2024

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Ondřej PETERKA
Osobní číslo:	R210236
Studijní program:	B0114A330002 Geografie pro vzdělávání
Téma práce:	Role regionálních muzeí Královéhradeckého a Libereckého kraje ve vzdělávacím procesu na základních a středních školách
Zadávací katedra:	Katedra geografie

Zásady pro vypracování

Bakalářská práce bude zaměřena na podrobnou analýzu vzdělávacích aktivit regionálních muzeí a jejich využívání ve vzdělávání na základních a středních školách. Modelovým územím pro realizaci analýz bude region severních a severovýchodních Čech ve vymezení území Libereckého a Královéhradeckého kraje. Autor se zaměří na kvantitativní a kvalitativní analýzu vzdělávacích aktivit regionálních muzeí a zhodnotí jejich potenciál a možnosti dalšího rozvoje. Základní metodou využitou při zpracování bakalářské práce bude komparační analýza, dále bude práce vycházet z analýz statistických dat (např. analýzy návštěvnosti), výročních zpráv a doplněno bude o expertní rozhovory se zástupci škol a regionálních muzeí. Formou případové studie bude zpracován návrh aktivity spolupráce regionálního muzea a střední nebo základní školy.

Doporučená osnova práce:

1. Úvod
2. Cíle práce a metodika
3. Rešerše literatury
4. Základní charakteristika regionálních muzeí v záměrném území
5. Analýza a zhodnocení vzdělávacích aktivit muzeí
6. Případová studie
7. Diskuse výsledků
8. Závěr
9. Shrnutí – Summary (česky a anglicky)

Termín odevzdání: duben 2024

Celkový rozsah práce: 5000-8000 slov základního textu

Rozsah grafických prací: grafy, mapy, fotodokumentace

Rozsah pracovní zprávy:	5 000 – 8 000 slov
Rozsah grafických prací:	Podle potřeb zadání
Forma zpracování bakalářské práce:	tištěná

Seznam doporučené literatury:

- Alonso-Monasterio, P., Uixera Cotano, L. Community School Museums as a tool for education. HERITAGE 2022 – International Conference on Vernacular Heritage: Culture, People and Sustainability. 2022. Doi: <https://doi.org/10.4995/HERITAGE2022.2022.15054>
- Argyropoulos, V., Kanari, C. The Role of Non-formal Learning Environments in Education and Socialization of Children with Visual Disability: The Case of Museums. 2019. In: Halder, S., Argyropoulos, V. (eds) Inclusion, Equity and Access for Individuals with Disabilities. Palgrave Macmillan, Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-13-5962-0_7

Dolák, J., Holman, P., Jagošová, L., Jůva, V., Mrázová, L., Šerák, M., Šobáňová, P. *Základy muzejní pedagogiky*. Brno: Moravské zemské muzeum Brno, 2014. ISBN 978-80-7028-441-4

Fulková, M., Hajdušková, L., Sehnalíková, V. *Muzejní a galerijní edukace 1. Vlastní cestou k umění. Vzdělávací programy Uměleckoprůmyslového muzea v Praze a Galerie Rudolfinum v roce 2011*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, a Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze, 2012, s. 19 – 21. ISBN 978-80-7290-535-5.

Fulková, M., Hajdušková, L., Sehnalíková, V., Kitzbergerová, L. *Muzejní a galerijní edukace 2. Umění a kultura ve školním kontextu/Učení z umění. Vzdělávací programy Uměleckoprůmyslového muzea v Praze a Galerie Rudolfinum 2012 a 2013*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta a Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze, 2013, ISBN 978-80-729-700-7.

Horáček, M., Myslivečková, H., Šobáňová, P. *Muzejní pedagogika dnes: sborník příspěvků z mezinárodní konference pořádané Katedrou výtvarné výchovy PdF UP v Olomouci 6. 5. 2008*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. ISBN 9788024419930.

Jůva, V. *Dětské muzeum: edukační fenomén pro 21. století*. Brno: Paido, 2004. Edice pedagogické literatury. ISBN 8073150905.

Kocichová, I., Žáčková, M. *Perspektivy české muzejní edukace*. Praha: Národní muzeum. ISBN 978-80-7036-516-8

Šobáňová, P. *Muzejní edukace*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3130-7.

Šobáňová, P. *Edukační potenciál muzea*. Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. Disertace. Univerzita Palackého.

Tlusták, Vlastimil. *150 let olomouckého muzejnictví: sborník příspěvků z konference: Olomouc, říjen 1998*. Vyd. 1. Olomouc: Vlastivědné muzeum, 1999. 36 s. ISBN 80-85037-19-X.

The Seoul Agenda: Goals for the Development of Arts Education, UNESCO's Second World Conference on Arts Education, Seoul, the Republic of Korea, 25 – 28 May 2010. <http://www.unesco.org/culture/en/artseducation>

Strategie rozvoje muzejnictví v ČR

Vedoucí bakalářské práce: **doc. RNDr. Irena Smolová, Ph.D.**
Katedra geografie

Datum zadání bakalářské práce: **17. května 2023**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2024**

L.S.

doc. RNDr. Martin Kubala, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Pavel Klapka, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 17. května 2023

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně pod vedením doc. RNDr. Ireny Smolové, Ph.D. a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Olomouci dne 16. 4. 2024

Ondřej Peterka

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval své vedoucí bakalářské práce doc. RNDr. Ireně Smolové, Ph.D., která mi při psaní práce poskytovala cenné rady a vždy byla připravena mi pomoci. Zároveň chci poděkovat všem ochotným pracovníkům muzeí a škol za vstřícnost při zjišťování informací pro účely této práce. V neposlední řadě děkuji své rodině, která mi byla po celou dobu velkou oporou.

Bibliografický záznam

- Název práce: Role regionálních muzeí Královéhradeckého a Libereckého kraje ve vzdělávacím procesu na základních a středních školách
- Autor: Ondřej Peterka
- Studijní program: Geografie pro vzdělávání maior, Biologie a environmentální výchova pro vzdělávání minor
- Zadávací katedra: Katedra Geografie
- Vedoucí práce: doc. RNDr. Irena Smolová, Ph.D.
- Rozsah práce: 92 stran
- Abstrakt: Práce se zaměřuje na problematiku edukačních programů a školního vzdělávání v regionálních muzeích Královéhradeckého a Libereckého kraje. Ve sledovaném území na základě odborné literatury, dostupných dokumentů a dat mapuje potenciál expozic regionálních muzeí pro vzdělávání a spolupráci se základními a středními školami a hodnotí jejich přístup k muzejní edukaci.
- Klíčová slova: muzejní pedagogika, edukační program, vyučování v muzeu, spolupráce muzeí a škol, muzejní edukace, zaměření expozic

Bibliographic record

- Title:** The role of regional museums of the Hradec Králové and Liberec regions in the educational process in primary and secondary schools
- Author:** Ondřej Peterka
- Study programme:** Geography for Education, Biology and Environmental Education for Education
- Department:** Department of Geography
- Supervisor:** doc. RNDr. Irena Smolová, Ph.D.
- Work length:** 92 pages
- Abstract:** The thesis focuses on the issue of educational programs and school education in the regional museums of the Hradec Králové and Liberec regions. Based on specialist literature, available documents and data, it maps the potential of regional museum exhibitions for education and cooperation with primary and secondary schools in the monitored area and evaluates their approach to museum education.
- Keywords:** museum pedagogy, educational program, teaching in a museum, cooperation between museums and schools, museum education, themes of exhibitions

Obsah

1 Úvod	9
2 Cíle práce	10
3 Metodika	11
4 Rešerše a teoretický rámec	18
4.1 Muzejní edukace a její charakteristika	23
4.2 Muzeum a škola jakožto spolupracující subjekty	27
4.2.1 Možnosti v rámcových vzdělávacích programech.....	31
4.3 Muzea a jejich prezentace na internetu.....	32
5 Aplikační část	35
5.1 Základní typologie muzeí.....	35
5.2 Pozice regionálních muzeí v systému muzejnictví.....	36
5.3 Muzea ve sledovaném území	37
5.4 Regionální muzea ve sledovaném území	40
5.5 Prezentační činnost muzeí a nabídky pro vzdělávací instituce	45
5.6 Edukační programy pro školy a jejich hodnocení.....	51
5.6.1 Stálé edukační programy	52
5.6.2 Sezónní edukační programy	53
5.6.3 Muzejní edukátoři	54
6 Případová studie – muzeum v Nové Pace	55
6.1 Potenciální subjekty pro edukační činnost.....	57
6.2 Reflexe vedení muzea	61
7 Diskuze výsledků	64
8 Závěr	67
9 Summary	69
10 Zdroje	70
10.1 Literární zdroje	70
10.2 Internetové zdroje	73
Seznam volných příloh	92

1 Úvod

V Česku se nalézá značné množství muzeí, která jsou nedílnou součástí systému kulturních a vědeckých institucí, zabývajících se shromažďováním artefaktů, výzkumem i neformálním vzděláváním v okruhu svého působení. V očích veřejnosti je hlavní úlohou muzeí předávat návštěvníkům názornou a srozumitelnou formou informace o jevech, na jejichž zkoumání a prezentaci se zaměřují. Významnou část veřejnosti pak tvoří děti a mládež – žáci základních a středních škol – intenzivně se rozvíjející osobnosti, které se systematicky vzdělávají ve školských zařízeních různého typu. Návštěvy školních skupin v muzeích mají v našich zemích letitou tradici, mnohdy však probíhaly nahodile, bez zvláštní přípravy. Žáky muzeem prováděl vyučující, nebo si expozice žáci procházeli sami. Nezřídka takové návštěvy postrádaly koncepci a konkrétní vzdělávací cíl, což mohlo vyvolávat dojem samoučelnosti těchto návštěv. Doba a společnost se však dynamicky vyvíjí a i školní výuka doznává v posledních letech významných změn, které pravděpodobně budou ještě gradovat v letech následujících. O jaké změny se jedná, jak na ně muzea a školy ve sledovaném území reagují, zda se muzea snaží školám otevřít a co pro to činí, jsou otázky, na které se snaží tato práce odpovědět.

Za zájmové území této práce byl zvolen region severovýchodních Čech vymezený hranicemi Královéhradeckého a Libereckého kraje. V textu jsou shrnuty obecné základní charakteristiky muzeí a muzejní edukace, na jejichž základě je následně zhodnocena situace ve zkoumaném regionu. V praktické části jsou prezentována zjištění, zda jsou expozice zdejších muzeí pro školní vyučování vhodné, zda je v regionu muzejní edukace běžnou součástí výuky, jaké má formy nebo jak se liší v závislosti na velikosti muzeí. Zvláštní zřetel je brán na využití expozic pro vyučování geografie.

2 Cíle práce

Cílem první teoretické části práce je seznámit čtenáře s problematikou muzejní edukace, přispět ke zvýšení povědomí o školním vzdělávání v muzeích a možnostech jeho navázání na moderní formy výuky. Proto je v této části textu předkládán ucelený pohled na dílčí aspekty spolupráce českých muzeí a škol. Teoretická část, která je zpracována formou rešerše, má za cíl zanalyzovat odborné a akademické práce zaměřující se jak na základní charakteristiky muzeí, tak i na hlubší rozbor jejich organizační struktury a fungování. Zvláštní pozornost má věnovat stěžejnímu tématu, kterým je spolupráce muzeí se školami a s ní související oblasti jako vzdělávací aktivity pro školní skupiny nebo změny rámcových vzdělávacích programů a jejich potenciální vliv na muzejní edukaci.

Druhá praktická část práce zhodnotí aktuální situaci spolupráce muzeí se školami v regionu severovýchodních Čech, zejména pak zjistí, zda zdejší muzea reagují na celostátní trend otevírání se veřejnosti a zvyšování dostupnosti svých sbírek např. zřízením pozice muzejního edukátora nebo inovováním stálých expozic. Praktická část zároveň ověří námi stanovené hypotézy:

- *Všeobecná regionální muzea v zájmovém území jsou vhodná pro výuku geografie.*
- *Regionální muzea ve sledovaném území nenavazují aktivně spolupráci se školami.*
- *Regionální muzea ve sledovaném území neobsazují pozici muzejního edukátora.*

Součástí praktické části je mj. případová studie, jejímž cílem je na modelovém příkladu Městského muzea v Nové Pace zjistit současný stav jeho expozic a muzejní edukace a především jej zasadit do kontextu širších souvislostí, jako je například zájem místních pedagogů o muzejní edukaci a jejich postoj k muzeu či personální a finanční situace samotného muzea stejně jako vize jeho vedení. V závěrečné části bude vyhodnoceno, zda je aktuální situace optimální, a předány případné návrhy pro její zlepšení. Do diskuzní části práce bude zahrnut návrh na možné využití muzea pro výuku.

3 Metodika

Teoretická část byla zpracována formou rešerše dostupné odborné literatury, vědeckých výzkumů a dokumentů závazných pro vzdělávací činnost škol a provoz muzeí. Využito bylo výsledků několika akademických prací, tematicky vhodných pro účely této práce.

Zpracování praktické části vyžadovalo zmapovat základní charakteristiky muzeí, obsah aktuálních expozic, rozvinutost muzejní pedagogiky, zanalyzování vzdělávacích aktivit muzeí a posoudit jejich vhodnost k zařazení do výuky s přihlédnutím k naplňování požadovaných výstupů ŠVP (RVP), dále také porovnat vybrané instituce a poukázat na jejich silné a slabé stránky v otázce zkoumané problematiky. K této analýze byly využity jak teoretické informace shromážděné v části rešeršní, tak údaje zjišťované přímo o konkrétních sledovaných institucích.

Praktická část práce sestává ze dvou základních okruhů, přičemž prvním a stěžejním okruhem je přehled regionálních muzeí spojený s analýzou jejich základních charakteristik, expozic a edukační činnosti. Druhý okruh pak tvoří případová studie zaměřená na Městské muzeum v Nové Pace, jakožto reprezentativního zástupce regionálních muzeí.

Vytvoření přehledu regionálních muzeí předcházela tvorba soupisu dohledaných muzeí, která se v regionu nalézají, přičemž byly evidovány adresy jejich webových stránek. Základem soupisu se staly údaje z dokument Návštěvnost muzeí a galerií v krajích v roce 2022 (Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, 2023) z portálu Statistika kultury provozovaného Ministerstvem kultury České republiky. Zde uvedený výčet byl následně doplněn o muzea ze seznamu na webu Asociace muzeí a galerií České republiky (Asociace muzeí a galerií České republiky, c2023) a o další pak z portálu Museum.cz (Museum.cz, c2023). Nutno podotknout, že při vytváření primárního soupisu muzeí (Příloha 1) nebyl brán zřetel na skutečnost, zda nalezené instituce naplňují definici pojmu muzeum dle zákona. Bylo přihlíženo k tomu, jak se dané instituce prezentují. Webové adresy těchto muzeí byly zaznamenány do tabulky vytvořené v programu MS Excel (Příloha 1). V některých případech bylo zjištěno, že jsou muzea uváděná ve výše zmíněných zdrojích trvale uzavřena. Tato byla ze soupisu vyřazena a skutečnost uvedena v technických poznámkách. Z webových stránek muzeí, uvedených

v seznamu literatury, byly následně získány základní informace o jejich zaměření, akviziční oblasti a cílové skupině návštěvníků, na základě kterých byla posouzena vhodnost muzeí k zařazení do kategorie regionálních muzeí, která byla následně blíže zkoumána. Zařazena sem byla taková muzea, která spadala do všech tří zeleně vyznačených tříd zároveň (Tab. 1). Všechna tato muzea odpovídala zároveň definici muzea dané zákonem (rešerše s. 19). Vedle zmíněných údajů byly zaznamenány informace o zřizovateli. V případě muzeí specializovaných bylo zjišťováno jejich zaměření, které bylo k příslušným muzeím připsáno do tabulky. Jako velká skupina specializovaných muzeí se ukázala muzea zaměřená na profese. V jejich případě byla tabulka doplněna o konkrétní druh profesí. Zjištěná data byla podrobena analýze a její výsledky prezentovány v aplikační části práce.

Tab. 1 Klasifikace zjištěných muzeí pro výběr muzeí regionálních

Základní klasifikace muzeí								
dle zaměření sbírek			dle akviziční oblasti			dle typu návštěvníků		
všeobecná	specializovaná	galerie	místní	regionální	národní	vzdělávací	specializovaná	pro obecnou veřejnost

Pozn.: zeleně zvýrazněna kritéria odpovídající zařazení do kategorie regionální muzeum

Zdroj: Vlastní zpracování dle zdrojů z rešeršní části práce

U regionálních muzeí byly stanoveny informace, které o nich budou pro účely práce zjišťovány. Základními zdroji těchto informací se staly výroční zprávy muzeí, jejich oficiální webové stránky a osobní návštěvy expozic. V případě absence potřebných zdrojů informací byly instituce oslovovány e-mailem s žádostí o doplnění údajů. Takto bylo postupováno v případě Krkonošských muzeí Správy KRNAP, Městského muzea v Žacléři a Muzea Jizerských hor. Většinu potřebných informací se podařilo získat. E-mailovou korespondencí byly rovněž zjištěny podrobnosti o přípravě edukačních programů v muzeích ve Vrchlabí a v Žacléři.

Zjišťované údaje byly rozděleny do 4 kategorií (Provoz muzeí, Sídla, Prezentační činnost a Edukační programy). Pro každou z nich byla vytvořena v programu MS Excel samostatná tabulka obsahující seznam muzeí včetně jejich pracovišť, kam byly zapisovány jak zjištěné informace, tak i jejich analýzy.

Do kategorie Provoz muzeí (Příloha 2) bylo zařazeno zjišťování adres jednotlivých pracovišť, přičemž bylo vycházeno z výročních zpráv institucí. Stejně tak bylo postupováno při zjišťování zřizovatelů, organizační struktury, počtu stálých zaměstnanců a mapování jiných služeb, které muzea veřejnosti poskytují, včetně publikační činnosti a jejího charakteru. Výroční zprávy byly rovněž vhodným

pramenem pro zjišťování rozpočtů institucí a konkrétních finančních zdrojů. Webové adresy byly převzaty z Přílohy 1 a na jejich základě bylo provedeno hodnocení internetové komunikace muzeí dle Tab. 2. Pro účely hodnocení internetové komunikace byly dále dohledány byly facebookové stránky muzeí (uvedeny v seznamu literatury). Platforma Facebook byl vybrán jako jedna z nejrozšířenějších sociálních sítí v Česku.

Tab. 2 Kriteriační tabulka pro hodnocení internetové komunikace muzeí

kritérium	body	odůvodnění
správa webu	0	web není veden vůbec
	1	externí
	2	vlastní
přehlednost webu	0	web není veden vůbec
	1	špatná
	2	dobrá
	3	výborná
vzhled webu	0	web není veden vůbec
	1	nevzhledný
	2	dobry
	3	výborný
aktuálnost webu	0	web není veden vůbec
	1	zastarávající
	2	aktuální
informační hodnota webu	0	web není veden vůbec
	1	nizká (chybí základní informace)
	2	dostatečná (základní informace dostupné)
	3	vysoká (nadstandardní množství informací)
newsletter	0	není nabízen
	1	je nabízen
sociální síť	0	nejsou vedeny
	1	založeny, málo aktualizovány
	2	pravidelně využívány k publikaci pozvánek
	3	publikace pozvánek, zajímavosti, nastandard. info.
získané body celkem	0-17	dle úrovně internetové komunikace

Zdroj: Vlastní zpracování dle zdrojů z rešeršní části práce

Analýze byly podrobeny i již zmíněné jiné služby muzeí, které byly klasifikovány do šesti kategorií – informační středisko (IC), publikační činnost (P), muzejní knihovna (K), expertní činnost (E), občerstvení (O) a prodejna (PR).

Data kategorie Sídla (Příloha 3) byla získána zejména z Geoprohlížeče ČÚZK, přičemž byla zjištěna charakteristika každého ze sídel, v nichž působí pracoviště sledovaných muzeí. Z dat ČSÚ (Český statistický úřad, c2024) byl zjištěn počet obyvatel ve zmíněných obcích k 1. 1. 2023 a doplňující zajímavosti byly zapsány do poznámek. Jejich zdrojem byla Turistická mapa na portálu Mapy.cz (Mapy.cz, 2023).

V kategorii Prezentační činnost (Příloha 4) byly z výročních zpráv získány informace o počtu a tématech výstav pořádaných v roce 2022 a počtu akcí pro veřejnost v témže roce. Informace o počtu stálých expozic a jejich tematickém zaměření byly zjištěny z webových stránek institucí. Zaměření expozic a výstav bylo klasifikováno dle Tab. 3.

Tab. 3 Klasifikace tematického zaměření stálých expozic a dočasných výstav

klasifikace konkrétní	přírodovědná	historická a etnografická	umění	osobnosti	profesní	vlastivědná	zvláštní
klasifikace zobecněná	přírodovědné	humanitní			kombinované		jiné

Zdroj: Vlastní zpracování

Na základě fotografií na webových stránkách muzeí, charakteristik expozic ve výročních zprávách i osobních návštěv muzeí byly jejich stálé expozice zhodnoceny dle kritérií z Tab. 4. Osobně bylo navštíveno: Krkonošské muzeum v Jilemnici a ve Vrchlabí, Muzeum východních Čech v Hradci Králové, Severočeské muzeum v Liberci, Městské muzeum v Novém Městě nad Metují, Muzeum Českého ráje v Turnově, ještě před uzavřením Regionální muzeum a galerie Jičín, Městské muzeum ve Dvoře Králové nad Labem, Muzeum a Pojizerská galerie Semily, Městské muzeum v Železném Brodě a Městské muzeum v Nové Pace. Nutno zdůraznit, že v případě klasifikace dle převládajícího způsobu prezentace muzeálií a převládajícího pojetí muzea se jedná o převládající jev, tzn. například mnoho muzeí typu *contemplativum* má v expozicích místy interaktivní prvky apod.

Tab. 4 Klasifikace muzeí podle formy prezentace muzeálií, dle převládajícího způsobu prezentace muzeálií a dle převládajícího pojetí

Klasifikace muzeí podle formy prezentace muzeálií			
forma prezentace muzeálií	expozice	výstavy	expozice i výstavy
zkratka v Příloze 4	E	V	E+V
Klasifikace muzeí dle převládajícího způsobu prezentace muzeálií			
převládající způsob prezentace muzeálií	formalistický		kontextuální
zkratka v Příloze 4	F		K
Klasifikace muzeí dle převládajícího pojetí muzea			
převládající pojetí	<i>contemplativum</i>		<i>activum</i>
zkratka v Příloze 4	C		A

Zdroj: Šobáňová, 2017; upraveno

Obdobně bylo postupováno při hodnocení vhodnosti muzejních expozic pro vyučování geografie, přičemž bylo vycházeno z kritérií v Tab. 5.

Tab. 5 Podklad pro zhodnocení vhodnosti stálých expozic regionálních muzeí pro výuku geografie

vhodnost expozic pro výuku geografie na ZŠ a SŠ	vhodné	spíše vhodné	spíše nevhodné	nevhodné
přidělená hodnota	4	3	2	1
odůvodnění	expozice jsou svou koncepcí i obsahem vhodné pro výuku geografie	expozice jsou obsahem vhodné, koncepce je pro výuku geografie omezující	expozice jsou obsahem vhodné pro výuku geografie pouze v omezené míře	využitelnost expozice je pro výuku geografie co do obsahu i formy minimální

Zdroj: Vlastní zpracování

Ve třetí kategorii věnované edukačním programům (Příloha 5) bylo z webových stránek muzeí zjištěno, zda na nich nabízejí edukační programy a zda nabízejí možnost jejich online rezervace. Z výročních zpráv za rok 2022 byly doplněny informace počtu stálých edukačních programů, jejich tematickém zaměření a formách. Údaje o tematickém zaměření byly následně klasifikovány do odpovídajících vzdělávacích oblastí RVP ZV, viz Tab. 6.

Tab. 6 Kategorie pro tematické rozřazení stálých edukačních programů

kategorie dle RVP ZV	Jazyk a jazyková komunikace	Člověk a společnost	Člověk a příroda	Umění a kultura	Člověk a svět práce
----------------------	-----------------------------	---------------------	------------------	-----------------	---------------------

Zdroj: Faltýn, 2021; upraveno

Na základě popisu edukačních programů ve výročních zprávách nebo na webech muzeí byly ke každému z muzeí přiřazeny formy programů dle Tab. 7. Pro každé z muzeí tak vznikl přehled forem nabízených edukačních programů, který byl později dále zobecněn pro potřeby mapového zpracování.

Tab. 7 Klasifikace forem muzejních edukačních programů

klasifikace konkrétní	prohlídka s průvodcem	komentovaná prohlídka	prohlídka expozice s učební pomůckou	přednáška	beseda	kurz	workshop	komentovaná prohlídka s aktivitou	animace
klasifikace zobecněná	teoretické					praktické		smíšené	

Zdroj: Šobáňová, 2012a a Horáček, 1998; upraveno

Dále byla z výročních zpráv zjištěna nabídka doprovodných programů k výstavám, počet zaměstnaných muzejních edukátorů a počet školních návštěv v roce 2022 (Příloha 5).

Výsledky šetření z Příloh 1–4 byly mj. využity pro tvorbu grafických a mapových doprovodných výstupů této práce. K prezentaci některých jevů bylo využito lokalizovaných kartodiagramů, které byly zpracovány v programu

QGIS (verze 3.34.6 Prizren) s užitím Křovákova zobrazení (EPSG: S-JTSK / Krovak East North) s využitím podkladových dat Územní správní jednotky ze stahovací služby ATOM Českého úřadu zeměměřického a katastrálního (ČÚZK, c2010). Vzhledem k rozloze sledovaného území a počtu sledovaných pracovišť byly pro interpretaci jevů zvoleny mapy středního měřítká (1 : 650 000 a 1 : 450 000) s jistou měrou generalizace dle individuálních podmínek jednotlivých výstupů.

Pro vymezení sledovaného území bylo využito vrstev administrativního členění ČR (kraje, SO ORP) a k zakreslení jednotlivých pracovišť posloužila Základní topografická mapa ČR 1 : 5 000 jako mapa podkladová. Při zpracovávání jednotlivých mapových výstupů (Příloha 6–15) bylo vycházeno z dat Příloh 2–5. Vzhledem k tomu, že bylo v případě zakreslování všech pracovišť nutno odlišit je od sebe na základě hierarchie, bylo připuštěno ke kategorizaci dle Tab. 8, přičemž nutno podotknout, že byly do map zahrnuty pouze budovy sloužící k prezentaci muzeálií veřejnosti a administrativní budovy byly pomyslně sloučeny s geograficky nejbližším pracovištěm, které je vnímáno jako kmenové. Přehled pracovišť včetně jejich adres je součástí tabulky v Příloze 2.

Tab. 8 Rozdělení pracovišť muzeí pro potřeby mapového zpracování

typ pracoviště	sídlo	pobočka	expozice
odůvodnění	kmenová budova instituce se sídlem ředitele	detašované pracoviště s vlastním vedoucím pracovníkem	detašované pracoviště bez vlastního vedoucího pracovníka

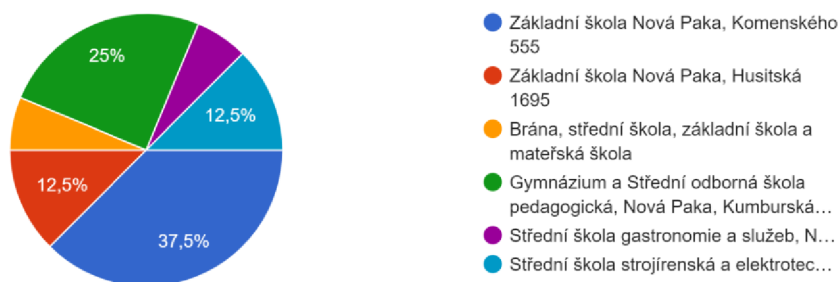
Zdroj: Vlastní zpracování

Druhým okruhem praktické části této práce je případová studie, k jejímuž zpracování bylo využito především osobní návštěvy muzea, dotazníkového šetření a rozhovoru s vedením muzea.

Pro vytvoření úvodního přehledu o situaci ve zkoumané instituci bylo využito informací nashromážděných při zpracovávání Příloh 1–5. Následně byly navštíveny všechny expozice muzea, jež byly popsány, zhodnoceny a fotograficky zdokumentovány.

Vyučujícím vybraných předmětů (dějepis, zeměpis, přírodopis, občanská výchova, výtvarná výchova a příbuzné předměty) na všech novopackých školách byl e-mailem rozeslán dotazník (Příloha 16) zpracovaný v Google Forms obsahující jak uzavřené, tak i otevřené otázky zjišťující, zda v současnosti využívají muzeum k výuce, jaké učivo zde probírají apod. Vzhledem k okruhu respondentů a formě dotazníku se jedná o šetření kvalitativní, které bylo pro individuální charakter případové studie vyhodnoceno jako nejvhodnější. Z 46 rozeslaných dotazníků se navrátilo 16 vyplněných. Jak znázorňuje Obr. 1, podařilo se získat odpovědi od zástupců všech novopackých škol, přičemž nejaktivněji se zapojili oslovení vyučující ze ZŠ Komenského.

Na které z novopackých škol učíte?
16 odpovědí

Obr. 1 Podíl pedagogů zapojivších se do dotazníkového šetření dle jejich působiště (Zdroj: Příloha 16, vlastní šetření)

Na základě výsledků dotazníkového šetření a návštěvou expozic zjištěných informací byly připraveny podklady pro rozhovor s ředitelkou muzea, který byl proveden 19. 4. 2024. Během rozhovoru odpovídala ředitelka muzea na připravené i doplňující otázky, byla provedena reflexe výsledků dotazníkového šetření. Výstupy rozhovoru jsou součástí případové studie.

Ze shromážděných údajů byla celkově zhodnocena aktuální situace. S přihlédnutím k argumentům ředitelky muzea byly předloženy návrhy na možné inovace. Jako nástin možné spolupráce se školami byl k diskuzi předložen návrh třídního projektového dne pro žáky devátých tříd zdejších základních škol, resp. kvarty místního osmiletého gymnázia.

4 Rešerše a teoretický rámec

Využívání muzeí pro účely edukace je v Česku poměrně živým tématem, o čemž svědčí celá řada odborných publikací i kvalifikačních prací, které se tomuto tématu věnují. Dokládá to skutečnost, že si odborná veřejnost uvědomuje význam propojování činnosti muzeí a škol, což dává této oblasti značný potenciál k budoucímu rozvoji. V následujících kapitolách bude čtenář prostřednictvím informací dostupných z citované literatury seznámen se základními pojmy a přiblíženy mu budou různé aspekty nejen muzejní edukace v českých podmínkách.

Tendence shromažďování památných předmětů je pravděpodobně stará jako lidstvo samo. Nejstarší doklady o hromadění předmětů pocházejí z dob starověkých civilizací. Ve středověku se elity evropské společnosti zaměřovaly na shromažďování předmětů s křesťanskou tematikou a v období novověku se pak sběratelství rozšířilo do širších vrstev společnosti a sbírány byly předměty všeobecnější povahy, které byly soukromě shromažďovány v tzv. kabinetech. S příchodem osvícenství se začaly stále více prosazovat sbírky veřejné, které odpovídaly ideji vzdělávání širokých mas. Velký rozvoj muzeí v podobě víceméně odpovídající té dnešní nastal po francouzské revoluci na konci 18. století. Vedle soukromého sběratelství se tak počal v 19. století rozvíjet systém veřejných muzeí stejně jako nově vzniknuvší věda, která se jimi a souvisejícími jevy zabývá – muzeologie (Holman, 2014, kol. - ZMP). Fenomén muzejnictví se v této době hojněji rozšířil také v českých zemích. Jeho rozmach pak ještě akceleroval díky národnímu obrození, kdy vznikající muzea platila za jeden z pilířů národní identity a hrdosti (Špét, 2003).

Současné české muzeum a jeho základní činnosti definuje například zákon č. 122/2000 Sb. v § 2:

„Muzeem je instituce, která získává a shromažďuje přírodniny a lidské výtvoary pro vědecké a studijní účely, zkoumá prostředí, z něhož jsou přírodniny a lidské výtvoary získávány, z vybraných přírodnin a lidských výtvoary vytváří sbírky, které trvale uchovává, eviduje a odborně zpracovává, umožňuje způsobem zaručujícím rovný přístup všem bez rozdílu jejich využívání a zpřístupňování poskytováním

vybraných veřejných služeb, přičemž účelem těchto činností není zpravidla dosažení zisku. Galerii je muzeum specializované na sbírky výtvarného umění.“

V praktické rovině ve stejném duchu se nese i aktualizovaná definice termínu muzeum schválená 24. 8. 2022 obecně uznávanou Mezinárodní muzejní radou (ICOM Česká republika, 2020):

„Muzeum je stálá nezisková instituce ve službách společnosti, která odborně zpracovává, sbírá, konzervuje, interpretuje a vystavuje hmotné i nehmotné dědictví. Muzea jsou otevřená veřejnosti, přístupná a inkluzivní. Podporují a rozvíjejí rozmanitost a udržitelnost, fungují a komunikují eticky, profesionálně a za účasti různých komunit. Nabízejí rozličné podněty pro vzdělávání, potěšení, reflexi a sdílení vědomostí.“

Tato definice se zřejmě snaží zdůraznit otevřenost muzeí a snahu o prosazení jejich místa v moderní společnosti. S tím úzce souvisí mnohokrát diskutovaná otázka, která z činností muzeí by měla dominovat. V Evropě tradičně převažuje sbírkotvorná a vědecká činnost muzeí, zatímco v anglosaském regionu se tyto instituce již od počátků svého působení významněji zaměřují na složku prezentační/vzdělávací. Bez ohledu na veškeré diskuze je patrná současná tendence příklonu střeoevropských muzeí k vzdělávacímu charakteru (Šobáňová, 2012b). Zmíněné základní směry práce muzeí a související terminologie jsou podrobněji popsány v následujících dvou kapitolách.

Základním kamenem každého muzea je právě jeho sbírka. Uvedeme např. opět citaci ze zákona č. 122/2000 Sb. v § 2.: *„Sbírkou muzejní povahy je sbírka, která je ve své celistvosti významná pro prehistorii, historii, umění, literaturu, techniku, přírodní nebo společenské vědy; tvoří ji soubor sbírkových předmětů shromážděných lidskou činností (dále jen "sbírka").“* Tato sbírka je odrazem dlouhodobé práce generací pracovníků muzea. Její budování je proces vyžadující speciální postup kvalifikovaného odborníka a je při něm nutno postupovat dle platných norem a metodických pokynů. Tuto činnost v muzeích vykonávají kurátoři, kteří předměty evidují a zajišťují jejich správnou depozici. Ta je důležitá vzhledem k úkolu muzeí sbírkové předměty dlouhodobě uchovávat. Nejedná se o snadný úkol, neboť sbírky muzeí, zejména pak těch vlastivědných, sestávají z předmětů rozmanitých forem, jejichž nároky na uchovávání se značně liší. Mimoto

se však kurátoři rovněž aktivně podílejí na vyhledávání nových vhodných sbírkových předmětů (Karalová, 2015).

Z pohledu muzeologie lze tento proces označit jako muzealizaci. Ta je Stránským (2000) definována jako činnost, při které je předmět vyjmut ze svého původního prostředí za účelem dokumentace stavu a podoby lidské kultury v dané době. Dle Beneše (1997) tak tento předmět získává novou zprostředkující, kulturní funkci. Tím se ostatně odlišuje proces muzealizace od sběratelství – v případě sběratelství je předmětem hromadění konkrétních předmětů touha je vlastnit a těšit se z nich, v případě muzealizace je cílem shromažďování předmětů fakt, že dokládají určité skutečnosti a vypovídají o nich, čímž je pozdějšímu pozorovateli umožní snáz pochopit.

Muzealizace má dle Stránského (2000) 3 fáze, kterými jsou: Selektce, označující odborný výběr sbírkových předmětů, tezaurace – shromažďování muzejních sbírek, a prezentace, tedy vystavování sbírkových předmětů veřejnosti.

Předměty, které prošly tímto procesem jsou pak označovány pojmem muzeálie. Beneš (1978) muzeálie rozděluje do 3 typů na naturfakty (přírodniny), mentefakty (nehmotné památky zachycené na různých médiích) a artefakty (hmotné lidské výtvoř).

Jako muzealita je pak označována samotná dokladová a vypovídací hodnota předmětu, pro kterou je muzealizován (Horská, 2016).

Prezentační činnost muzeí je laické veřejnosti nejlépe známa. Je totiž hlavním prostředkem komunikace muzeí s veřejností (Šobáňová, 2012b). Jak již bylo zmíněno výše, jedná se o završení procesu muzealizace, tedy představení shromážděných muzeálií. Vystavená muzeálie plní úlohu komunikace s návštěvníkem a působící na jeho smysly se stává exponátem. Exponátem se však mimo muzeálie může stát také předmět nemuzeální hodnoty, který do expozice vnáší další, žádoucí význam (Šobáňová, 2017). Exponáty nemuzeální hodnoty Šobáňová (2017) dle jejich funkce v expozici rozlišuje na substituty, didaktické exponáty a exponáty zábavní.

Dolák (2019) rozlišuje 2 základní formy muzejní prezentace, kterými jsou expozice a výstava. Expozice je dlouhodobou formou prezentace muzejního tezauru, která přímo koresponduje s oficiálním zaměřením instituce. Výstava má oproti tomu krátkodobé trvání a umožňuje tak muzeím pružně reagovat např. na

aktuální společenskou situaci. Zvláštním typem výstavy je pak výstava putovní. Tato, jak název naznačuje, mění své působiště napříč institucemi.

Metody výstavní činnosti se neustále vyvíjejí a postupem času muzea přešla od pouhého nekončepčního vystavování získaných předmětů ve vitrínách k systematické kultivaci svých expozic a jejich uzpůsobení pro naplňování vymezených cílů (Karalová, 2015). Za tímto účelem jsou exponáty cíleně vybírány a dle Doláka (2005) je nutno vnímat nejen hodnotu těchto předmětů kulturně-historickou, nýbrž také komunikativní a vědeckou. Zastává názor, že dokonalého přiblížení tématu lze docílit pouze vhodnou kombinací jak běžných, tak exkluzivních předmětů souvisejících s prezentovaným tématem, neboť tak je docíleno komplexního, uceleného pohledu na věc. Dle Mrázové (2014) je žádoucí sledovat při přípravě muzejní prezentace následujících body:

- kvantita – expozice má poskytnout velké množství informací, zároveň však nesmí návštěvníka přetěžovat
- kvalita – vystavovanými exponáty by měly mít zejména hodnotné muzeálie
- relevance – exponáty mají mít maximální vypovídací hodnotu o prezentovaném jevu
- výraz – expozice má být přehledná a jasná

V souvislosti s různými možnostmi pojetí prezentace muzeálií klasifikuje Šobáňová (2017) současné muzejní expozice na základě následujících pohledů.

Dle přístupu k prezentaci muzeálií rozlišuje způsob formalistický, který se vyznačuje faktografickým popisem a identifikací konkrétních exponátů, které v expozici figurují relativně izolovaně a jsou zde řazeny dle umělého systému. Tato, dříve hojně uplatňovaná, forma expozice se ve světle současných potřeb společnosti jeví jako zastarávající a inovativní instituce přistupují ke způsobu diametrálně odlišnému, a sice způsobu kontextuálnímu. Ten také předává informace o exponátu, ale zároveň je zasazuje do širších souvislostí, což vede návštěvníka k hlubšímu zájmu a uvažování o skutečnosti, kterou vystavená muzeálie představuje (Obr. 2).

Dle způsobu podávání informací pak Waidacher a Gräf (1987) rozlišují koncepci tvorby expozic na funkčně-ekologickou, která exponáty prezentuje ve vzájemných vztazích tak, aby vystihovaly souvislosti své koexistence v přirozeném prostředí. Muzeálie tak s okolními exponáty tvoří kompaktní celek (např. Obr. 2). Systematická koncepce expozic naopak prezentuje exponáty v soustavách členěných dle vědecké klasifikace, tedy svým pojetím odpovídá spíše taxonomické učebnici. Tyto dvě rozdílné koncepce jsou velmi dobře pozorovatelné na přírodovědných sbírkách. Šobánková (2017) hovoří o současné kritice systematické metody pro její odtrženost od přirozenosti a tím pádem nižší přínos laickému publiku. Systematická koncepce se tak jeví jako obohacující spíše pro odbornou veřejnost, i to ovšem pouze za předpokladu, že taková expozice bude náležitě aktualizována dle nejnovějších zjištění vědy. Nutno podotknout, že na dynamický vývoj biologické klasifikace v posledních letech, ke kterému dochází díky objevům molekulární biologie, značná část muzeí ve svých systematicky koncipovaných expozicích nereaguje, čímž své návštěvníky uvádí prostřednictvím zastaralé taxonomie v omyl.

Obr. 2 Kontextuální dioráma, Čtyři historické domky – Krkonošské muzeum ve Vrchlabí
(Zdroj: Archiv autora)

Expozice koncipovaná na základě geografického pohledu představuje exponáty dle jejich prostorového (územního) výskytu, zatímco chronologický

pohled se zaměřuje na časový průběh představovaného jevu, případně jeho vývoj. Oba pohledy lze v některých případech kombinovat (Šobáňová, 2017).

Dle základního pojetí muzea jsou rozlišitelné dva póly a sice *museum contemplativum*, tedy muzeum jakožto tichý, takřka posvátný prostor určený k rozjímání a *museum activum*, tj. živé, kontaktní muzeum plné interaktivních prvků a možností tvořit. Je na každém muzeu, kde mezi těmito dvěma extrémy se bude realizovat. Pravděpodobně se v tomto ohledu přizpůsobí potřebám své cílové skupiny (jinak koncipované bude muzeum dětské, jinak muzeum univerzitní).

Současné trendy v muzejní prezentaci souvisí s jejím uzpůsobením tak, aby byla srozumitelná co nejširším vrstvám veřejnosti. Patrné jsou snahy o maximální názornost a vizualizaci, naopak značně omezovány jsou informace podávané v textové podobě. Důraz je kladen na interaktivitu a zážitkovost, části výstav jsou návštěvníkům vizualizovány elektronicky, popř. jsou doprovodné texty přístupné načtením přiloženého QR kódu (Lažová, 2016). Muzea se snaží částečně zpřístupňovat svým návštěvníkům i depozitáře a zřejmý je také odklon od tematicky separovaných expozic v rámci jednoho muzea (např. přírodovědná, entografická atp.) a příklon k syntéze těchto témat v expozici jednotnou.

Muzejní prezentaci významně doplňují činnosti muzejní edukace. Té se podrobně věnuje věda zvaná muzejní pedagogika a také následující podkapitola.

4.1 Muzejní edukace a její charakteristika

Jak již bylo předesláno výše, muzejní edukace přímo navazuje na výsledky prezentační činnosti muzea, pomáhá je správně a srozumitelně interpretovat, a tak přibližovat návštěvníkům. Tím v podstatě rozvíjí společenskou úlohu muzea jakožto vzdělávací instituce (Jůva, 2010).

Šobáňová (2012a, s. 38) na základě tezí Eilean Hooper-Greenhill pod pojmem muzejní edukace vidí „zejména procesy, které muzeum připravuje nad rámec běžné prezentace sbírek a které učební procesy facilitují přímým způsobem. Půjde o intencionální edukační procesy probíhající v návaznosti na sbírky muzea, pro které tato instituce (nebo jiný činitel, např. učitel, který přichází se svou třídou do muzea) pečlivě připravuje podmínky a které organizuje, naplňuje předem plánovaným obsahem, spojuje se specifickými cíli atd.“

Podstatou muzejní edukace je technicky vzato facilitace poznávacího procesu. Tu provádějí muzejní edukátoři, resp. pověřeni pracovníci muzea (více viz kapitola Muzejní edukátor). Šobáňová (2012b) rozděluje facilitaci na přímou, tedy takovou, kterou provádí muzejní edukátor fyzicky v expozičních prostorách a je tak v přímém kontaktu s návštěvníky, a nepřímou, tj. facilitaci prostřednictvím vhodně zvolených doplňujících a vysvětlujících objektů umístěných v expozici.

Muzejní edukace v podobě přímé facilitace se zpravidla realizuje formou edukačních programů, jejichž pojetí může být velmi variabilní. Šobáňová (2012a) charakterizuje po vzoru Horáčka (1998) ve své publikaci organizační formy využívané pro muzejní edukaci, z nichž my uvedeme ty základní:

- Prohlídka expozice s průvodcem je hromadnou prohlídkou, při níž průvodce přednáší univerzální průvodní text a posluchači jsou zpravidla pasivními příjemci informací.
- Komentovanou prohlídku vede zpravidla fundovaná osoba, která předává skupině osob informace o exponátech, přičemž je doplňuje zajímavými komentáři, interaguje s návštěvníky, je schopen jim prohlídku přizpůsobit a odpovídá na jejich dotazy.
- Komentovaná prohlídka doplněná aktivitou pak oproti předešlé obsahuje navíc momenty, kdy návštěvníci vyvíjí určitou praktickou činnost, čímž je také lépe udržována jejich pozornost.
- Prohlídka expozice s učební pomůckou probíhá bez průvodce, jeho roli supluje učební pomůcky v podobě multimediální techniky, audioprůvodců či průvodních textů. V tomto výjimečném případě tedy hovoříme o edukačním programu nepřímo facilitovaném.
- Přednáška má charakter monologického frontálního předávání informací větší skupině osob, které je zaměřeno na konkrétní téma.
- Beseda narozdíl od přednášky předpokládá aktivní zapojení posluchačů do diskuze. Probíhá hromadnou, frontální formou. Ústřední roli zde sehrává odborník hovořící o daném tématu.
- Kurzy či workshopy jsou prakticky zaměřené aktivity vyžadující zpravidla více času (pojímají zpravidla širší téma) a individualizovaný přístup k účastníkům. Ti zde mj. rozvíjejí i svou kreativitu. Pracovat mohou ve skupinkách nebo samostatně, záleží na druhu činnosti.

Předpokládá se zde nejen komunikace s pracovníkem muzea, nýbrž i účastníku mezi sebou.

- Animace v pojetí muzejní edukace představuje propojení teoretického vzdělávání s praktickými, popř. i tvůrčími aktivitami. Často pracuje s konkrétními exponáty, což podporuje udržení pozornosti návštěvníků i prohloubení jejich zájmu o téma. Realizuje se zpravidla hromadnou formou.

Horáček (1998) pak rozděluje muzejní edukační programy dle poměru zastoupení teorie a praktických činností do následujících 3 skupin:

- teoretické – dominuje důraz na osvojování teoretických poznatků získaných např. z výkladu, řadí sem přednášky, semináře, besedy, komentované prohlídky; návštěvník většinou pasivně přijímá informace
- praktické – dominuje prožitek, např. tvůrčí dílny, kurzy; návštěvník je aktivní, přímo se zapojuje
- smíšené – návštěvník získává jak teoretické znalosti, tak prožitek, např. komentovaná prohlídka interaktivní výstavy, animace

Výchozím materiálem pro muzejní edukaci jsou vždy muzejní exponáty, v ideálním případě přímo muzeálie vzhledem k jejich specifické hodnotě. Základním kamenem muzejní edukace se tak přirozeně stává názornost. To by mělo být bráno na zřetel již při přípravách expozic a výstav. Ideálním případem by byla přímá spolupráce kurátora, architekta i muzejního edukátora na jejich přípravě. K tomu však zatím v českých podmínkách příliš často nedochází, muzejní edukátoři tak pracují až s finální podobou expozice, jejíž obsah již nemohou předem výrazněji ovlivnit, čímž se tvorba edukačních programů stává náročnější (Doláková, 2018).

Skutečnost, že muzea jsou navštěvována osobami všech věkových kategorií, různých intelektových schopností i z odlišného sociálního prostředí, vyžaduje od pracovníka pověřeného sestavováním edukačních programů cílevědomou volbu organizačních forem (viz výše), pakliže mají edukační programy své poslání úspěšně plnit (Doláková, 2018). Tato diferenciací je poměrně komplikovaným úkolem vyžadujícím určitou úroveň znalostí z pedagogiky, psychologie a dalších sociálních věd (Jagošová, 2017), a tak se v muzeích stále častěji zaměstnává pracovník

(v případě velkých institucí i více pracovníků), který se těmto činnostem může věnovat naplno (Jagošová, 2020).

Zcela zásadní roli na průběhu edukačního procesu v muzeích má pracovník, kterému je tato agenda svěřena. V našich muzeích nebylo dlouhá léta standardem, aby se přímo za účelem výkonu uvedené práce zaměstnávala osoba na plný úvazek, nicméně v důsledku stále rostoucího výše popsaného trendu vyvíjení edukační činnosti muzeí bylo přistoupeno k zařazení pracovní pozice muzejní edukátor do Katalogu prací a stejně tak vymezení kompetencí a kritérií této profese v Národní soustavě povolání (Hutníková, 2022).

Dle zmíněné národní soustavy povolání (Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky, 2020) je náplní muzejního edukátora zkoumat a analyzovat aktuální vzdělávací potřeby cílových skupin a v návaznosti na to pro ně připravovat edukační programy a další akce v muzeu. Edukační programy stejně jako programy doprovodné má plánovat, koordinovat, vytvářet, pilotovat, dokumentovat i propagovat. Muzejní edukátor tvoří edukační koncepci muzea a spolu s ostatními pracovníky muzea i externisty aktivně spolupracuje při přípravě nových výstav a expozic. Zároveň je jeho úkolem tvořit doprovodné muzejně didaktické materiály k expozicím, výstavám nebo edukačním programům. Všechny uskutečněné edukační aktivity má evaluovat. Měl by se také podílet na vědecké a publikační činnosti zejména v oblasti muzejní pedagogiky a v tomto ohledu vzdělávat své kolegy. Nedílnou součástí jeho funkce je vzdělávání návštěvníků, přičemž jim zprostředkovává vědecké poznání. Jagošová (2020) ke zmíněnému připojuje ještě jeho funkci jakožto podporovatele mezigeneračního učení a v neposlední řadě také styčnou osobu pro kontakt s partnerskými lokálními institucemi. Vyžadovaná kvalifikace pro výkon tohoto povolání je absolutorium magisterského studijního programu v oboru historických věd, popř. teorie a dějin umění a kultury či pedagogiky (Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky, 2020).

Jako významný podpůrný prvek pro muzejní edukátory, popř. muzea, která osobou v této funkci nedisponují, je vnímáno Metodické centrum muzejní pedagogiky, které bylo zřízeno Ministerstvem kultury České republiky v roce 2004 a funguje při Moravském zemském muzeu v Brně (Metodické centrum muzejní pedagogiky, c2011–2024), o rok později pak byla při Radě galerií ČR ustanovena Komora edukačních pracovníků (Tóthová, 2016).

Zareagovaly rovněž vysoké školy nabídkou nových na muzejní pedagogiku zaměřených studijních oborů (Tóthová, 2016), což lze považovat za další významný krok ke zkvalitnění poskytování veřejné služby tohoto typu, jak ostatně vyplývá ze závěrů, ke kterým došli autoři Tran a King ve své práci (2007).

Cílem šetření v praktické části bude mj. získání aktuálních dat o obsazování této pozice v muzeích ve sledovaném regionu.

4.2 Muzeum a škola jakožto spolupracující subjekty

Snad již od počátků svého širšího působení v našich zemích v 19. století mnohá muzea úzce spolupracovala se školami, ostatně řada z nich přímo při školních institucích vznikla (Šebek, 2010).

Ačkoliv školy i muzea při své spolupráci sledují stejný cíl, v mnoha podstatných aspektech se od sebe liší. Toho lze v praxi využít ku prospěchu věci, avšak v jistých ohledech může tato skutečnost plynulé provázání činnosti obou institucí komplikovat. Níže tyto rozdíly blíže popíšeme.

Vzhledem k tomu, že je v našem státě uzákoněna povinná školní docházka, musí se děti po zákonem vymezenou dobu vzdělávat. Sem spadá oblast základního vzdělávání. Následně pak mohou žáci ve vzdělávání pokračovat na středních a vysokých školách různého typu a získat tak kvalifikaci pro výkon svého povolání. Školy jsou zřizovány přímo za účelem vzdělávání a fungují v rámci vzdělávací soustavy. Představují tak formální složku vzdělávání (Jůva, 2014). Vzdělávání jednotlivce však zdaleka nekončí opuštěním brány školy, nýbrž pokračuje, i když v jiné podobě, po celý život. Jednou z takových podob může být právě dobrovolná návštěva muzejní výstavy, která je doplněna doprovodným programem, absolvování různých specializačních kurzů apod. toto vzdělávání se již neodehrává ve školských zařízeních, avšak stále je jeho účastník veden odborníkem. Takové vzdělávání označujeme jako neformální. Vedle něho existuje ještě vzdělávání informální, tj. takové, které není nijak organizované a učící osoba si jej řídí sama, stejně jako si sama vybírá jeho zdroje. I do této složky vzdělávání se snaží některá muzea proniknout např. působením v internetovém prostředí či publikací v regionálním tisku (Jůva, 2014). Vzniká zde tedy zásadní rozdíl mezi vzděláváním ve škole, které je v podstatě povinné a většinou značně intenzivní, a vzděláváním v muzeu, jehož se osoba účastní zcela dobrovolně a jeho charakter je daleko uvolněnější. Určitým

hybridem pak je právě námi zkoumaná návštěva muzea v rámci školního vyučování, kterou však lze objektivně zařadit do vyučování formálního, pakliže je návštěva muzea považována za pevnou součást vyučování, protože má oporu ve školním vzdělávacím programu (ŠVP).

Dalším významným rozdílem mezi školní výukou a edukací v muzeu je časové hledisko. Školní výuka má v převážné většině případů pevně stanovenou organizační strukturu, přičemž základní vyučovací jednotkou je vyučovací hodina trvající 45 minut. Během tohoto časového úseku provádí vyučující krátký administrativní úkon a následně se věnuje výuce. Z uvedeného se působení vyučujícího jeví jako relativně krátkodobé, nicméně je nutno si uvědomit, že v této podobě pedagog na žáky působí soustavně v průběhu celého školního roku (popř. i více let) a jednotlivé předměty mají hodinovou dotaci vymezenou ŠVP, tudíž hodina bývá zpravidla častěji než jednou týdně. Oproti tomu soukromá návštěva muzea může trvat méně než hodinu, ale i celý den a případné edukační programy muzeí pro veřejnost nejsou nikterak časově omezeny. V případě návštěvy školní skupiny záleží na domluvě vyučujícího s muzejním edukátorem. Vyučující nemusí nutně na návštěvu muzea dostat k dispozici více času, než určuje rozvrh hodin a ŠVP jeho předmětu. Taková návštěva je zároveň z dlouhodobého hlediska jednorázová, tudíž přímý vliv edukačního pracovníka na skupinu zpravidla trvá pouze po dobu návštěvy.

Zásadním rozdílem pak je samotná náplň a výstupy muzejní edukace a jejich hodnocení. Školní vzdělávání je vázáno kurikulem, tedy musí plnit cíle stanovené rámcovými potažmo školními vzdělávacími programy. Aby byly tyto cíle naplněny, musí vyučující předmětů vhodně hospodařit s časem. Výsledky vzdělávacího procesu pak jsou hodnoceny v podobě zkoušení či písemných prací. Tím zároveň vyučující získávají zpětnou vazbu ke své výuce. Muzejní edukace není součástí oficiální vzdělávací soustavy, a tak nepodléhá zvláštní regulaci. Muzea tak mají relativní volnost ve své činnosti jak z hlediska tematické náplně svých edukačních aktivit, tak i v délce jejich trvání. V tomto zcela pochopitelně vycházejí vstříc místní poptávce (Horská, 2016). Zároveň muzea nemají povinnost zjišťovat, kolik znalostí návštěvníci získali, a návštěvníky svých programů samozřejmě ani neklasifikují.

Odlišné je rovněž vnímání pozice učitele, který je většinou vnímán jako autorita a potenciální hodnotitel, zatímco muzejní edukátor působí jako pomocník

a partner při vzdělávání v muzeu. Zde je nutno upozornit, že zmíněné postavení vyučujícího vychází z náplně jeho práce, tudíž není vhodné jej vnímat v negativní konotaci.

Svatoňová (2008) pak ještě vnímá muzea jakožto instituce otevřenější veřejnosti, než jsou školy, oproti tomu však Křístková (2010) zmiňuje školské rady, jakožto významné spojovníky mezi školou a místní komunitou. Tento argument lze považovat za relevantní v případě, že školská rada nefunguje pouze formálně, jak tomu bohužel nezdávka bývá. Svatoňová (2008) zároveň poukazuje na skutečnost, že činnosti v obou institucích se řídí závaznými pravidly, kterými je v případě školy školní řád a v muzeích pak návštěvní řády. Zaznamenává zároveň rozdílnost ve stavební dispozici školních a muzejních budov vzhledem k faktu, že školní budovy jsou zpravidla přímo stavěny za účelem hromadného vyučování, čemuž i odpovídají jejich prostory. Muzea oproti tomu často sídlí v domech, které původně sloužily k jiným účelům, a i například přizpůsobování pro přístup osob s handicapem je obtížnější (historické budovy muzeí často podléhají památkové ochraně).

Spolupráce muzeí se školami byla tématem řady výzkumů, z jejichž výsledků jasně vyplývá, jakou představu o vzájemné spolupráci představitelé obou typů institucí mají. S požadavky obou stran, jejichž naplnění je základem pro oboustranně prospěšnou kooperaci, se seznámíme v následující části textu.

Brabcová (2003) uvádí, že je zapotřebí, aby muzea přestala podceňovat vzdělávací aktivity jako takové a aby je přizpůsobovala co nejširšímu spektru návštěvníků za využití pedagogických poznatků. Zastává názor, že je nutné, aby se muzea aktivně snažila o navázání spolupráce se školami. K totožnému závěru došli dotazovaní pedagogové v šetření Šobánové (2012b).

Za důležité považuje Brabcová (2003) rovněž, aby muzea uzpůsobila své expozice k tomu, aby byly lépe uchopitelné pro vzdělávání žáků. Toto opět potvrzují data Šobánové (2012b), kde vyučující formulují potřebu návaznosti vzdělávacích aktivit v muzeu na školní kurikulum, přičemž jsou ochotni s muzeem na přípravě edukačních aktivit kooperovat. Ve shodě s tím je i většina dotazovaných v kvalitativním šetření Horské (2016), kteří navíc zmiňují význam návaznosti edukačních programů na kurikulum při žádání vedení školy o umožnění využití edukačního programu muzea.

Z kvantitativního výzkumu Šobáňové (2012b) vyplynul požadavek vyučujících na kvalitní zpracování edukačních programů za zvýšené interaktivity, což ostatně dokládá i výsledek kvalitativního šetření Horské (2016), která zaznamenala důraz kladený pedagogy na autentický prožitek žáků jakožto žádanou součást edukačních programů.

Za úděl školy považuje Brabcová (2003) rozpoznání možností přínosu muzea pro vzdělávání svých žáků, přičemž Šobáňová (2012b) ve svém výzkumu zjistila, že naprostá většina dotazovaných pedagogů muzeum vnímá jako vhodného partnera pro plnění edukačních cílů školy.

Brabcová (2003) považuje za žádoucí, aby škola rozšířila s pomocí muzea svou výuku o nové, ve škole stěží realizovatelné aktivity a návštěvy muzeí byly přímo zahrnuty do školních výukových programů. Za velmi důležitou považuje kooperaci školy s muzeem na přípravě samotné návštěvy i co do výběru vhodné části expozice, na kterou se návštěva zaměří. Uvědomuje si totiž, že při prohlídce celého muzea slábne pozornost žáků a i z hlediska naplňování cílů školní výuky je vhodnější zaměřit se na konkrétní téma. Zdůrazňuje rovněž požadavek na předběžnou přípravu žáků na návštěvu muzea, stejně jako reflexi návštěvy po návratu z muzea v následující hodině ve škole.

Za nejnovější dostupná data lze označit výsledky šetření prováděného Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy v letech 2017–2020. Jednalo se o Pokusné ověřování „Vzdělávací programy paměťových institucí do škol“, jehož cílem bylo ověřit vliv zážitkové pedagogiky na vzdělávání žáků základních škol ve společenskovědních oborech a zjistit zájem škol o tyto vzdělávací aktivity. V rámci šetření byly rovněž na základě zpětné vazby účastníků i organizátorů programů zjišťovány pro naše účely významné informace o průběhu, přínosech i nedostatecích edukačních programů i o aspektech vyučujících k jejich využívání. Do programu se zapojilo celkem 22 paměťových institucí a 84 škol, kterým byly veškeré náklady spojené s návštěvou muzeí hrazeny (Pánková, 2021). V rámci 3 běhů pokusného ověřování bylo zjištěno následující:

Edukační programy nabízené zapojenými institucemi byly náležitě propojeny se školním kurikulem, tedy navazovaly na RVP, což pedagogové kvitovali. Zaměřeny byly jak na rozvoj znalostí, tak i dovedností (klíčových kompetencí) a snažily se o zakomponování průřezových témat, což školy rovněž přivítaly. Jako

hlavní plusy vzdělávacích aktivit vnímali vyučující i žáci jejich interaktivitu a zážitkový charakter. V případech, kde převažoval frontální výklad, měli učitelé výhrady a poukazovali na význam využití sbírkových předmětů k pro motivaci i upoutání pozornosti žáků (objektové učení), stejně jako na nutnost dostatečné profesionality a kvalifikace muzejních edukátorů. Pro pedagogy jsou významným aspektem pro uskutečnění vzdělávání v muzeu finanční prostředky, neboť v běžných podmínkách si školy nemohou dovolit podobné výjezdy hradit ze svých prostředků a úhrada dražších aktivit přímo rodinnými zástupci se jeví jako problematická. Dalším aspektem je dopravní dostupnost instituce, z čehož vyplynul projevený zájem vyučujících o zapojení institucí v blízkém okolí jejich škol. Muzejní edukátoři i učitelé poukázali rovněž na obtížnost práce v místy stísněných prostorách expozic, které nejsou na hromadnou výuku dimenzované a problémů realizace stavebních úprav v muzejních objektech (Pánková, 2021).

Ze všech zmíněných výzkumů vyplývají prakticky shodné závěry, přičemž lze na poli muzejní edukace pozorovat postupný pozitivní vývoj.

4.2.1 Možnosti v rámcových vzdělávacích programech

Rámcové vzdělávací programy (RVP) vstoupily v platnost roku 2004, kdy nahradily do té doby platné celostátně jednotné vzdělávací osnovy. Tím školy získaly výrazně větší prostor pro navázání spolupráce s muzei (Jagošová, 2010). To zejména díky možnosti zakomponovat vzdělávání v muzeu přímo do svých školních vzdělávacích programů (každá škola si vytvářela svůj vlastní, vycházející z obecně formulovaného RVP).

Rámcové vzdělávací programy stanovují požadované výstupy jednotlivých oblastí a stupňů vzdělávání, zahrnují i tzv. průřezová témata a klíčové kompetence, čímž zdůrazňují snahu o aplikování nabytých znalostí v praxi (Národní pedagogický institut, c2023). I přesto, že je výuka v muzeu v tomto dokumentu explicitně doporučena pouze ve výuce o domovském regionu ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět (tematický okruh Lidé a čas) na 1. stupni ZŠ (Faltýn, 2021), je zcela v kompetenci škol, aby tento typ výuky zařadily i jinde, kde naznaží, že je muzeum pro výuku dané problematiky vhodné, a s vybraným naváží spolupráci.

Zavedení RVP se však v první vlně nesetkalo s kýženým úspěchem. Školám i učitelům byly zavedené změny nedostatečně vysvětleny a v mnohých případech tak došlo pouze k propování původních osnov do nových ŠVP a takřka k žádným

změnám v praxi nedošlo. Na tuto skutečnost i další, nové podněty reagovalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy tzv. malou revizí RVP, která měla za úkol posílit výuku informatiky a částečně zredukovat množství učiva v RVP pro základní vzdělávání. To se stalo předmětem živých diskuzí mezi odbornou veřejností (Hutníková, 2022).

Malá revize RVP ZV bude v blízké době pravděpodobně následována tzv. revizí velkou, která se má nést v duchu vládou schválené Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+ (Fryč, 2020). Má dojít k významnějším změnám ve vzdělávání na základních školách a definitivnímu naplnění původního záměru RVP, zároveň také k aktualizaci výstupů tak, aby odpovídaly potřebám moderní společnosti. Do diskuze o podobě revidovaného kurikula přispívají rovněž zástupci muzeí, kteří se snaží do něho prosadit jasnou formulaci role muzeí a ostatních institucí neformálního vzdělávání při školní výuce a jasně pro jejich vzdělávací programy vyčlenit ve výuce prostor (Hutníková, 2022).

Tato revize kurikula základních škol má být následována revizí RVP pro střední školy (Fryč, 2020).

Podporu spolupráce muzeí a škol deklaruje memorandum, které podepsali t.č. ministr školství Robert Plaga i ministr kultury Lubomír Zaorálek a k vytváření vhodných podmínek pro rozvoj jejich spolupráce se zavazují (Ministerstvo kultury České republiky, 2021).

Výše uvedené změny stejně jako publikace – Propojování formálního a neformálního vzdělávání. Přínosy, metody a formy spolupráce mezi školou a organizací neformálního vzdělávání – z pera Jiřího Zajíce a kol. (2021) vydaná Národním pedagogickým institutem tedy opět nasvědčují tomu, že v blízkém období bude situace v českém vzdělávacím systému přát spolupráci s muzei a podobnými institucemi.

4.3 Muzea a jejich prezentace na internetu

S překotným rozvojem informačních technologií a internetu, neustálým růstem počtu jeho uživatelů bezesporu přímo souvisí skutečnost, že se značná část mezilidské komunikace v posledních letech velmi rychle přenesla právě sem. Na to pochopitelně vlivem konkurenčního tlaku zareagovala většina obchodů následovaná veřejnými institucemi. Nejinak tomu bylo i v případě muzeí, kterým se

toho času pokusil poskytnout cenné rady Ladislav Kesner ve své publikaci *Marketing a management muzeí a památek* (2005). Muzea mohou tohoto prostoru využívat k různým účelům a těm obsah webových stránek také přizpůsobují. Mezi ty nejvýznamnější lze zařadit propagaci a komunikaci. Převážná většina muzeí dnes vlastní webové stránky provozuje, nutno však podotknout, že se úroveň jejich kvality značně liší.

Způsob prezentace muzeí na internetu se stal předmětem několika publikací i zdařilých kvalifikačních prací, z nichž bylo čerpáno.

Aby stránka svůj účel plnila správně, musí splňovat jak obecné zásady pro tvorbu internetových stránek, tak i konkrétnější podmínky odpovídající profilu svého předpokládaného uživatele. Singer ve své práci (2011) stanovuje podmínky, které by měl splňovat ideální muzejní web. Takový web má mít dobře zapamatovatelnou doménu, má být přehledný, jasný, rozsahem odpovídající potřebám daného muzea (svůj prostor pro prezentaci mají mít k dispozici i jednotlivá oddělení muzea, pakliže toho chtějí využít). Jako další významnou složku vnímá vzhled, resp. design stránky, který má akcentovat cílovou skupinu návštěvníků nebo se barevně prolínat s logem instituce, aby s ní tak tvořil kompaktní, sympaticky vyhlížející celek. To odůvodňuje skutečností, že webová stránka bývá velmi často hlavním propagačním prostředkem muzea. Zvláštní důraz pak Singer klade na přehlednost stránky a rychlou dosažitelnost hledaných informací, zejména pak těch základních jako je otevírací doba, ceník, kontakt, adresa apod. Pro docílení plynulé orientace na webu je prakticky nutností, aby stránka disponovala přehledným hlavním nabídkovým menu, přes které se návštěvník dostane k informacím o stálých expozicích, aktuálních výstavách, podrobnějším informacím o muzeu apod. Za žádoucí pokládá rovněž možnost volby jazyka stránky, stejně jako velikosti písma. K výše zmíněnému lze připojit například fotogalerie z akcí pořádaných muzeem či odkazy na profil instituce na sociálních sítích.

V posledních letech byl zaznamenán další trend pozitivně ovlivňující propagaci muzeí – jejich prezentace na sociálních sítích. Muzea tak získala možnost proniknout ještě blíže ke svým eventuálním návštěvníkům a oproti webovým stránkám daleko snáz získávat zpětnou vazbu na svou činnost, flexibilněji komunikovat s návštěvníky a v závislosti na způsobu vedení profilů i popularizovat

svou práci (Pelikánová, 2016). Vedle toho vznikl další prostor pro sdílení upoutávek na chystané události pořádané muzeem, podobně jako u výše zmíněných webových stránek. Muzeím se otevřela i do té doby poměrně komplikovanější cesta k mladším generacím. Z často využívaných sociálních sítí uvedme např. Facebook, Instagram či Twitter (nyní X). Veselá (2021) došla ve svém výzkumu ke zjištění, že mezi regionálními muzei, která sledovala, silně dominuje využívání Facebooku (24 z 25 institucí). Bez povšimnutí nelze ponechat ani významnou změnu v působení na sociálních sítích s uzavřením muzeí v souvislosti s opatřeními proti šíření nákazy viru Covid-19 v roce 2020. Zaznamenán byl značný nárůst aktivity i změny v obsahu příspěvků (Veselá, 2021). Pelikánová ve své práci (2016) došla k závěru, že pro docílení kýženého efektu provozování sociální sítě, tedy úspěšné propagace muzea, je zapotřebí pravidelně přidávat smysluplné a tematicky pestré příspěvky a aktivně reagovat na zpětnou vazbu od uživatelů.

5 Aplikační část

5.1 Základní typologie muzeí

Muzea lze dělit na základě mnoha kritérií. Pro potřeby této práce byla vybrána pouze ta z nich, kterých bude využito v praktické části. Na předchozí kapitoly věnující se sbírkotvorné a výstavní činnosti tak plynule naváže následující klasifikace.

Od muzeálií, které muzea shromažďují, zkoumají a vystavují, se odvíjí celá jejich činnost. Z toho lze odvodit jeden ze základních druhů typologie těchto institucí, a sice dělení dle složení jejich sbírek. Na základě toho Lhotová (2019) rozlišuje muzea na muzea specializovaná, jež se dále rozdělují na řadu podtypů, z nichž uvádí např. technická, přírodovědná, geologická, archeologická, historická, etnografická, umělecká (galerie) apod. V tomto výčtu se zcela shoduje s Fialovou (2009). Tato muzea jsou vázána přímo na konkrétní předmět svého zaměření a na regionální umístění nereflektují (Šopák, 2018).

Druhým typem dle Lhotové (2019) jsou muzea všeobecná neboli vlastivědná. Ta se zpravidla zaměřují na mapování veškerých významných jevů v okruhu své působnosti, tudíž jsou se svým působištěm velkou měrou úzce spjata. Muzea tohoto typu v našich zemích hojně vznikala v období národního obrození, tedy zejména ve 2. polovině 19. století (Špét, 2003) a položila tak základ velmi husté sítě muzeí, kterou náš stát disponuje dodnes. Dle údajů Lhotové (2019) tvořila všeobecná muzea k roku 2018 cca 50 % všech muzeí na území České republiky.

Další možností, jak česká muzea klasifikovat, je porovnání okruhu jejich působnosti. Fialová (2009) z tohoto hlediska dělí muzea na národní, regionální a místní, zatímco Lhotová (2019) vymezuje navíc čtvrtou kategorii, a sice muzea celosvětová, která mají svým významem přesahovat hranice státu, ve kterém působí. Akviziční oblast je zpravidla popsána ve zřizovací listině muzea, nicméně nutno podotknout, že mnohé instituce, zejména pak muzea městská, svou skutečnou působností vymezenou akviziční oblast přesahují. Toto lze odůvodnit historickým vývojem státní správy, neboť současná městská muzea původně působila v rámci území dřívějších politických, popř. soudních okresů, jejichž přirozenými středisky tak tato města byla. Z těchto dob, resp. území tedy pochází

značná část sbírkových předmětů, které působnost muzea bez ohledu na zřizovací listinu determinují.

Jako výrazně jasnější lze označit klasifikaci muzejních institucí dle jejich zřizovatele, jelikož tato skutečnost je ve zřizovacích listinách jasně definována a nelze ji zpochybnit. Primárně lze rozdělit muzea na veřejná a soukromá. Veřejná muzea dělí Fialová (2009) dále na státní; zřizovaná územním samosprávným celkem (krajská, městská, místní) a univerzitní. Taková muzea jsou financována primárně z veřejných zdrojů a uchovávané muzeálie jsou veřejným majetkem. Soukromá muzea pak Lhotová (2019) rozlišuje na nezávislá (např. spolková), vlastní soukromá (tj. vlastněná fyzickou osobou) a muzea komerčních společností (podniková). Takováto muzea jsou zpravidla majetkem soukromých provozovatelů stejně jako předměty v nich vystavené a tito zároveň zajišťují jejich financování (Kučeříková, 2016). Zároveň jsou známy případy smíšené, přičemž fyzická osoba nashromáždila sbírkové předměty a vybudovala výstavní prostory, avšak většinu provozních nákladů hradí veřejná správa (Kučeříková, 2016).

Jako poslední je uvedena typologie dle typu návštěvníků. Fialová (2009) dělí muzea v tomto ohledu na vzdělávací, jejichž návštěvníky tvoří zejména studenti. Muzeálie jsou zde využívány k výuce či studiu (sem lze zařadit např. anatomická muzea při lékařských fakultách). Dalším typem jsou muzea specializovaná, která se zaměřují výhradně na konkrétní skupinu návštěvníků (např. děti, lidé s různým druhem handicapu apod.) a jejich expozice jsou tomu uzpůsobeny. Posledním a nejrozšířenějším typem pak rozumíme muzea pro obecnou veřejnost.

5.2 Pozice regionálních muzeí v systému muzejnictví

Pojem regionální muzeum nemá v českém prostředí jasné vymezení. Na základě dělení dle akviziční oblasti je charakterizováno jako instituce s širší oblastí působnosti nežli muzeum místní a zároveň s menší působností než muzeum národního charakteru. Z vědeckého hlediska je však velmi těžce odlišitelná místní působnost od regionální, neboť ani jedna není v dostupné literatuře přesně definována. Zároveň někteří autoři (např. Šopák, 2018) chápou pojem regionální muzeum jako synonymum pro muzeum vlastivědné (všeobecné), neboť v tomto slovním vyjádření vnímají pojem region jakožto předmět zkoumání této instituce, nikoliv jako vymezení akviziční oblasti. Této skutečnosti nepomáhá ani

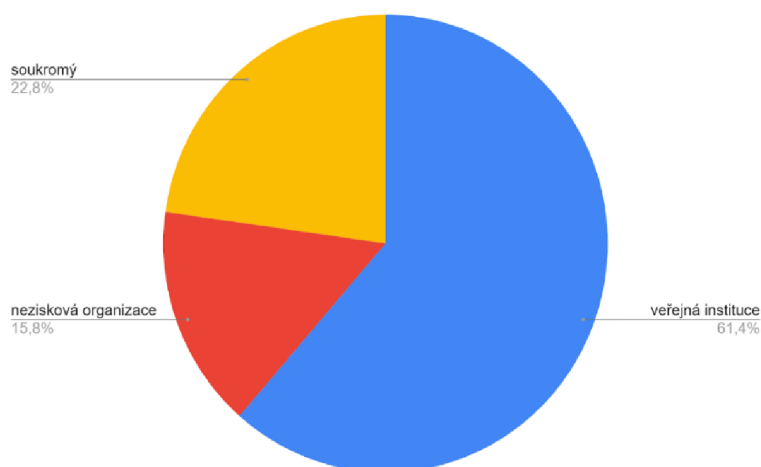
rozpolcenost názvů českých muzeí, z nichž některá se prezentují jako vlastivědná, jiná jako městská, ačkoliv jejich působnost významně hranice města překračuje a odpovídá spíše hranicím bývalých tzv. soudních okresů z dob jejich vzniku. Vedle toho existují muzea s názvem regionální svou působností odpovídající zmíněným městským apod.

Pro potřeby této práce bylo tedy využito kombinace výše zmíněných charakteristik a jako regionální byla označena taková muzea, jejichž akviziční oblast přesahuje hranice obce, v níž působí (posouzeno na základě prezentace muzea porovnané s původem prezentovaných muzeálií) a zároveň se formálně profilují jako všeobecná, zaměřená na všeobecnou veřejnost (dle informací z oficiálních webů). Klasifikace viz Příloha 1.

5.3 Muzea ve sledovaném území

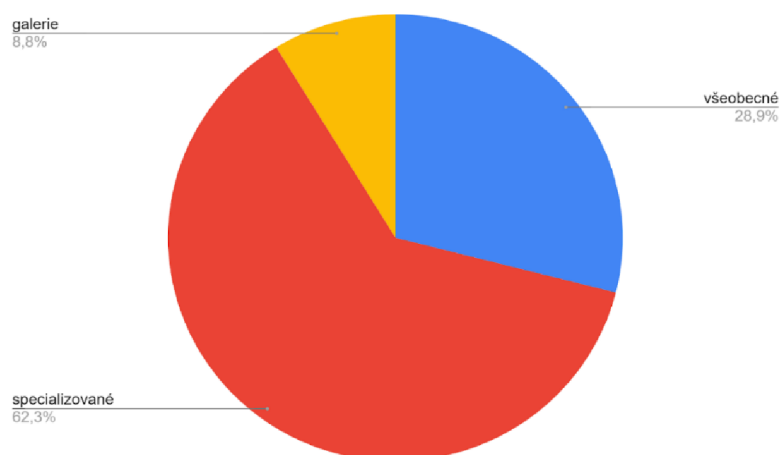
Na území Královéhradeckého a Libereckého kraje bylo při analýze výše zmíněných pramenů zjištěno 114 muzeí (Příloha 1), přičemž nutno podotknout, že zmíněné množství není zdaleka totální. Instituce se různí jak zřizovatelem, tak i svým zaměřením, cílovou skupinou či akviziční oblastí.

V případě zřizovatelů byly zjištěny 3 základní typy a sice veřejné instituce (obce, kraje, státní organizace), neziskové organizace (spolky, obecně propěšné společnosti) a soukromé subjekty (firmy, fyzické osoby). Jak vyplývá z Obr. 3, nejvyšší podíl mezi zřizovateli zaujímají veřejné instituce (61,4 %) následované soukromými zřizovateli (22,8 %) a neziskovými organizacemi (15,8 %).

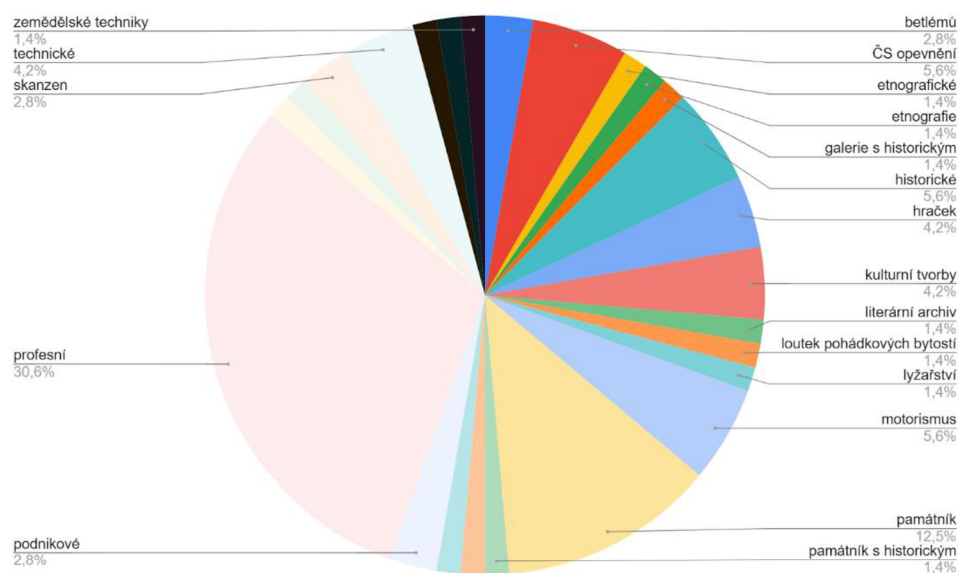
Obr. 3 Podíl typů zřizovatelů dohledaných muzeí ve sledovaném území (Zdroj: Příloha 1, vlastní zpracování)

Jak je patrné z Obr. 4, v zájmovém území co do počtu převažují muzea specializovaná, která bývají často provozována soukromými osobami. Necelou třetinu tvoří muzea všeobecná a pouhých 8,8 % tvoří samostatné galerie, přičemž je nutno vzít v úvahu, že nezanedbatelné množství galerií je integrováno právě do muzeí všeobecných.

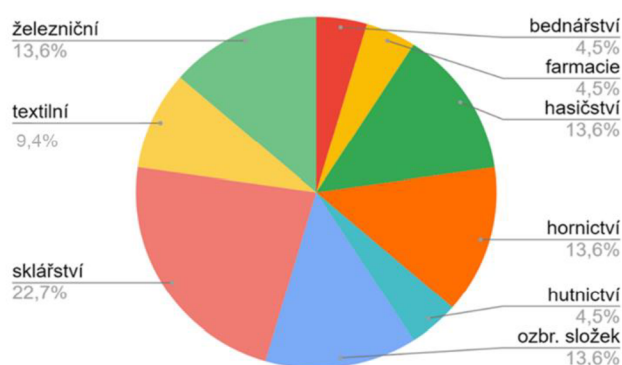
Obr. 4 Zastoupení základních typů muzeí dle zaměření sbírek ve sledovaném území v roce 2022
(Zdroj: Příloha 1, vlastní zpracování)

Ačkoliv nejsou specializovaná muzea primárním předmětem této práce, mohou být školní výuce značně přínosná. Proto byla provedena analýza jejich zaměření, kterou znázorňuje Obr. 5.

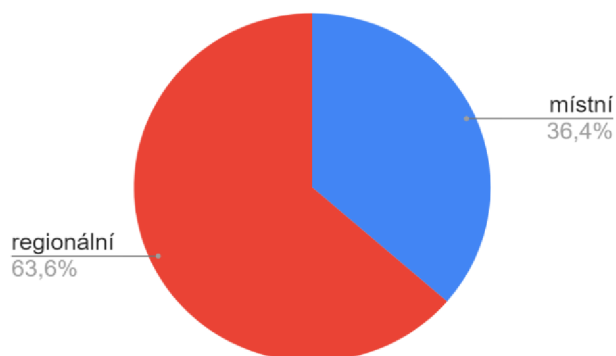
Obr. 5 Tematické zaměření specializovaných muzeí ve sledovaném území včetně podílu na jejich celkovém počtu v roce 2022
(Zdroj: Příloha 1, vlastní zpracování)

Z něho vyplývá, že tematika expozic specializovaných muzeí je velmi pestrá. Spadá sem zároveň nejnavštěvovanější muzeum v zájmovém území – IQ LANDIA Liberec – s vědecko-technicky zaměřenými interaktivními expozicemi, tedy typický příklad *musea activa* (Coufal, 2023). Významný početní podíl mezi specializovanými muzei zaujímají muzea československého opevnění, jejichž vyšší zastoupení souvisí s příhraničním charakterem regionu. Hojněji zastoupeny jsou pak také památníky věnované lokální osobnostem. Profesionálně zaměřené expozice s přehledem dominují s 30,6% podílem. Jejich konkrétní zaměření znázorňuje Obr. 6. Z něho je velmi dobře patrné, jak muzea odrážejí charakter regionu. Nejvyšší podíl zaujímají muzea věnovaná sklářství, které má zejména v Libereckém kraji velmi silnou tradici stejně jako textilní průmysl.

Obr. 6 Zaměření profesních muzeí ve sledovaném území včetně podílu na jejich celkovém počtu v roce 2022
(Zdroj: Příloha 1, vlastní zpracování)

Všeobecná muzea jsou základním kamenem následujících kapitol. Aby však bylo možno považovat je za muzea regionální, musí naplnit kritérium akviziční oblasti přesahující území obce, v níž sídlí. Jak vyplývá z Obr. 7, požadavek splnilo 63,6 % všeobecných muzeí ve sledovaném území.

Obr. 7 Poměr všeobecných muzeí s místní ku všeobecným muzeím s regionální působností ve sledovaném území v roce 2022
(Zdroj: Příloha 1, vlastní zpracování)

Obecně lze konstatovat, že se na území Královéhradeckého a Libereckého kraje nachází vysoký počet muzeí s pestrou tematickou nabídkou. Na jejich provozu se nepodílejí pouze veřejné instituce, nýbrž i místní občané v podobě spolků či jednotlivců a také podniky (Příloha 1).

5.4 Regionální muzea ve sledovaném území

Z výčtu muzeí bylo na základě výše popsaných kritérií vybráno 21 muzejních institucí naplňujících svým charakterem profil regionálního muzea. Na následujících stranách budou podrobně popsány jejich základní rysy, které jsou s ohledem na zaměření tohoto textu významné. Popsány budou provozní aspekty muzeí, jejich prezentační činnost, jakožto zásadní styčný bod mezi muzeem a veřejností. Zvláštní kapitola pak bude věnována edukačním programům pro školy a souvisejícím jevům.

V této kapitole jsou rozebrány sledované instituce z hlediska provozního. Účelem je bližší seznámení s organizačními charakteristikami muzeí a některými statistickými údaji, které mohou blíže osvětlit aktuální situaci v institucích.

Jak je patrné z mapy (Příloha 6), regionální muzea ve sledovaném území jsou zřizována převážně obcemi, některá jsou zřizována příslušným krajem (např. Muzeum Českého ráje v Turnově, Muzeum Náchodska) a 2 z institucí mají specifického zřizovatele, přičemž Muzeum Jizerských hor na Jizerce zřídil a provozuje pobočný spolek Českého svazu ochránců přírody a zřizovatelem sítě Krkonošských muzeí Správy KRNP je, jak již název napovídá, Správa Krkonošského národního parku.

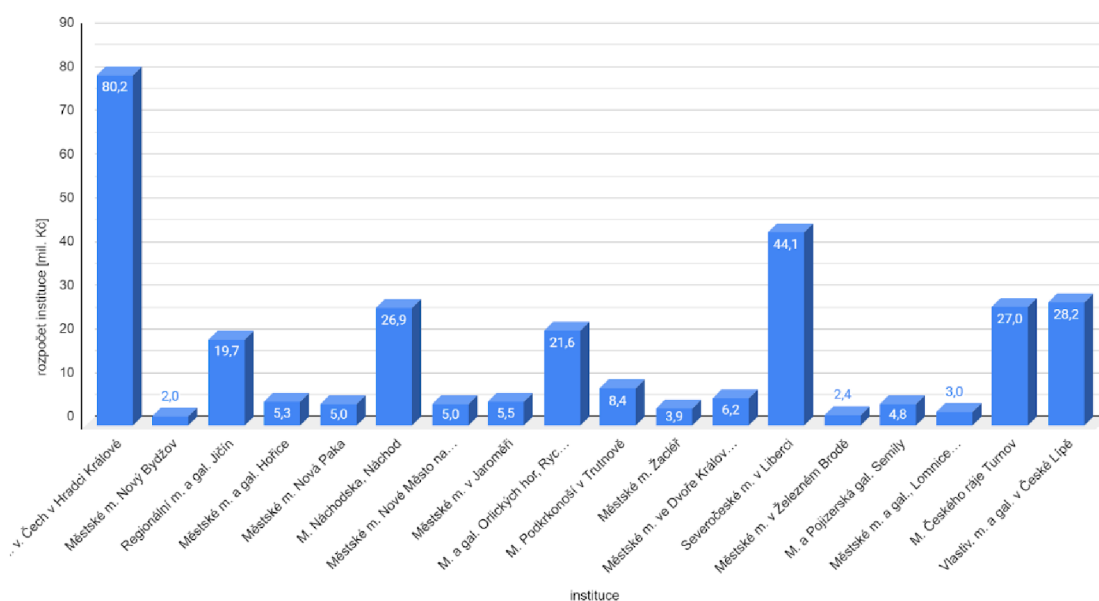
Sledované instituce se významně liší svou působností, rozsahem svých expozic i organizační strukturou, jak je patrné z mapy (Příloha 7). Působnost bývá zpravidla formálně vymezena zřizovací listinou, nicméně ve skutečnosti často muzea svou působností navazují na mnohaletou tradici, která území zřizovatele přesahuje. Takovými případy jsou městská muzea zahrnutá do této práce. V regionu se vyskytují instituce, jejichž zřizovatelem je, nebo do nedávné doby byl kraj (Muzeum Podkrkonoší v Trutnově). Jde zpravidla o muzea v bývalých okresních městech, která vykonávají mj. i expertní činnosti a jejich akviziční oblast překračuje hranice současných SO ORP. Výjimku v tomto směru tvoří Muzeum a Pojizerská galerie v Semilech, které navzdory tomu, že sídlí v bývalém okresním městě,

nevykonává expertní činnost a jeho akviziční oblast je značně omezena. Pomyslnou roli okresního muzea vykonává v okrese Semily Muzeum Českého ráje v Turnově, což patrně odpovídá zdejšímu historickému kontextu. Z hlediska působnosti vázané na územně správní členění státu se pak zcela vymykají Krkonošská muzea Správy KRMAP, neboť jsou roztroušena na území 3 SO ORP (i okresů) a obou sledovaných krajů. Organizační struktura se napříč institucemi výrazně liší. Pro potřeby této práce byly rozlišeny 3 typy pracovišť a sice sídlo, tedy kmenová budova muzea, pobočka – detašované pracoviště s vlastním vedoucím pracovníkem, a expozice – detašované pracoviště bez vlastního vedení (Příloha 7). Zjištěna byla velká muzea v krajských městech, kde jsou zaměstnanci organizováni do několika specializovaných oddělení. Tyto instituce mají paradoxně velmi nízký počet odloučených pracovišť. Vedle nich existují muzea s hlavním sídlem a hned několika detašovanými pracovišti (Muzeum Náchodska), která byla pravděpodobně v minulosti k muzeu připojena v rámci integračních procesů.

Nejvýznamnějším zdrojem financí bývají pro muzea zejména jejich zřizovatelé. Mnohé instituce však nad rámec toho úspěšně získávají finanční prostředky zapojením se do různých projektů, získáním grantů atp. (Příloha 2). Uvedme například Městské muzeum v Žacléři, které realizovalo projekt v rámci přeshraniční spolupráce v Euroregionu Glacensis. Bohaté zkušenosti s přeshraniční spoluprací má i KRMAP, jenž těchto zdrojů využívá mj. i k inovacím v expozicích Krkonošských muzeí. Nelze opomenout ani podporu z jiných fondů Evropské unie, kterou získalo např. Vlastivědné muzeum a galerie v České Lípě aj. Mnohá muzea se zapojují do výzev a projektů Ministerstva kultury (Regionální muzeum a galerie Jičín, Městské muzeum v Jaroměři aj.), v rámci nichž jsou často restaurovány cenné exponáty. Některé edukační programy Muzea východních Čech v Hradci Králové pak byly realizovány díky finanční podpoře Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Dalším příspěvkem do rozpočtu jsou bezesporu výnosy ze vstupného

a doplňkového prodeje např. tiskovin či suvenýrů. Větší muzea pak zajišťují ve svém regionu expertní činnost, která je rovněž finančně ohodnocena (Příloha 2).

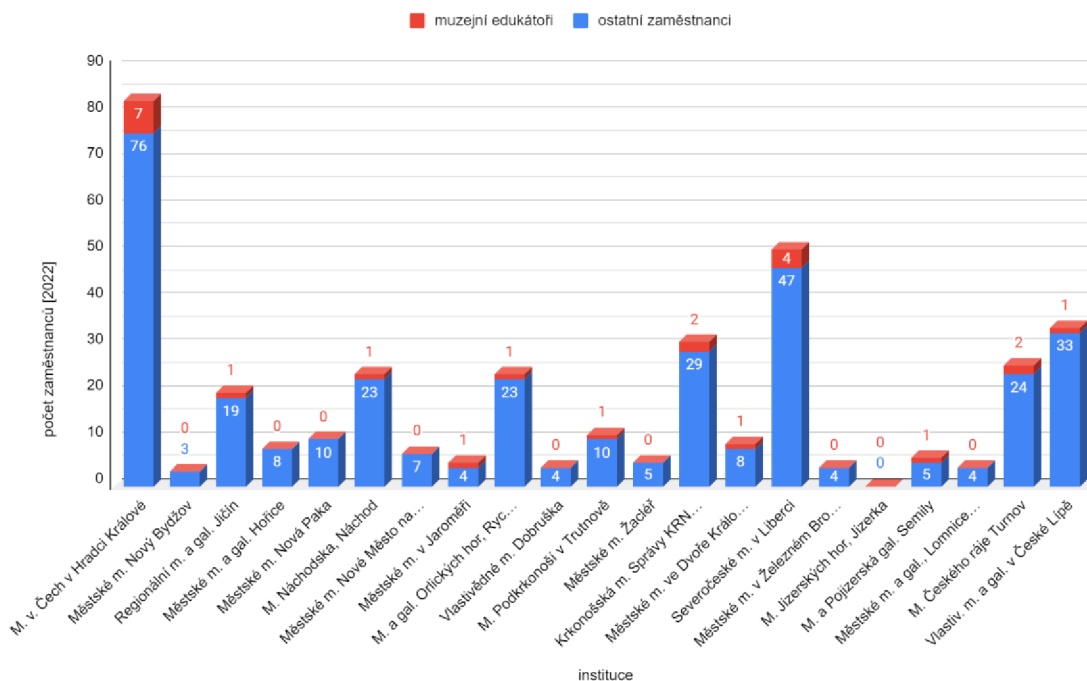
Graf (Obr. 8) vykresluje výši rozpočtů sledovaných muzejních institucí v roce 2022. V případě Krkonošských muzeí, muzea Jizerských hor a muzea v Dobrušce nebyly informace zjištěny. Je patrné, že muzea zřizovaná krajem hospodaří s významně větším objemem financí. Je však nutno brát v potaz již zmíněnou expertní činnost, která je finančně dotována a promítá se i do rozpočtu muzeí zřizovaných dnes již obcemi (Regionální muzeum a galerie Jičín, Muzeum podkrkonoší v Trutnově). Expertní činnost a jiné činnosti regionálních muzeí znázorňuje přiložená mapa (Příloha 8).

Obr. 8 Rozpočty sledovaných regionálních muzeí v roce 2022 v milionech Kč
(Zdroj: Příloha 2, vlastní zpracování)

Ze zmíněné mapy (Příloha 8) zároveň plyne, že v rámci 5 muzejních institucí je provozováno infocentrum. Většina muzeí spravuje specializovanou knihovnu, která je prostřednictvím badatelný přístupná veřejnosti. Občerstvení provozují 2 ze sledovaných institucí, muzejní prodejnu také 2. Pracovníci většiny institucí vyvíjejí publikační činnost. Odborná publikace se týká institucí zaměstnávajících odborníky kvalifikované v oboru, zbývající muzea publikují spíše literaturu popularizační (Příloha 2). Tímto se dostáváme k otázce zaměstnanecké.

Příložený graf (Obr. 9) podává informace o počtu zaměstnanců ve sledovaných institucích. Nejvíce pracovníků zaměstnává Muzeum východních Čech v Hradci Králové, naopak žádný stálý pracovník není zaměstnán v Muzeu Jizerských

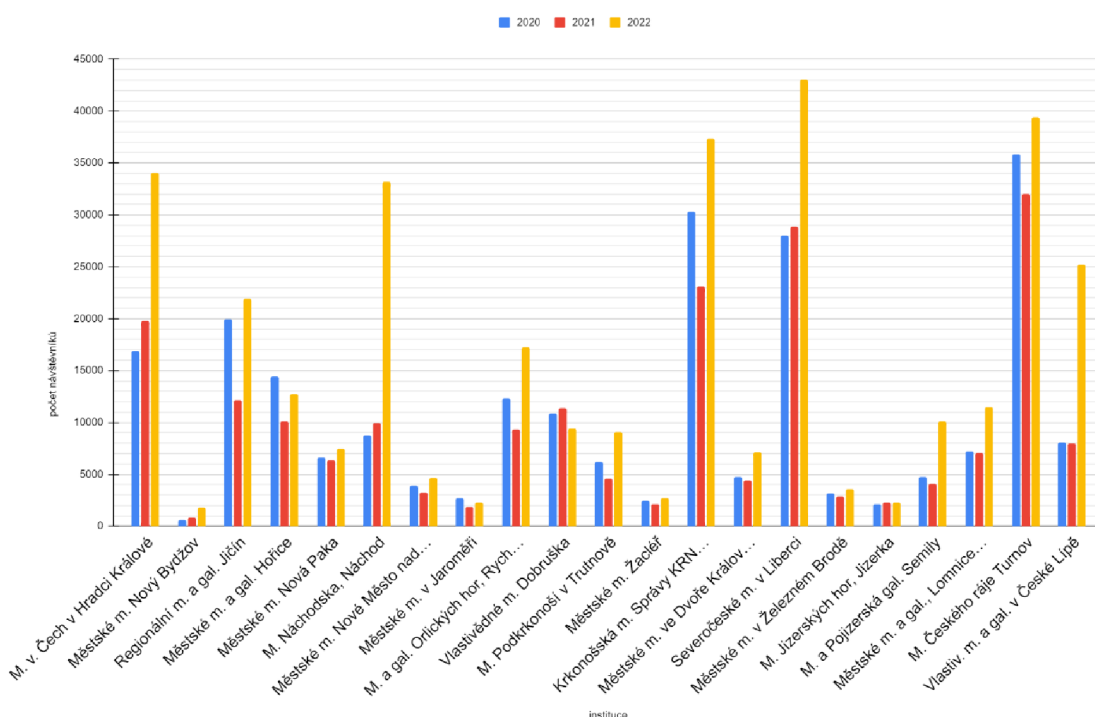
Obr. 9 Počet zaměstnanců sledovaných institucí v roce 2022 s vyznačeným počtem muzejních edukátorů
(Zdroj: Příloha 2 a 5, vlastní zpracování)

hor na Jizerce, které funguje v sezónním provozu a dobrovolně zde slouží členové spolku. Počet zaměstnanců přímo ovlivňuje možnosti muzeí v ohledu realizace výstav či edukačních programů. Oproti tomu však musí být adekvátní k návštěvnosti muzeí a počtu detašovaných pracovišť.

Návštěvnost muzejních institucí znázorňuje následující graf (Obr. 10). Nutno konstatovat, že data z let 2020–2022 vypovídají spíše o průběhu omezení pohybu v důsledku pandemie koronaviru než o standardní návštěvnosti muzeí jako takové. Jako běžný rok lze označit až rok 2022, nicméně návštěvnost se vrací do hodnot před pandemií jen pozvolna. Návštěvnost je rovněž ovlivněna celou řadou běžných faktorů, kterými je například dopravní dostupnost muzeí, otevírací doba, atraktivita expozic a doprovodných akcí, či propagace.

Propagace se obecně stále více přesouvá do virtuálního prostředí a muzea, která se chtějí efektivně propagovat, tak musí držet krok s dobou. Proto byly internetové stránky regionálních muzeí kriteriálně ohodnoceny (Příloha 2). Všechna disponují webovými stránkami, přičemž většina je sama administruje.

Informace na webech jsou vesměs aktuální a náplň webů pestrá. Subjektivně lze říci, že weby s novějším a atraktivnějším vzhledem byly často hodnoceny jako méně přehledné a naopak. Všechny instituce mají zřízené účty na sociálních sítích a s výjimkou muzea v Novém Městě nad Metují na ně pravidelně přidávají nový obsah. Newsletter o pořádaných akcích nabízí uživatelům pouze Krkonošská muzea Správy KRNAP a Muzeum a Pojizerská galerie Semily. Celkově instituce dosáhly velmi dobrého ohodnocení v rozmezí 13–16 bodů ze 17 (Příloha 2).

Obr. 10 Návštěvnost sledovaných institucí v letech 2020–2022
(Zdroj: Příloha 2, vlastní šetření)

Důležitým faktorem ovlivňujícím činnost muzeí je jejich působiště, tedy obec, kde je muzeum provozováno. Ta totiž z významné části utváří návštěvnickou základnu muzea. Význam má počet obyvatel, avšak stejně tak i turistická atraktivita či významnost obce, se kterou přímo souvisí dopravní dostupnost. Jak vyplývá z tabulky (Příloha 3), pouze Muzeum Jizerských hor sídlí v obci bez přenesené působnosti státní správy a sice na Jizerce, v části Kořenova. To však plyne z umístění muzea přímo v Jizerských horách a z toho, že není zřizováno veřejnou institucí. Ostatní muzea sídlí v obcích se statutem města, která jsou zároveň přinejmenším obcí s POU. Pro eventuální pravidelnou spolupráci muzeí se školami je zásadní, aby bylo muzeum pro školní skupiny dosažitelné v co nejkratším čase. A naopak pro to, aby muzeum zaměstnalo muzejního pedagoga či připravovalo

edukační programy, je pak mj. rozhodující, aby vzhledem ke geografickým okolnostem existovala šance, že školy ze širšího okolí muzeum navštíví. Zmíněné aspekty jednotlivých muzeí popisuje tabulka v Příloze 3.

5.5 Prezentační činnost muzeí a nabídky pro vzdělávací instituce

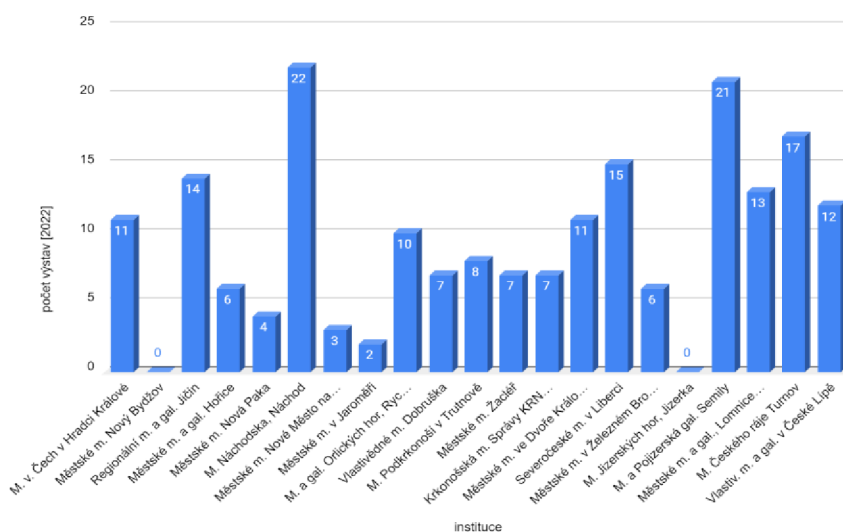
Zcela zásadním prostředkem komunikace muzea s veřejností je jeho prezentační činnost, tj. forma, kterou návštěvníkům představuje muzeálie a edukačně na ně působí. Prezentační činnost probíhá ve dvou základních formách, jimiž jsou výstavy a stálé expozice. Rozložení forem prezentace na jednotlivých pracovištích vybraných muzeí znázorňuje mapa v Příloze 9. Z té je patrné, že všechny instituce prezentují formou expozic, převážná většina v kombinaci s výstavami. Výhradně k výstavám slouží pouze některá detašovaná pracoviště (Výstavní síň Muzea Náchodská apod.), která většinou slouží k prezentaci umělecké tvorby. Výjimkou je Museum Czech Road Racing, detašované pracoviště Městského muzea a galerie Hořice, kde jsou formou ročních výstav prezentována témata související s motorsportem.

Jak bylo zmíněno výše, stálé expozice tvoří ve sledovaném území základ muzejní prezentace. Pro případné zařazení návštěvy muzea do výuky je zásadní obsah expozic, zvláště pak jejich tematické zaměření ve vztahu k vyučovacím předmětům. Zaměření stálých expozic na jednotlivých pracovištích znázorňuje příložená mapa v Příloze 10. Z jejího obsahu vyplývá, že téměř všechna muzea jsou postavena na bázi historické a etnografické nebo vlastivědné (s přesahem do přírodních věd). Výjimky tvoří pouze hlavní expozice městského muzea v Hořicích, jejíž nová koncepce klade důraz na sochařskou tradici ve městě a jeho okolí. Expozice věnované přírodním vědám se nevyskytují zdaleka tak často jako expozice humanitního směru. Zvláště rozvinuté přírodovědné expozice prezentuje Vlastivědné muzeum a galerie v České Lípě. Specifickým typem expozic jsou expozice označené jako profesní. Ty se zaměřují na zpravidla místně specifické obory, kterými je např. v Městském muzeu v Žacléři expozice těžby černého uhlí, v Městském muzeu v Železném Brodě expozice skla, v Muzeu Českého ráje v Turnově pak expozice šperkařská apod. Podobné expozice by jistě našly

uplatnění ve výuce geografie založené na místních realitách. Jako zvláštní byla označena pouze jedna expozice a sice expozice Regionálního muzea a galerie v Jičíně zaměřená na dětské návštěvníky, tzv. herna. Jičínské expozice jsou však momentálně uzavřeny a procházejí přestavbou stejně jako muzeum války 1866 na Chlumu. Zcela novou vlastivědnou expozici otevřela na konci roku 2023 v bývalém klášteře ve Vrchlabí Krkonošská muzea Správy KRNP.

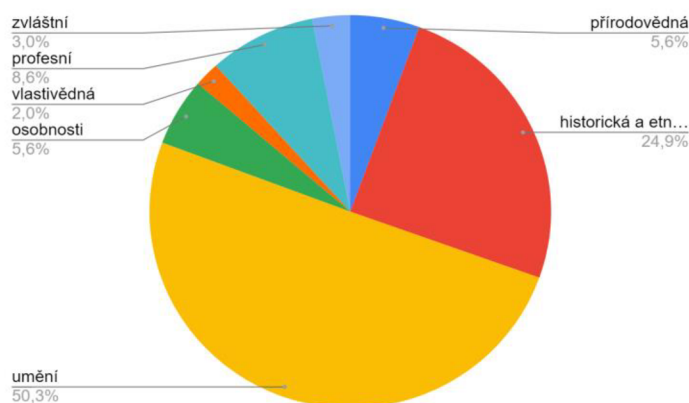
Neméně důležitými aspekty muzejní prezentace působícími na návštěvníky jsou způsob prezentace muzeálií a samotné pojetí muzea. Zmíněné charakteristiky jsou zpracovány do mapy v Příloze 11. Ve sledovaném území převládá kontextuální prezentace v kombinaci s pojetím *museum contemplativum*, což je v kontextu aktuálně přijímaného paradigma pozitivním jevem. Muzea byla rozdělena dle převládajícího jevu, tudíž je nutno brát klasifikaci spíše jako orientační. Mnoho muzeí typu *contemplativum* obsahuje ve svých expozicích interaktivní prvky (Severočeské muzeum v Liberci), stejně tak i ve některých formalisticky prezentujících muzeích nalezneme kontextuální dioráma (muzeum v Semilech) apod. Jako muzeum typu *activum* byla klasifikována moderně upravená expozice Pevnosti Dobrušov a přírodovědně-etnografická expozice v Sýpce v Rokytnici v Orlických horách, kde mají návštěvníci mnoho možností fyzické interakce s exponáty.

Výstavní činnost byla v roce 2022 napříč muzei početně variabilní, jak ukazuje graf na Obr. 11:

Obr. 11 Počet výstav pořádaných sledovanými institucemi v roce 2022 (Zdroj: Příloha 4, vlastní zpracování)

Nulových hodnot dosahuje muzeum v Novém Bydžově, které výstavy nepořádá, stejně jako Muzeum Jizerských hor. Zkreslenou hodnotu vykazují Krkonošská muzea, z jejichž pracovišť podala podrobné informace pouze pobočka v Jilemnici. Vyšší pozornost věnujeme grafu na Obr. 12, který je výsledkem analýzy tematického zaměření jednotlivých výstav.

Obr. 12 Podíl tematického zaměření výstav pořádaných sledovanými muzei v roce 2022
(Zdroj: Příloha 4, vlastní zpracování)

Z něho je patrné, že muzea využívají výstav zejména pro dočasnou prezentaci uměleckých děl. Téměř 25 % výstav bylo zaměřeno na historii a etnografii. Profesionálně zaměřené výstavy pak tvořily 8,6 %. Zastoupení přírodovědně orientovaných výstav lze hodnotit jako nízké. Tematiku výstav v roce 2022 dle institucí znázorňuje mapa (Příloha 12).

Obr. 13 Ústřední sál Severočeského muzea v Liberci věnovaný dočasným výstavám, v postranních prostorách jsou umístěny stálé expozice
(Zdroj: Archiv autora)

Následující řádky, stejně jako mapa v Příloze 13, jsou věnovány posouzení vhodnosti jednotlivých pracovišť regionálních muzeí pro výuku geografie. Pracoviště byla rozdělena do čtyř kategorií na nevhodná, spíše nevhodná, spíše vhodná a vhodná. Nevhodná pracoviště nedisponují expozicemi, které by byly snadno zařaditelné do vyučování geografie. Patří sem například skanzeny, galerie nebo památníky. Jako spíše nevhodná byla hodnocena pracoviště jejichž expozice lze zařadit do vyučování geografie, avšak jen na úzce omezený okruh učiva. Do této kategorie spadá většina pracovišť prezentujících pouze expozice historické a etnografické, popř. i některé expozice profesní. Jako spíše vhodná byla označena pracoviště kloubící expozice přírodovědného a humanitního směru, které lze s vyvinutím jistého úsilí propojit v syntetizujících tématech (obě muzea v krajských městech, popř. muzeum v České Lípě), případně jejich expozice přímo odpovídají některému geografickému učivu (klenotnice muzea v Nové Pace). Vhodnými pracovišti jsou taková, jejichž expozice je zaměřena přímo geograficky (expozice vojenské geografie při muzeu v Dobrušce) nebo vzájemně propojuje přírodní a humanitní vědy, čímž přímo vyzývá k uchopení problémů pohledem geografie.

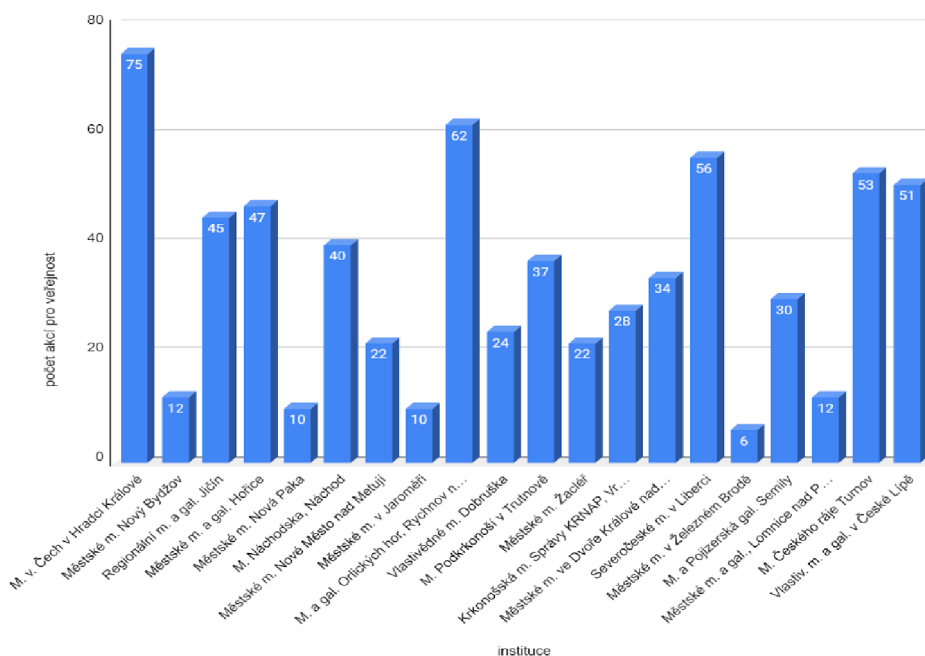

Obr. 14 Kontextuální prezentace ve formě dioráma, Muzeum Krkonoš –
Krkonošské muzeum ve Vrchlabí
(Zdroj: Archiv autora)

Takovou se jeví nová expozice Muzeum Krkonoš ve Vrchlabí (Obr. 14). Jedná se o syntetizující expozici propojující přírodní a humanitní vědy. Tento ve sledovaném území ojedinělý přístup tvorby expozic lze z hlediska výuky geografie považovat za

velmi přínosný a vhodný. Celkově se v zájmové oblasti nachází relativně vysoké množství muzeí spíše nevhodných k výuce geografie kvůli absenci přírodovědné složky v expozicích. Nemalé je ale zároveň zastoupení pracovišť spíše vhodných, jejichž hlavní slabinou je izolovanost přírodovědných expozic od humanitních. Nachází se zde však značný potenciál, který by při příležitostech rekonstrukcí expozic mohl a měl být využit. Aktuální situace může být dána vedle historické tradice členění expozic rovněž absencí geografů a přírodovědců ve sledovaných institucích. Jedná se však pouze o domněnku.

Muzea přitahují pozornost potenciálních návštěvníků také různými akcemi pro veřejnost, které mají mnoho podob. Absolutní čísla akcí pro veřejnost uskutečněných v roce 2022 znázorňuje Obr. 15:

Obr. 15 Počet akcí pro veřejnost pořádaných sledovanými muzei v roce 2022
 Pozn.: Muzea, u nichž nejsou data k dispozici, byla vypuštěna.
 (Zdroj: Příloha 4, vlastní zpracování)

Je patrné, že nejvyšší počet akcí uspořádalo muzeum v Hradci Králové, následované muzeem v Rychnově nad Kněžnou. Muzea zřizovaná kraji jsou obecně v pořádání akcí pro veřejnost produktivnější, což opět souvisí s akviziční oblastí i vyšším počtem zaměstnanců. Úroveň muzeí zřizovaných kraji dosahují městy zřizovaná muzea v Jičíně a v Trutnově, obě v bývalých okresních městech. Statistické údaje se nepodařilo dohledat v případě Muzea Jizerských hor a v případě Krkonošských muzeí byla data opět získána pouze z Jilemnice. Jak již

bylo zmíněno, nabídka akcí pro veřejnost v zájmovém území je velmi pestrá. Mnohá muzea se zapojují do celorepublikové akce Muzejní noc, podílejí se na pořádání folklorních akcí ve svých obcích nebo realizují pravidelné přednášky a besedy, oblíbené jsou rovněž vernisáže (muzeum v Nové Pace, v Semilech). Zaznamenan byl rovněž zájem o odbornou a pedagogickou veřejnost, pro kterou některá z muzeí (muzeum Jičín, muzeum Hradec Králové) pořádají speciální semináře, což se zdá být dobrým odrazovým můstkem pro navázání vztahů mezi pracovníky muzeí a místních škol.

Prezentační činnost muzeí v zájmovém území je velmi rozmanitá. Většina institucí se snaží v rámci svých možností inovovat expozice, připravovat poutavé výstavy i akce pro veřejnost. Zejména v případě muzeí zřizovaných veřejnými institucemi lze hovořit o profesionální koncepci expozic na vysoké úrovni. Ve sledovaném území lze zaznamenat pozitivní vývoj ve směru kontextualizace expozic a jejich pozvolné doplňování didaktickými pomůckami a interaktivními prvky (Obr. 16). Poněkud nižší úroveň lze vysledovat v případě Muzea Jizerských hor, které však nemá žádného stálého zaměstnance a jeho možnosti jsou tudíž značně omezené.

Obr. 16 Interaktivní prvek v expozici Severočeského muzea v Liberci
(Zdroj: Archiv autora)

5.6 Edukační programy pro školy a jejich hodnocení

Analýza edukačních programů nabízených regionálními muzei v zájmovém území a souvisejících aspektů je stěžejní částí této práce. Na následujících řádcích budou popsány formy zjištěných edukačních programů a jejich návštěvnost. Na to naváže analýza stálých edukačních programů z hlediska jejich tematického zaměření podle institucí i rozbor početního zastoupení jednotlivých tematických oblastí v rámci sledovaného území. Zhodnocena bude rovněž obsazenost postu muzejního edukátora ve sledovaných institucích.

Jak znázorňuje mapa (Příloha 14), bylo zjištěno, že muzejní edukace probíhá v různých podobách ve většině muzejních institucí. Zásadně se však liší svou organizovaností a systematičností. Například do muzea v Nové Pace docházejí školní skupiny nahodile, pracovníci muzea v Novém Bydžově docházejí na žádost pedagogů přednášet do škol nebo v Žacléři si pedagogové vybírají ze stálé nabídky edukačních programů, které jsou pracovníci ochotni libovolně modifikovat dle dohody. Větší muzea zpravidla nabízejí stálé programy a dále doprovodné k aktuálním výstavám. Vzhledem k frekventovanosti návštěv zde již není tolik prostoru pro individualizaci. Mapa (Příloha 14) znázorňuje základní formy nabízených edukačních programů. Je z ní patrné, že zastoupeny jsou ve sledovaném území všechny 3. Teoretické programy mají nejčastěji podobu komentovaných prohlídek expozic či výstav (muzeum v Nové Pace, Krkonošské muzeum v Jilemnicích) nebo besed a přednášek (muzeum Nový Bydžov). Hojně rozšířené jsou i programy smíšené (viz kap. edukační programy v rešeršní části). Tyto mají nejčastěji formu animace nebo komentované prohlídky s aktivitou (např. Krkonošské muzeum ve Vrchlabí, muzeum v Žacléři a Trutnově). Praktické programy mají nejčastěji formu workshopů a nejsou již tolik rozšířené. Jsou náročnější na materiální vybavení. Pořádá je např. muzeum ve Dvoře Králové (výroba ozdob) nebo muzeum v Jičíně (archeologická dílna). Specifickou formu praktického programu pak představují terénní přírodovědné exkurze, které v roce 2022 nabízelo muzeum v České Lípě a muzeum v Liberci. V podobném duchu probíhají vycházky zaměřené na architekturu nabízené muzeem v Hradci Králové.

Důležitým ukazatelem poptávky po edukačních programech pro školy je jejich návštěvnost. Návštěvnost edukačních programů za rok 2022 je zpracována v Příloze 5. Ze zjištěných dat vyplývá, že se edukační programy muzeí pohybují mezi

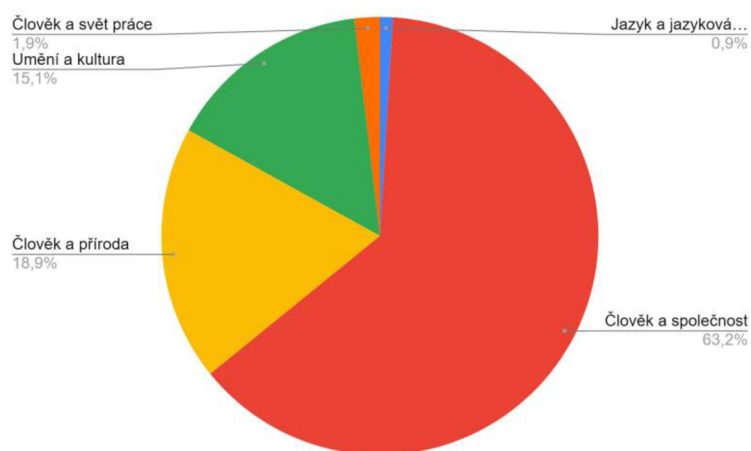
0–295 návštěvami školních skupin v roce 2022. Nejvyšší hodnoty dosáhlo muzeum v Jičíně, které se tradičně zaměřuje na návštěvníky ve školním věku. Vysokých hodnot dosáhlo rovněž muzeum v Turnově (202 skupin) a muzea v Liberci a Hradci Králové (obě po 120 skupinách). Naopak žádnou návštěvnost stran školních skupin nevykazuje muzeum v Železném Brodě ani muzeum v Novém Městě nad Metují. O návštěvách školních skupin neinformuje v dostupných zdrojích ani muzeum v Lomnici nad Popelkou či Muzeum Jizerských hor.

5.6.1 Stálé edukační programy

Jak již bylo zmíněno výše, některá z muzeí nabízejí školám stálou nabídku edukačních programů. Tu a její tematické zaměření dle vzdělávacích oblastí RVP ZV představuje mapa (Příloha 15), ze které vyplývá, že počet institucí nabízejících stálé edukační programy nekoresponduje s počtem institucí zobrazených v Příloze 14. To je způsobeno skutečností, že ne všechna muzea realizují edukační programy stálé. Všechna z muzeí nabízejících stálé programy mimo muzeum v České Lípě nabízejí programy odpovídající svým obsahem vzdělávací oblasti Člověk a společnost, tedy zaměřují se zejména na prezentaci historie, popř. kulturních tradic. Uvedme např. programy Jezuité v Jičíně či Tradice na faře realizované jičínským muzeem, K městu českých královen či Od renesance k barokní pevnosti nabízené muzeem v Hradci Králové. Programy nabízené trutnovským muzeem jsou rovněž plně zaměřené na historii. I mezi programy oblasti Člověk a společnost však lze nalézt takové, které jsou alespoň částečně využitelné pro výuku geografie. Uvedme například hned několik programů nabízených Muzeem Náchodska: Přes čáru!, Náchod 3.0, Pevnosti či Má vlast – Meine Eigene. Tematicky analogický program poslednímu zmíněnému nabízí i Muzeum Krkonoš ve Vrchlabí: Napjaté vztahy v Krkonoších. Na stálé programy věnující se oblasti Člověk a příroda se specializuje muzeum v České Lípě, které nabízí 7 zejména přírodopisně zaměřených programů (Příloha 5), z nichž lze pro výuku geografie využít např. program Těžba a její dopady na životní prostředí. Do výuky hospodářské geografie je pak velmi dobře zasaditelný program Černé zlato realizovaný muzeem v Žacléři. V Žacléři je nabízen rovněž program Unikátní sbírka žacléřského porcelánu Václava Petiry, který je zařazen do oblasti Člověk a svět práce, nicméně vzhledem k obsahu je program rovněž velmi dobře aplikovatelný v geografii. Program z oblasti Člověk a svět práce pak pořádá ještě Muzeum Náchodska (Výroba ručního papíru) a Regionální muzeum a galerie Jičín

seznamující účastníky s prací zaměstnanců památkové péče. Jičínské muzeum disponuje oborově nejpestřejší nabídkou programů. Nabízí i programy věnující se oblasti Jazyk a jazyková komunikace či Umění a kultura. Tyto oblasti jsou však pro výuku geografie vhodné jen okrajově, proto jim nebyla věnována větší pozornost.

Příložený graf (Obr. 17) znázorňuje početní zastoupení stálých edukačních programů dle vzdělávacích oblastí. Je patrné, že ve sledovaném území významně dominují edukační programy vztahující se ke vzdělávací oblasti Člověk a společnost, což koresponduje s převažujícími humanitně zaměřenými expozicemi a podporuje tvrzení, že muzeálie mají zásadní vliv na vzdělávací činnost muzeí.

Obr. 17 Podíl stálých edukačních programů dle jejich tematického zaměření nabízených sledovanými institucemi v roce 2022 (Zdroj: Příloha 5, vlastní zpracování)

Pro přiblížení postupu přípravy a průběhu edukačních programů byli kontaktováni pracovníci Krkonošského muzea ve Vrchlabí a Městského muzea v Žacléři. Z korespondence s nimi vyplynulo, že pracovníci obou zmíněných institucí postupují při přípravě programů v souladu se současným pedagogickým paradigmatem, tedy např. kopírují schéma evokace–uvědomění si–reflexe a dbají na propojení kognitivní a afektivní percepce. Při navrhování programů je kladen důraz na jejich návaznost na RVP. K realizaci programů jsou využívány prostory expozic a vedle muzeálií jsou využívány i didaktické pomůcky a multimediální technika. Připravené stálé edukační programy jsou s drobnými úpravami využívány i pro prezentaci jiným organizovaným skupinám.

5.6.2 Sezónní edukační programy

Sezónní edukační programy buď doplňují stálé edukační programy, nebo jsou jedinou formou nabízených edukačních programů. Zpravidla však tematicky

doprovázejí toho času probíhající výstavy. Prakticky výhradně na sezónní edukační programy se zaměřuje Muzeum Českého ráje v Turnově, které v roce 2022 připravilo 33 různých programů, které se těšily hojně návštěvnosti (Příloha 5). Sezónní programy nebyly vzhledem ke své proměnlivosti v čase podrobněji analyzovány.

5.6.3 Muzejní edukátoři

Grafické znázornění (Obr. 9) na str. 44, znázorňuje vedle ostatních zaměstnanců také počty pracovníků jednotlivých institucí zaměstnaných na postu muzejního edukátora. Z grafu vyplývá, že 12 z 21 sledovaných institucí zaměstnává alespoň 1 muzejního edukátora. Nejvíce edukátorů je zaměstnáno v muzeu v Hradci Králové (7) a v Liberci (4). Po 2 edukátorech zaměstnávají Krkonošská muzea Správy KRNAP a Muzeum Českého ráje v Turnově. Osm institucí zaměstnává po 1 muzejním edukátorovi a 9 žádného. To však neznamená, jak ostatně vyplývá z výše zmíněných odstavců, že tato muzea edukační činnost nevyvíjejí. Programy zde připravují kurátoři výstav a ostatní pracovníci muzeí. Nelze tvrdit, že by edukační programy připravované zaměstnanci, kteří nejsou výhradně muzejními edukátory, dosahovaly nižších kvalit. Vše se odvíjí od filozofie té dané instituce a formální vyčlenění specifické funkce nehraje v tomto směru zvláštní roli. Přítomnost pozice muzejního edukátora na pracovišti je však jasným signálem, že muzeum přikládá spolupráci se školami značnou důležitost a osoba zaměstnaná jako muzejní edukátor se může této činnosti věnovat naplno (viz kap. Muzejní edukátor v rešeršní části práce).

6 Případová studie – muzeum v Nové Pace

Městské muzeum v Nové Pace nabízí 7 stálých expozic, které jsou doplňovány dočasnými výstavami různého zaměření (Městské muzeum Nová Paka, b. r.). Expozice muzea jsou zpřístupněny ve dvou budovách, nacházejících se naproti sobě přes ulici.

Hlavní budovou muzea je Suchardův dům. V jeho přízemních prostorách se nacházejí výstavní prostory a novopacký betlém. V čase návštěvy muzea právě probíhala výstava zaměřená na výrobu deskových her. Vedle vystavených historických exemplářů byly k vidění i výrobní strojky a prostřednictvím širokoúhlé televize byla promítána smyčka se záběry ze současné výroby. Součástí výstavy bylo oddělení se stolky, kde byly návštěvníkům vybrané deskové hry k dispozici k vyzkoušení. V 1. poschodí budovy je umístěna vlastivědná expozice věnující se etnografii a především historii Novopacka a nedalekého hradu Kumburk. Tuto expozici lze označit jako čistě formalistickou. Muzeálie jsou vystavovány převážně ve vitrínách, označené jsou popisky (Obr. 18). Velký prostor je věnován prezentaci umělecké tvorby příslušníků rodu Suchardů ve formě plastik doplněných o informační panely.

Obr. 18 Vlastivědná expozice Městského muzea v Nové Pace
(Zdroj: Archiv autora)

Na protější straně ulice stojí budova klenotnice nabízející expozici geologického vývoje, vulkanismu, drahých kamenů a spiritismu. Vedle nich zde

sídlí také městské informační středisko. Expozice geologického vývoje a vulkanismu se nacházejí v přízemí budovy. Muzeálie (zejm. přírodniny) jsou vystavovány jak ve vitrínách doplněných četnými grafikami a doprovodnými texty, tak i volně v prostorách expozic (Obr. 19). Vitríny jsou chronologicky seřazené dle jednotlivých geologických období. Prostor je doplněna velkoformátovými obrazy prvohorní krajiny a velkoformátovou geologickou mapou regionu. V expozici se rovněž nalézá aktivizační prvek – vitrína

Obr. 19 Expozice geologického vývoje v Klenotnici Městského muzea v Nové Pace
(Zdroj: Archiv autora)

s kvízovou otázkou. V prvním poschodí se nachází expozice drahých kamenů. Jedná se o sál vybavený nasvícenými vitrínami s nerosty, převážně různými odrůdami křemene. Vystavovány jsou zde minerály v broušené i přirozené podobě. Exponáty jsou rozčleněny dle svých nalezišť. Místnost ve druhém poschodí je věnována spiritismu, jakožto regionálně typickému fenoménu. Nalézají se zde ukázky medijních kreseb doplněné o dobové artefakty se spiritismem související.

Vedle muzejních aktivit muzeum zastřešuje činnost již zmíněného informačního střediska a v historické roubence nedaleko kláštera provozuje rovněž kavárnu Gernatův dům. V roce 2022 se dle Mečířové (2023) na provozu celé této organizace podílelo 10 zaměstnanců (v přepočtu na 8,25 úvazku). V blízké budoucnosti bude muzeu předán do správy další objekt, jehož stavbu

realizuje město Nová Paka v rámci projektu česko-polské přeshraniční spolupráce, paleopark Balka, který je možno vidět na Obr. 20 (rozhovor s ředitelkou 19. 4. 2024).

Obr. 20 Nově vybudovaný paleopark v Balkách krátce před otevřením
(Zdroj: Archiv autora)

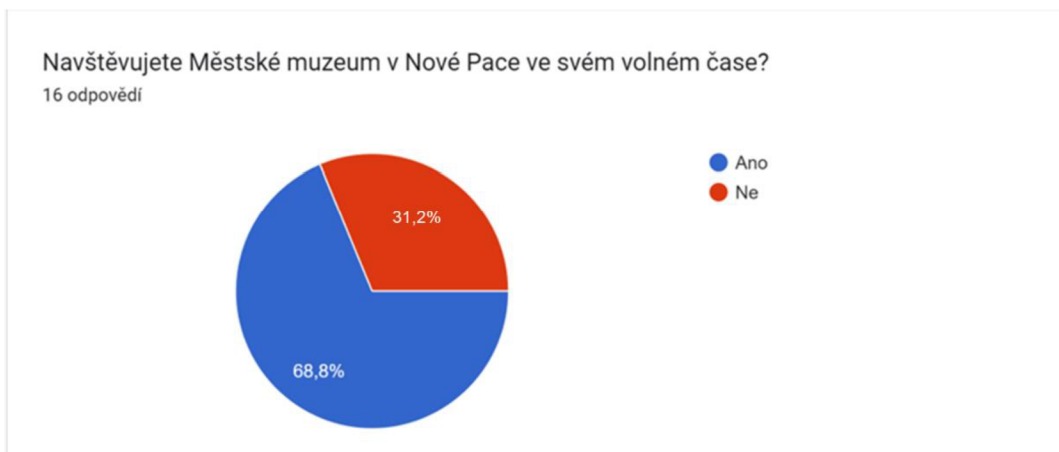
6.1 Potenciální subjekty pro edukační činnost

Ve městě fungují 3 základní školy a 4 školy střední. Středními školami jsou: Gymnázium a Střední odborná škola pedagogická, Střední škola gastronomie a služeb, Střední škola strojírenská a elektrotechnická a Mistrovská střední. Výtvarné a hudební nadání má zdejší mládež možnost rozvíjet v základní umělecké škole i jiných volnočasových organizacích (dům dětí a mládeže aj.). Ve správním obvodu ORP Nová Paka dále působí základní školy v Pecce, Staré Pace a Vidochově (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, b. r.). Na území SO ORP Nová Paka působí pracovní skupina Místního akčního plánu rozvoje vzdělávání Novopacko (MAP Novopacko), jejímž cílem je pracovat na zkvalitnění vzdělávání zdejších žáků ve věku do 15 let (MAP Novopacko, c2024).

Na následujících řádcích budou prezentovány výsledky dotazníkového šetření mezi novopackými pedagogy (viz metodika).

Co do skladby vyučovaných předmětů, zapojili se především vyučující přírodopisu a výtvarné výchovy. Do šetření se naopak nezapojil žádný vyučující dějepisu, pouze 2 učitelé vlastivědy na 1. stupni ZŠ.

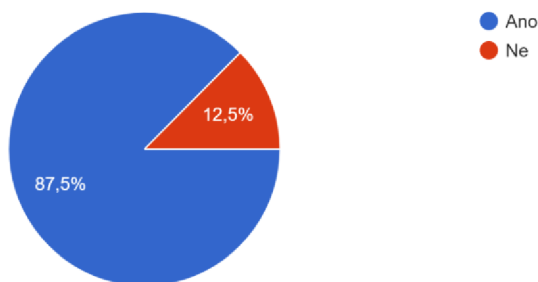
Učitelé byli dotazováni, zda novopacké muzeum navštěvují ve svém volném čase, načež většina odpověděla kladně, viz graf (Obr. 21).

Obr. 21 Odpovědi respondentů na otázku, zda muzeum ve svém volném čase navštěvují (Zdroj: Příloha 16, vlastní šetření)

Jak plyne z Obr. 22 níže, 87,5 % respondentů uvedlo, že v rámci vyučování novopacké muzeum navštěvují. Pouze 2 vyučující uvedli, že návštěvu muzea do vyučování nezařazují, přičemž jeden z nich vyučuje zeměpis a druhý matematiku, fyziku a odborné předměty na jedné z novopackých SOŠ. Lze však konstatovat, že se v Nové Pace nenachází škola, která by muzeum nenavštěvovala (Příloha 16).

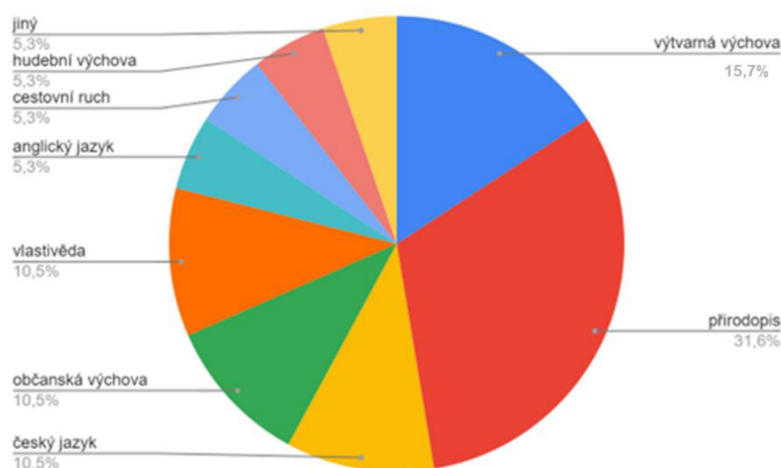
Navštěvujete v rámci vyučování svých předmětů Městské muzeum v Nové Pace?
16 odpovědí

Obr. 22 Podíl respondentů navštěvujících v rámci vyučování novopacké muzeum (Zdroj: Příloha 16, vlastní šetření)

Vyučující, kteří muzeum nezařazují do výuky, byli dotazováni na důvody, přičemž zmíněný vyučující zeměpisu uvedl, že nezná nabídku muzea, jelikož jej nenavštěvuje, a vyučující matematiky, fyziky a odborných předmětů nenalézají ve svých předmětech pro muzeum využití.

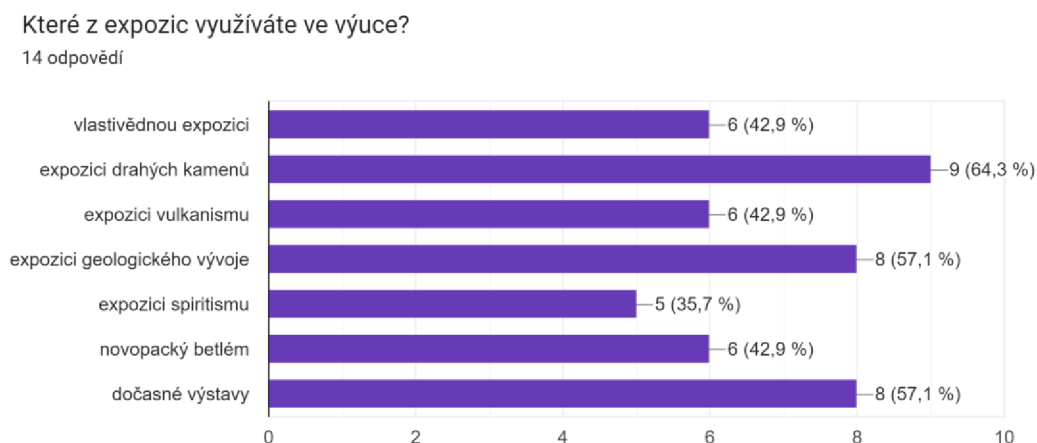
Od respondentů, kteří uvedli, že muzeum ve svých hodinách navštěvují, bylo zjišťováno, v rámci kterých předmětů tomu tak je. Jejich odpovědi znázorňuje následující graf Obr. 23. Jak si lze povšimnout, početně jsou nejvíce zastoupeny hodiny přírodopisu následované výtvarnou výchovou. Zvláštním případem pak je

Obr. 23 Podíl předmětů, v rámci kterých je muzeum navštěvováno (Zdroj: Příloha 16, vlastní šetření)

výuka odborného předmětu cestovního ruchu vztahující se k odbornému zaměření oborů na Střední škole gastronomie a služeb. K vyučování geografie není podle zjištěných informací novopacké muzeum využíváno.

Následně byla vyučujícím položena otázka, které z expozic pro výuku využívají. Z odpovědí zaznamenaných na Obr. 24 je patrné, že všechny stálé expozice slouží k vyučování stejně jako dočasné výstavy. Jako nejpopulárnější se jeví expozice drahých kamenů následovaná expozicí geologického vývoje a dočasnými výstavami.

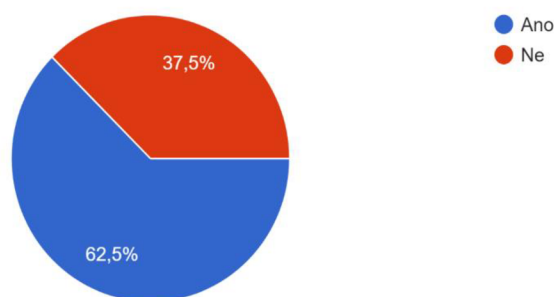

Obr. 24 Návštěvnost jednotlivých expozic v rámci vyučování dle respondentů dotazníku (Zdroj: Příloha 16, vlastní šetření)

Respondenti byli poté vyzváni k upřesnění učiva, které v muzejních expozicích probírají. V rámci výtvarné výchovy učitelé s žáky navštěvují dočasné výstavy, přičemž na exponátech prezentují různé výtvarné postupy. K výuce využívají pracovní listy vlastního zpracování. V hodinách přírodopisu jsou navštěvovány přírodovědné expozice v Klenotnici (Příloha 16).

Za významný faktor ovlivňující návštěvnost je považována propagace. Na dotaz, zda muzeum vyučující zve k návštěvě, odpovědělo kladně 62,5 % respondentů, zbylých 37,5 % se vyjádřilo záporně (Obr. 25).

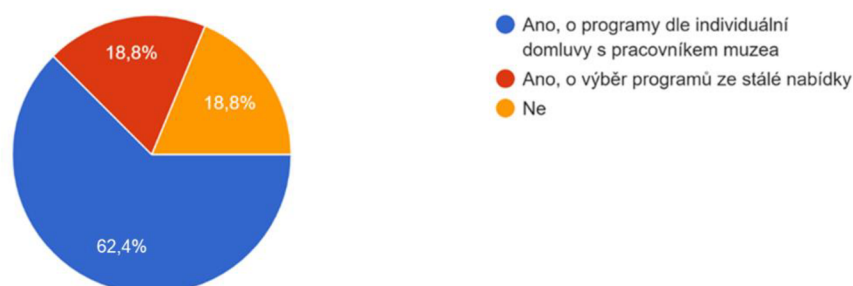
Jste Městským muzeem v Nové Pace zváni k návštěvám v rámci vyučování?
16 odpovědí

Obr. 25 Podíl respondentů, kteří jsou/nejsou dle svého názoru zváni k výuce do muzea (Zdroj: Příloha 16, vlastní šetření)

Většina dotazovaných (62,4 %) dle Obr. 26 projevila zájem o edukační programy dle individuální domluvy s muzejními pracovníky, dalších 18,8 % o programy stabilní. Zájem o edukační programy v muzeu nejeví 18,8 % respondentů. Jako významný omezující faktor pro navštěvování muzea vnímají někteří učitelé jeho větší vzdálenost (déletrvajících přesun) a tím pádem časový přes kvůli nutnosti dodržet rozvrh hodin (viz odpovědi v Příloze 16).

Měl/a byste zájem o edukační programy v novopackém muzeu?
16 odpovědí

Obr. 26 Zájem respondentů o edukační programy v novopackém muzeu (Zdroj: Příloha 16, vlastní šetření)

6.2 Reflexe vedení muzea

S výsledky dotazníkového šetření byla seznámena ředitelka novopackého muzea, s níž byl posléze proveden rozhovor, který výsledky reflektoval, popř. doplňoval chybějící informace o činnosti muzea.

Vyplývalo z něho, že vedení Městského muzea v Nové Pace vidí ve svém zřizovateli oporu, městské zastupitelstvo aktivně řeší podněty ze strany muzea a snaží se mu vycházet maximálně vstříc (např. mimořádné finanční příspěvky na rozšiřování sbírek o pro region zvláště cenné exponáty). Město je zároveň hlavním přispěvatelem do muzejního rozpočtu, který je však dle vyjádření ředitelky pro muzeum do značně omezující, s ohledem na výše zmíněné nemuzeální provozy, které muzeum také zastřešuje. Muzeum se v rámci svých personálních možností uchází o granty různého zaměření. V poslední době byly například z příspěvku Královéhradeckého kraje opraveny cenné loutky nebo z peněz od MKČR bylo pořízeno zabezpečovací zařízení či vydány publikace zaměřené na edukaci školní mládeže. Zdaleka ne všechny dotační programy jsou však určeny menším muzeím, jako je to novopacké. Mnohé získávají primárně muzea krajská, která si navíc na rozdíl od novopackého muzea mohou dovolit financovat administrátory podobných žádostí a projektů (rozhovor s ředitelkou muzea 19. 4. 2024).

Ačkoliv v uplynulých letech došlo k několika změnám v expozicích v Suchardově domě, vlastivědná expozice má stále formalistický charakter. Vedení muzea si je vědomo skutečnosti, že zmíněná forma prezentace je v současnosti již překonaná a plánuje významnější změnu expozice i začlenění interaktivních prvků. Realizace se však má odvíjet od plánovaného rozšíření muzejních prostor o část zrekonstruovaného kláštera, kam mají být přesunuty plastiky z dílny rodu Suchardů. O redukci spiritistické expozice, jak bylo navrženo v dotazníkovém šetření, není uvažováno.

Podle ředitelky bude připravovaný komplex v Balkách vzhledem k omezeným personálním podmínkám vybaven interaktivními prvky a infotabulemi s QR kódy, díky nimž se návštěvníci budou moci s pomocí chytrých telefonů sami provést expozici. V případě, že by se podařilo sehnat finance na muzejního edukátora, probíhaly by zde praktické vzdělávací aktivity zaměřené na geologickou minulost regionu.

S odborníky v oboru geografie neudrhuje novopacké muzeum stálý kontakt, vedení však v tomto ohledu nehodnotí situaci negativně.

Vedení muzea si je vědomo rezerv v propagaci a podniká kroky pro její zlepšení. Velmi aktivní je v poslední době v prezentaci na sociální síti Facebook. Brzy bude spuštěn nový web muzea i výše zmíněného paleoparku.

Podle slov ředitelky není spolupráce muzea se školami rozvinutá podle představ, avšak v rámci možností funguje dobře. Muzeum navštěvují v rámci vyučování školy z Nové Paky, nicméně do Klenotnice pravidelně dojíždějí např. i organizované skupiny z Prahy nebo z Říčán u Prahy. V tomto ohledu vidí ředitelka značně příznivý vliv Geoparku Český ráj, jehož je Nová Paka součástí. Po dohodě s pedagogy zajišťují pracovníci muzea komentované prohlídky expozic. Prohlídku vede zpravidla ten pracovník, do jehož gesce daná expozice spadá. Mimo komentovaných prohlídek umožňuje muzeum vyučujícím využívat své prostory k tvůrčím činnostem, např. v rámci výtvarné výchovy. Užší spolupráce s učiteli však zatím navázána nebyla. Místní školy jsou k návštěvám muzea zvány zejména přímým oslovením, ředitelka však vnímá, že tato forma propagace není dostačující. Při nynější personální situaci však není v silách instituce vytvářet pro školy nabídku edukačních programů. Dle slov ředitelky je muzeum otevřené spolupráci s místními pedagogy na úpravách stálých expozic, zvláště pak v ohledu jejich lepšího provázání se školními vzdělávacími programy zdejších škol. Instituce byla rovněž oslovena pracovníky výše zmíněného MAP Novopacko, konkrétní návrhy na spolupráci však zatím nepadly.

Podle ředitelky se největšímu zájmu veřejnosti těší expozice geologicko-mineralogická, expozice spiritismu a sezónní výstavy, o vlastivědnou expozici je nyní nejmenší zájem.

Ředitelce byl představen portál Benchmarking muzeí zřizovaný Ministerstvem kultury. Dosud navštěvován nebyl, ale ředitelka o něho projevila zájem a hodlá jej využívat.

V rámci reflexe hodnotí ředitelka jako slabé stránky muzea zejména již zmíněné omezené finance spojené s personálním deficitem, což se následně propisuje do fungování celé organizace, a dále pak rezervy v oblasti propagace. Silnými stránkami muzea jsou dle ní jeho ojedinělé přírodovědné a spiritistické sbírky, které přitahují i návštěvníky ze vzdálených částí republiky.

Z provedeného šetření vyplynulo, že absence nabídky edukačních programů v novopackém muzeu není zásadní překážkou pro využívání jeho expozic ve školním vyučování. Vyučující organizují návštěvy muzea sami, z vlastní iniciativy, případně v muzeu zajistí pro svou třídu komentovanou prohlídku, kterou lze dle literatury považovat za jednoduchou formu edukačního programu (viz rešeršní část).

Na základě zjištěných informací (výtka v dotazníku, hodnocení autora, nízké návštěvnosti i reflexe ředitelky) lze vedení Městského muzea v Nové Pace doporučit, aby se zaměřilo na instalaci nové vlastivědné expozice, která bude odpovídat současným standardům. Díky otevřenosti vedení muzea lze do její přípravy zapojit zainteresované vyučující z Nové Paky, kteří v dotazníkovém šetření projeví zájem. Jejich názory mohou být cennou podporou při vytváření didakticky hodnotné expozice dobře využitelné pro školní vyučování, která zároveň vzbudí zájem veřejnosti. Za žádoucí lze rovněž označit rozvinutí spolupráce s pracovníky MAP Novopacko, kteří se na podporu moderních forem vzdělávání a rozvoj regionální identity žáků v SO ORP Novopacko přímo zaměřují.

7 Diskuze výsledků

Úvodní část diskuze věnována zhodnocení platnosti námi v úvodu zpracovávání tohoto textu stanovených hypotéz.

První z nich zní: *Všeobecná regionální muzea v zájmovém území jsou vhodná pro výuku geografie.* Vzhledem k výsledkům, které prezentuje mapa (Příl.x???), se lze spíše přiklonit k názoru, že současné expozice pro vyučování geografie vhodné nejsou, což bývá často způsobeno skutečností, že přesto, že se muzea sice prezentují jako vlastivědná/všeobecná, zaměřují se spíše historicky či jinak speciálně, čímž je jejich vhodnost pro výuku geografie zásadně snížena. V případě vlastivědných muzeí, jejichž expozice jsou zaměřené všeobecně, pak vyvstává nezdědka problém s vzájemnou izolovaností přírodovědných a humanitně zaměřených expozic, který však již nebyl v této práci považován za zásadní.

Druhou hypotézu, *Regionální muzea ve sledovaném území nemají navázanou spolupráci se školami.*, lze označit za mylnou. Jak vyplynulo ze zjištění v praktické části práce, většina muzeí ve sledovaném území aktivně spolupracuje se školami a snaží se spolupráci dále rozvíjet.

Hypotéza, že regionální muzea ve sledovaném území neobsazují pozici muzejního edukátora, byla rovněž vyvrácena, neboť získaná data (Obr. 9) ukazují, že více než polovina sledovaných institucí muzejního edukátora zaměstnává.

Obecně lze tedy říci, že úvodní skepse vůči současnému stavu spolupráce muzeí se školami ve sledovaném území nebyla namístě, stejně jako optimismus v ohledu vhodnosti expozic vlastivědných muzeí pro výuku geografie.

Během zpracovávání tohoto textu vyplynulo i několik jiných poznatků, které je vhodné v diskuzi zmínit. Jako velmi vhodný nástroj pro porovnávání muzeí s muzejními institucemi podobné velikosti se jeví web Benchmarking muzeí a galerií zřizovaný Ministerstvem kultury ČR. Pro jeho využití je však podmínkou zadat rozsah evidenčních čísel dané instituce, což je údaj, který ne všechna muzea zveřejňují. Proto jej nebylo možno využít např. pro účel případové studie. Dalším vhodným zdrojem informací by mohla být data zjišťovaná ČSÚ prostřednictvím ročních výkazů o muzeu a galerii. Ta jsou však přístupná pouze ve značně omezené míře právě přes zmíněný benchmarking nebo na webu Statistikakultury.cz v podobě statistik návštěvnosti.

Zvažováno bylo využití komerčního webu museum.cz k doplnění vytvářené databáze muzeí v regionu. Webu pro získání informací využito bylo, přičemž byla jednotlivá muzea následně prověřena prostřednictvím jejich vlastních webových stránek. Ani tak však nebyla zachycena veškerá muzea v území, mnoho dalších informací poskytuje například portál Mapy.cz.

S ohledem na skutečnosti zjištěné při zpracovávání případové studie je nutno zdůraznit, že informace týkající se nabídky edukačních programů byly zjišťovány prostřednictvím webových stránek muzeí, popř. z jejich výročních zpráv. Ne všechna muzea edukační programy v těchto zdrojích uvádějí, přestože je realizují.

Jako problematická se zároveň ukázala dostupnost aktuálních výročních zpráv na webech muzeí. V nemálo případech bylo nutno muzea kontaktovat a o výroční zprávy z roku 2022 žádat.

Pro budoucí zpracovávání tematicky příbuzné práce lze autorům doporučit rozšíření kritérií pro výběr zkoumaných muzeí např. o jasně vymezený interval ročního počtu návštěv nebo počtu zaměstnanců pro přehlednější vzájemnou porovnatelnost zjištěných informací.

Do diskuze připojujeme nástin možné aktivity, kterou by Městské muzeum v Nové Pace mohlo v rámci spolupráce s tamními školami realizovat.

Při volbě tématu edukačního programu považujeme za vhodné zohlednit výstupy dotazníkového šetření, které odrážejí vhodnost současných expozic pro výuku daných tematických okruhů. Jako vhodné se jeví přírodovědné expozice v klenotnici, které úzce souvisejí s místním regionem. Muzeum by se v tomto směru mohlo zaměřit na tvorbu edukačního programu zaměřeného na zdejší školy, který by např. formou projektových dnů (s odkazem na Strategii 2030+) propojoval přírodopis s geografii. Možná podoba takového programu propojeného s edukačním programem je nastíněna níže.

Cílem navrženého školního projektu je praktické seznámení žáků s přírodou domovského regionu a upevnění teoretických znalostí získaných v přírodovědných předmětech na ZŠ a jejich aplikace v terénu. Předpokládaná časová náročnost celého projektu je odhadována na 3 vyučovací dny (1 muzeum, 1 cykloexkurze, 1 muzeum). Vzhledem cílům projektu je doporučeno zařadit projekt do výuky na konec 9. ročníku.

První projektový den je realizován v klenotnici novopackého muzea. Navazuje na teoretické znalosti žáků získané v hodinách přírodopisu a zeměpisu na ZŠ. V první části dne si žáci zmíněné znalosti prostřednictvím aktivit připravených vyučujícími vybaví a připraví se tak k jejich syntéze a aplikaci při následujících činnostech. Pro evokaci doporučujeme vedle klasických metod zařadit aktivitu, při níž budou žáci ve skupinkách s využitím vitrín věnovaných jednotlivým geologickým obdobím (Obr. 19) zpracovávat jejich charakteristiky, které budou následně spolužákům s podporou pracovníka muzea a využitím zmíněných vitrín prezentovat. Ve druhé části dne zpracuje každá skupinka s pomocí učitelů a pracovníka muzea referát o přírodovědně významné lokalitě na Novopacku dle vlastního výběru. Vybrané lokality budou součástí cykloexkurze následujícího dne.

Druhý den následuje cykloexkurze, okruh po významných lokalitách na Novopacku. Žáci si navzájem představí lokality (zpracováno předchozího dne) a vysvětlí jejich význam pro region a přírodní vědy, který zasadí do širších souvislostí (rozvoj geografického myšlení). Vyučující probíhající prezentace facilitují. Během exkurze budou mít žáci možnost sběru minerálů hojně se na navštívených lokalitách vyskytujících. Při té příležitosti budou seznámeni s vědeckým postupem při sběru přírodnin. Jako lokality vhodné k návštěvě lze navrhnout: Novopacký vodopád, Štikovskou rokli, melafyrový lom Hvězda, bývalý pískovcový lom Střelnice, Staropacké hory, rozhlednu Kozinec, bývalé doly ve Zlatnici, zaniklou sudetoněmeckou obec Stupná, hrad Kumburk, Máchova stezka, železniční stanice ve Staré Pace, pozůstatky hradu Levín aj.

Třetího dne se školní skupina schází v klenotnici novopackého muzea. Zde budou mít žáci pod vedením kurátora přírodovědných sbírek možnost nechat si pracovníkem muzea rozříznout předchozího dne nalezené achátové pecky aj., které si následně budou moci na základě instrukcí pracovníka sami vybrousit a vyleštit na speciálních strojích, kterými muzeum disponuje. Tyto minerály si žáci identifikují (včetně uvedení lokality nálezů). Následně se skupina přesune do mineralogické expozice, kde budou nálezy žáků porovnány s vystavenými muzeáliemi. Lze popsat např. ovlivnění zbarvení minerálů chemickými příměsemi. Na závěr žáci společně vypracují velkoformátovou mapu Novopacka, do které zanesou navštívená místa, trasu exkurze a informace, které se dozvěděli. Ve třídě si mohou vystavit nalezené minerály s popisky.

8 Závěr

Při zpracovávání rešeršní části práce bylo zjištěno, že se v českém prostředí vyskytují vědečtí pracovníci intenzivně se věnující problematice muzejní edukace, kteří soustavně pracují na jejím šíření a zdokonalování. Významným posunem se v ohledu podpory muzejní edukace stalo zanesení pozice muzejního edukátora do Národní soustavy povolání. Dlouhodobě pozitivní vývoj byl rovněž pozorován v oblasti vzdělávací politiky. Ze zjištěných informací vyplývá, že školy mají již nyní značnou autonomii ve volbě formy vyučování a současně připravované změny rámcových vzdělávacích programů směřují k další podpoře jejich spolupráce s lokálními institucemi, z nichž právě muzea, vzhledem ke svému charakteru, bezesporu patří mezi ty nejvhodnější.

V aplikační části práce byla zhodnocena aktuální situace regionálních muzeí v Královéhradeckém a Libereckém kraji stejně jako úroveň jejich spolupráce se školami. Ve sledovaném území bylo jako regionální muzeum klasifikováno 21 institucí. Jedná se o velmi variabilní množinu. Všechna sledovaná regionální muzea se prezentují na internetu, jejich prezentace zpravidla dosahuje velmi dobré úrovně. Bylo zjištěno, že ne všechna regionální muzea se vyváženě zaměřují na přírodní i humanitní vědy, zaznamenán byl převažující příklon k větvi humanitní. Muzea ve sledovaném regionu prezentují muzeálie ve stálých expozicích převažujícího charakteru *museum contemplativum* s kontextuální koncepcí, přičemž kontextualizace expozic je znakem pozitivního vývoje směřujícího ke zvýšení edukačního přínosu muzeí. Nalezeno bylo rovněž nemnoho institucí, které vykazují v tomto směru rezervy. Téměř všechna sledovaná muzea pořádají dočasné výstavy, které byly v roce 2022 zaměřeny z bezmála 50 % na prezentaci výtvarného umění a takřka 25 % výstav se věnovalo historicko-etnografickým tématům.

Většina sledovaných muzeí se školami aktivně spolupracuje. Muzea s vysokou návštěvností a větší územní působností nabízejí školám edukační programy ze stálé nabídky, případně doprovodné programy k výstavám. V případě menších muzeí je situace variabilní. Některá muzea edukační programy nenabízejí, avšak po dohodě jsou ochotna zajistit školním skupinám komentované prohlídky, jiná nabízejí programy ze stálé nabídky, ale díky nižší frekventovanosti jsou otevřena individualizaci dle dohody s pedagogy. Nabízené edukační programy mají

mnoho forem, od komentovaných prohlídek přes animace po prakticky zaměřené workshopy. Zjištěné údaje o jejich návštěvnosti potvrzují zájem pedagogů o vzdělávání žáků v muzeu. O vůli rozvíjet spolupráci se školami ze strany muzeí svědčí i zjištění, že více než polovina institucí zaměstnává pracovníka na pozici muzejního edukátora.

V rámci případové studie byla provedena analýza expozic a činnosti Městského muzea v Nové Pace, která byla zasazena do kontextu jeho působitě. Bylo zjištěno, že všechny tamní školy v rámci vyučování navštěvují muzejní expozice a ačkoliv muzeum nenabízí vzdělávací programy, po dohodě vyučujících se zaměstnanci muzea je školám umožněno vyučování v jeho prostorách, popř. komentované prohlídky. Na základě osobní prohlídky, dotazníkového šetření i reflexe vedení muzea byly identifikovány jeho slabé stránky, kam patří zejména zastarávající vlastivědná expozice a omezené finanční zdroje. Jisté rezervy nalézám vedení muzea i v rozvoji školního vyučování v muzeu. Byl proto zpracován nástin výukového projektu, který by mohl být muzeem v součinnosti s novopackými školami pravidelně realizován. Výsledky dotazníkového šetření byly jako zpětná vazba pedagogické veřejnosti předány vedení muzea, kterému mohou posloužit jako podklad pro další rozvoj.

9 Summary

This thesis deals with the possibilities of using regional museums in the Hradec Králové and Liberec regions for school teaching. The first part introduces the reader to the basic characteristics of museums and museum education, it also takes into account the current changes taking place in the Czech educational system, which are aimed at individualizing teaching, connecting theory with practice and learning in context. The second part defines regional museums in the area of interest and presents their basic features based on analyzes of statistical data, information from annual reports and websites. At the same time, it places special emphasis on the thematic focus of the exhibitions and facts related to the educational activities of museums. It was found that in the monitored area, humanities-oriented exhibitions predominate. The current state of cooperation between museums and schools in the monitored area is mapped as a framework. It was found that museums in the monitored area are open to schools, create a varied offer of educational programs for them, and schools make extensive use of these offers. Examples present the procedure of preparing educational programs described by the museum staff interviewed. In the third part, the current situation of museum presentation and education is analyzed and evaluated in detail on the model example of the Municipal Museum in Nová Paka with regard to the nature of the museum's workplace. In the form of a questionnaire survey, the interest of local teachers in cooperation with the museum and their opinions and comments on museum exhibitions were determined. The results were subsequently discussed with the museum management and recommendations for further development were established. The investigation showed that all the schools operating in the city visit the museum as part of their teaching, and the teachers appreciate the friendly behavior of the museum staff. The biggest weakness of the museum was identified its outdated, formalistically designed national history exposition, limited financial and thus also personnel resources. To support cooperation with schools, a program was designed using contemporary exhibits for modern teaching of science subjects, supplementing project-based teaching prepared by pedagogues in cooperation with museum staff.

10 Zdroje

10.1 Literární zdroje

- BENEŠ, Josef, 1978. *Muzeologický slovník*. 1. Praha: Národní muzeum, Ústřední muzeologický kabinet, 338 s.
- BENEŠ, Josef, 1997. *Základy muzeologie*. Opava: Open Education & Sciences, 179 s. ISBN 80-901974-3-4.
- BRABCOVÁ, Alexandra, ed., 2003. *Brána muzea otevřená: průvodce na cestě muzea k lidem a lidí do muzea*. 1. Náchod: Juko, 583 s. ISBN 80-86213-28-5.
- BUKAČOVÁ, Jana, Anna KOMÁRKOVÁ a František ŠEBEK, ed., 2014. *Muzejní výstavnictví: učební texty nástavbového kurzu Školy muzejní propedeutiky Asociace muzeí a galerií České republiky*. Praha: Asociace muzeí a galerií České republiky, 309 s. ISBN 978-80-86611-62-4.
- BYRON, Pavel, 2015. *Charakteristika dosavadní činnosti ZO ČSOP Jizerka*. 1. Jablonec nad Nisou: ZO ČSOP Jizerka, 3 s. Archiv autora.
- ČESKÁ REPUBLIKA, 2000. *Zákon o ochraně sbírek muzejní povahy*. In: *Sbírka zákonů*. 36/2000.
- DOLÁK, Jan, 2005. *K teorii sbírkotvorné činnosti muzeí. Některé problémy muzejní selekce*. In: *Teorie a praxe vybraných muzejních činností: sborník z mezinárodního odborného semináře konaného v Technickém muzeu v Brně dne 20. září 2004*. Brno: Technické muzeum v Brně, s. 4-11. ISBN 80-86413-20-9. ISSN 2464-5362.
- DOLÁK, Jan, 2019. *Muzeologie pro nemuzeology: Vysokoškolská skripta*. 1. Bratislava: *Muzeológia a kultúrne dedičstvo*, 78 s. ISBN 978-80-89881-15-4.
- DOLÁK, Jan, Pavel HOLMAN, Lucie JAGOŠOVÁ, Vladimír JŮVA, Lenka MRÁZOVÁ, Michal ŠERÁK a Petra ŠOBÁŇOVÁ, 2014. *Základy muzejní pedagogiky: studijní texty*. Brno: Moravské zemské muzeum, Metodické centrum muzejní pedagogiky, 103 s. ISBN 978-80-7028-441-4.
- DOLÁKOVÁ, Olga, 2018. *Vzdělávací funkce muzeí a galerií se zaměřením na středoškolské publikum*. Brno, 147 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta.

- FRYČ, Jindřich, Zuzana MATUŠKOVÁ, Pavla KATZOVÁ, et al., 2020. *Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 118 s. ISBN 978-80-87601-46-4.
- HOLMAN, Pavel, 2014. In: DOLÁK, Jan, Pavel HOLMAN, Lucie JAGOŠOVÁ, Vladimír JŮVA, Lenka MRÁZOVÁ, Michal ŠERÁK a Petra ŠOBÁŇOVÁ. *Základy muzejní pedagogiky. Studijní texty. 1*. Brno: Moravské zemské muzeum, s. 103. ISBN 978-80-7028-441-4.
- HORÁČEK, Radek, 1998. *Galerijní animace a zprostředkování umění: poslání, možnosti a podoby seznamování veřejnosti se soudobým výtvarným uměním prostřednictvím aktivizujících programů na výstavách*. Brno: CERM, 142 s. ISBN 80-7204-084-7.
- HORSKÁ, Petra, 2019. *Výukové cíle muzejní edukace: prostředek rozvoje funkční spolupráce školy a muzea*. [Praha]: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 202 s. ISBN 978-80-7603-019-0.
- HUTNÍKOVÁ, Jana, 2022. *Vzdělávání v muzeích*. *Věstník Asociace muzeí a galerií České republiky*, z. s. **33(2)**, 4–5. ISSN 2464-7837.
- JAGOŠOVÁ, Lucie a Lenka MRÁZOVÁ, 2010. In: JAGOŠOVÁ, Lucie, Vladimír JŮVA a Lenka MRÁZOVÁ. *Muzejní pedagogika: Metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace*. Brno: Paido, s. 163–166. ISBN 978-80-7315-207-9.
- JAGOŠOVÁ, Lucie, 2020. *Na pomezí formálního a neformálního vzdělávání: Potenciál muzejní edukace pro školní skupiny a spolupráci muzejních pedagogů s učiteli*. *Pedagogika: Časopis pro vědy o vzdělávání a výchově*. Praha: Univerzita Karlova, **70(3)**, 333–348. ISSN 0031-3815.
- JŮVA, Vladimír, 2010. In: JAGOŠOVÁ, Lucie, Vladimír JŮVA a Lenka MRÁZOVÁ. *Muzejní pedagogika: Metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace*. Brno: Paido, s. 52–54. ISBN 978-80-7315-207-9.
- KARLOVÁ, Alena, 2015. *Didaktický projekt pro regionální muzeum*. Brno, 96 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta.
- KESNER, Ladislav, 2005. *Marketing a management muzeí a památek*. Praha: Grada. Expert (Grada), 304 s. ISBN 80-247-1104-4.
- KŘÍSTKOVÁ, Markéta, 2010. *Muzeum a škola – limity a možnosti jejich vzájemné spolupráce*. Praha, 63 s. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta.

- KUČEŘÍKOVÁ, Milena, 2016. *Proměny soukromé sbírky v muzeum: Prezentace a propagace muzea Lednice dávná aneb Jak se žilo za tatička Masaryka*. Brno, 80 s. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta.
- LAŽOVÁ, Jolana, 2016. Edukační možnosti nových technologií a jejich využívání v českých muzeích a galeriích. In: KOCICHOVÁ, Ivana a Marie ŽÁČKOVÁ. *Perspektivy české muzejní edukace: Sborník příspěvků z konference*. 1. Praha: Národní muzeum, s. 38–44. ISBN 978-80-7036-516-8.
- MEČÍŘOVÁ, Iveta, 2023. *Zpráva o činnosti a hospodaření Městského muzeum a IC Novopacko: 2022*. 1. Nová Paka: Městské muzeum Nová Paka, 15 s. [cit. 2024-11-04]. Archiv autora.
- MRÁZOVÁ, Lenka, 2014. In: DOLÁK, Jan, Lucie JAGOŠOVÁ, Vladimír JŮVA, Lenka MRÁZOVÁ, Michal ŠERÁK a Petra ŠOBÁŇOVÁ. *Základy muzejní pedagogiky. Studijní texty*. 1. Brno: Moravské zemské muzeum, s. 103. ISBN 978-80-7028-441-4.
- PELIKÁNOVÁ, Pavla, 2016. *Sociální sítě v muzeích: Analýza vybraných institucí*. Brno, 92 s. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta.
- RENNEROVÁ, Eva, 2023. *Výroční zpráva 2022: Městské muzeum Žacléř*. 1. Žacléř: Městské muzeum Žacléř, 40 s.
- ŠEBEK, František, 2010. Několik pohledů do historie spolupráce muzeí a škol v českých zemích. In: *Muzeum a vzdělávací systém v České republice. Sborník příspěvků z V. celorepublikového kolokvia v Brně 11. – 12. listopadu 2008*. 1. Praha: Asociace muzeí a galerií ČR, s. 9–15. ISBN 978-80-86611-39-6.
- SINGER, Michael, 2011. *Internet jako prezentace muzeí a galerií*. Brno, 94 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta.
- ŠOBÁŇOVÁ, Petra, 2012a. *Muzejní edukace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 140 s. ISBN 978-80-244-3003-4.
- ŠOBÁŇOVÁ, Petra, 2012b. *Edukační potenciál muzea*. 1. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 396 s. ISBN 978-80-244-3034-8.
- ŠOBÁŇOVÁ, Petra, 2017. *Expozice jako místo pro vzdělávání: metodika k tvorbě expozic zohledňujících vzdělávací potřeby návštěvníků*. Brno: Moravské zemské muzeum, Metodické centrum muzejní pedagogiky, 52 s. ISBN 978-80-7028-494-0.

- ŠPÉT, Jiří, 2003. *Přehled vývoje českého muzejnictví I.: (do roku 1945)*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 120 s. ISBN 80-210-3206-5.
- STRÁNSKÝ, Zbyněk, 2000. *Úvod do studia muzeologie*. 2. aktualiz. a podstatně rozš. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 169 s. ISBN 80-210-1272-2.
- SVATOŇOVÁ, Julie, 2007. *Edukační specifika muzea a školy a možnosti jejich vzájemné spolupráce*. Brno, 157 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta.
- TÓTHOVÁ, Lenka, 2016. Edukátorem snadno a rychle? In: KOCICHOVÁ, Ivana a Marie ŽÁČKOVÁ. *Perspektivy české muzejní edukace: Sborník příspěvků z konference*. 1. Praha: Národní muzeum, s. 21–37. ISBN 978-80-7036-516-8.
- VESELÁ, Blanka, 2021. *Možnosti a způsoby prezentace regionálních muzeí ve virtuálním prostředí*. Brno, 83 s. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta.
- WAIACHER, Friedrich a Walter GRÄF, 1987. *Einführung in die Museumskunde*. 1. Graz: Landesmuseum Joanneum, 74 s.
- ZAJÍC, Jiří, Klára ŠINDELKOVÁ, David BARTUŠEK, Jitka QUADRATOVÁ, Tomáš KOTEN a Jiří BAKONČÍK, 2021. *Propojování formálního a neformálního vzdělávání: Přínosy, metody a formy spolupráce mezi školou a organizací neformálního vzdělávání*. 1. Národní pedagogický institut České republiky, 85 s. ISBN 978-80-7578-083-6.

10.2 Internetové zdroje

AJETO, c2024. *Sklárna a Sklářská krčma AJETO* [online]. [cit. 2024-04-30].

Dostupné z: <https://www.ajetoglass.com/>

ASOCIACE MUZEÍ A GALERIÍ ČESKÉ REPUBLIKY, c2023. *Adresář muzeí a galerií České republiky*. ASOCIACE MUZEÍ A GALERIÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Asociace muzeí a galerií České republiky* [online]. [cit. 2024-04-13]. Dostupné z:

<https://www.cz-museums.cz/adresar/>

ASOCIACE MUZEÍ A GALERIÍ ČR, c2015a. *Expozice výroby železa, Skuhrov nad Bělou*. ASOCIACE MUZEÍ A GALERIÍ ČR. *Adresář muzeí a galerií ČR* [online]. [cit. 2024-04-30]. Dostupné z: <https://www.cz->

- museums.cz/adresar/kralovehradecky-kraj/rychnov-nad-kneznou/skuhrov-nad-belou/expozice-vyroby-zeleza/
- ASOCIACE MUZEÍ A GALERIÍ ČR, c2015b. Muzeum zemědělské techniky Pěňčínka. ASOCIACE MUZEÍ A GALERIÍ ČR. *Adresář muzeí a galerií ČR* [online]. [cit. 2024-04-30]. Dostupné z: <https://www.cz-museums.cz/adresar/liberecky-kraj/jablonec-nad-nisou/pencin/muzeum-zemedelske-techniky-pencinska/>
- ASOCIACE MUZEÍ A GALERIÍ ČR, c2015c. Památník Františka Škroupa. ASOCIACE MUZEÍ A GALERIÍ ČR. *Adresář muzeí a galerií ČR* [online]. [cit. 2024-04-30]. Dostupné z: <https://www.cz-museums.cz/adresar/kralovehradecky-kraj/hradec-kralove/osice/pamatnik-frantiska-skroupa/>
- BABÍK, Michal, 2023. *Výroční zpráva Regionálního muzea a galerie v Jičíně 2022* [online]. 1. Jičín: Regionální muzeum a galerie Jičín, 45 s. [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: https://muzeumhry.cz/images/dokumenty/vyrocn_i_zprava_2022_web.pdf
- BENEŠ, Daniel, c2009–2015. *Zveme Vás k návštěvě Galerie Antonína Hudečka v Častolovicích. SPOLEK PŘÁTEL ČASTOLOVIC. Spolek přátel Častolovic* [online]. [cit. 2023-11-29]. Dostupné z: <https://www.e-castolovice.cz/domu/513-antonin-hudecek.html>
- ČESKÉ FARMACEUTICKÉ MUZEUM, KUKS, c2002–2024. *České farmaceutické muzeum* [online]. [cit. 2024-04-29]. Dostupné z: <https://www.ceska-apatyka.cz/>
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, c2024. *Počet obyvatel v obcích - k 1. 1. 2023. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Český statistický úřad* [online]. 2024-04-28 [cit. 2024-04-28]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112023>
- ČESKÝ ÚŘAD ZEMĚMĚŘICKÝ A KATASTRÁLNÍ, 2023. *Geoprohlížeč* [online]. Praha: Český úřad zeměměřický a katastrální [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: <https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/>
- ČESKÝ ÚŘAD ZEMĚMĚŘICKÝ A KATASTRÁLNÍ, c2010. *Stahovací služby Atom. Český úřad zeměměřický a katastrální. ČÚZK* [online]. [cit. 2023-11-11]. Dostupné z: <https://atom.cuzk.cz/>

- ČESKÝ ZAHRÁDKÁŘSKÝ SVAZ, c2024. Východočeské zahrádkářské muzeum
Hradec Králové. ČESKÝ ZAHRÁDKÁŘSKÝ SVAZ Z. S. Český zahrádkářský svaz
z. s. [online]. [cit. 2024-04-30]. Dostupné z:
<https://www.zahradkari.cz/czs/index.php?str=50>
- ČETNICKÁ STANICE CHLUMEC NAD CIDLINOU, b. r. Četníci [online]. [cit. 2024-
04-30]. Dostupné z: <https://www.cetnici.cz/>
- COUFAL, Pavel, 2023. IQLANDIA, o. p. s.: Výroční zpráva 2022 [online]. 1.
IQLANDIA, 12 s. [cit. 2023-11-03]. Dostupné z:
[https://iqlandia.cz/download_file/force/3a30822e-5db8-435c-98cf-
6a086baefe17/1194](https://iqlandia.cz/download_file/force/3a30822e-5db8-435c-98cf-6a086baefe17/1194)
- ČSOP JIZERKA, b. r. Muzeum Jizerských hor ČSOP Jizerka [online]. [cit. 2024-04-
14]. Dostupné z: <https://www.csopjizerka.cz/>
- DEDERA, Milan, 2023. *Návštěvnost muzeí a galerií v krajích v roce 2022* [online]. 1.
Praha: Národní informační a poradenské středisko pro kulturu [cit. 2023-12-
06]. Dostupné z: [https://www.statistikakultury.cz/navstevnost-muzei-
pamatniku-a-galerii/](https://www.statistikakultury.cz/navstevnost-muzei-pamatniku-a-galerii/)
- DRAHOŇOVSKÝ, Jan, 2023. *Výroční zpráva o činnosti organizace za rok 2022*
[online]. 1. Lomnice nad Popelkou: Městské muzeum a galerie Lomnice nad
Popelkou, 5 s. [cit. 2023-11-03]. Dostupné z:
<https://muzeumlomnice.cz/wp-content/uploads/2023/09/Vyrocnizprava-2022.pdf>
- DŮL JAN ŠVERMA, c2024. *Důl Jan Šverma* [online]. [cit. 2023-11-03]. Dostupné z:
<https://www.djs-ops.cz/>
- FALTÝN, Jaroslav, 2021. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*
[online]. 3. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České
republiky [cit. 2023-12-06]. Dostupné z: [https://www.edu.cz/wp-
content/uploads/2021/07/RVP-ZV-2021.pdf](https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2021/07/RVP-ZV-2021.pdf)
- FIALOVÁ, Dagmar, 2009. Typologie muzeí. In: ASOCIACE MUZEÍ A GALERIÍ
ČESKÉ REPUBLIKY. *Asociace muzeí a galerií České republiky* [online]. [cit.
2024-04-13]. Dostupné z: [https://www.cz-
museums.cz/UserFiles/file/propedeutika/zakladni%20kurs/Typologie_m
uzei.ppt](https://www.cz-museums.cz/UserFiles/file/propedeutika/zakladni%20kurs/Typologie_muzei.ppt)

- FRANTIŠKÁNSKÝ KLÁŠTER HOSTINNÉ, c2012. *Kláster Hostinné* [online]. [cit. 2024-11-04]. Dostupné z: <https://www.klasterhostinne.cz/>
- FRÝDLANTSKÉ OKRESNÍ DRÁHY, c2024. *Železniční muzeum Frýdlantských okresních drah* [online]. c2024 [cit. 2024-05-02]. Dostupné z: https://www.facebook.com/SpolekFrydlantskeOkresniDrahy/?locale=cs_CZ
- GALERIE MĚSTA TRUTNOVA, b. r. *Galerie města Trutnova* [online]. [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: <https://www.gamt.cz/Galerie-mesta-Trutnova.html>
- GALERIE MODERNÍHO UMĚNÍ V HRADCI KRÁLOVÉ, b. r. *Galerie moderního umění v Hradci Králové* [online]. [cit. 2024-04-29]. Dostupné z: <https://www.galeriehk.cz/>
- GALERIE VÝTVARNÉHO UMĚNÍ V NÁCHODĚ, c2024. *Galerie výtvarného umění v Náchodě* [online]. [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: <https://www.gvun.cz/>
- GRULICH, Petr, 2023. *Výroční zpráva 2022: Muzeum východních Čech v Hradci Králové* [online]. 1. Hradec Králové: Muzeum východních Čech v Hradci Králové, 144 s. [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: <https://muzeumhk.cz/images/dokumenty-mvc/vyrocnizprava-2022-muzeum-vychodnich-cech-230417-web.pdf>
- HASIČSKÉ MUZEUM CHRASTAVA, c2015. *Hasičské muzeum Chrastava* [online]. [cit. 2024-04-29]. Dostupné z: <https://hasicske-muzeum-chrastava2.webnode.cz/>
- HAVELKA, Rudolf, 2023. *Výroční zpráva: 2022* [online]. 1. Jaroměř: Městské muzeum v Jaroměři, 11 s. [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: https://muzeumjaromer.cz/wp-content/uploads/2023/11/Vyrocnizprava_MMJ_2022.pdf
- HEJRALOVÁ, Petra, 2023. *Zpráva o činnosti 2022* [online]. 1. Železný Brod: Městské muzeum v Železném Brodě, 13 s. [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: https://muzeumzb.cz/images/dokumenty/vyrocnizprava_%202022.pdf
- HLADÍK, Jiří, 2023. *Zpráva o činnosti a hospodaření za rok 2022: Městské muzeum Nové Město nad Metují*. 1. Nové Město nad Metují: Městské muzeum Nové Město nad Metují, 18 s. Dostupné také z: http://www.muzeum-nmm.cz/images/stories/dokumenty/VZMUZ_2022.pdf

- HORÁK, Václav, b. r. *Villa Nova Uhřínov – středisko experimentální archeologie a regionálních dějin* [online]. [cit. 2023-11-03]. Dostupné z:
<https://www.villanova.cz/>
- HRAD A ZÁMEK STARÉ HRADY, b. r. *Hrad a zámek Staré Hradý* [online]. [cit. 2024-04-30]. Dostupné z: <https://www.starehrady.cz/>
- [HTTPS://WWW.FACEBOOK.COM/PROFILE.PHP?ID=100063646473479](https://WWW.FACEBOOK.COM/PROFILE.PHP?ID=100063646473479), c2024.
Muzeum Jizerských hor. META. Facebook [online]. [cit. 2024-05-02].
Dostupné z: Muzeum Jizerských hor
- I. KRKONOŠSKÁ DŮLNÍ, c2024. *Hornické muzeum Harrachov* [online]. [cit. 2024-04-30]. Dostupné z: <https://www.hornicke-muzeum.eu/cs/>
- ICOM ČESKÁ REPUBLIKA, 2020. Definice muzea. ICOM NATIONAL COMMITTEE CZECH REPUBLIC. ICOM CZECHIA [online]. 2022 [cit. 2024-01-18].
Dostupné z: <https://icom-czech.mini.icom.museum/icom/definice-muzea/>
- INFORMAČNÍ CENTRUM NOVOPACKO, b. r. *Informační centrum Novopacko* [online]. [cit. 2024-04-28]. Dostupné z: <https://novopacko.cz/>
- INFORMAČNÍ CENTRUM VYSOKÉ NAD JIZEROU, b. r. *Vlastivědné muzeum pro Vysoké nad Jizerou a okolí. INFORMAČNÍ CENTRUM VYSOKÉ NAD JIZEROU. Vysoké nad Jizerou – oficiální informační centrum* [online]. [cit. 2024-04-29].
Dostupné z: <https://info.vysokenadjizerou.cz/vlastivedne-muzeum/>
- IQLANDIA, c2024. IQLANDIA [online]. [cit. 2024-04-30]. Dostupné z:
<https://iqlandia.cz/>
- JAGOŠOVÁ, Lucie, 2017. *Psychologické aspekty muzejní edukace: Studijní text ke kurzu Múzejná pedagogika*. In: MORAVSKÉ ZEMSKÉ MUZEUM, METODICKÉ CENTRUM MUZEJNÍ PEDAGOGIKY. *Metodické centrum muzejní pedagogiky* [online]. [cit. 2024-01-18]. Dostupné z:
https://www.mcmp.cz/fileadmin/user_upload/vzdelavani/MCMP_2015_text_Psychologicke_aspekty_muzejni_educace_FINAL.pdf
- JIRIČKOVÁ, Alexandra, 2023. *Výroční zpráva Městského muzea ve Dvoře Králové nad Labem za rok 2022* [online]. 1. Dvůr Králové nad Labem: Městské muzeum ve Dvoře Králové nad Labem, 49 s. [cit. 2023-11-03]. Dostupné z:
<https://muzeumdk.cz/wp-content/uploads/2023/12/Vyrocni-zprava-2022.pdf>

- KAHAN III, c2009. *Muzeum Kahan III* [online]. [cit. 2024-04-29]. Dostupné z:
<https://www.kahan3.cz/>
- KITL, c2005–2024. *Muzeum – Kitl. KITL. Zdraví v láhvi – Kitl* [online]. [cit. 2024-04-30]. Dostupné z: <https://www.kitl.cz/doktor-kittel/muzeum-1/>
- KLUB VOJENSKÉ HISTORIE NÁCHOD, c2018. *Běloveský pevnostní skanzen* [online]. [cit. 2024-04-30]. Dostupné z: <http://www.brezinka.cz/>
- KOHOUT, Jan, 2023. *Výroční zpráva 2022: Městské muzeum Nový Bydžov* [online].
1. Nový Bydžov: Městské muzeum Nový Bydžov, 6 s. [cit. 2023-11-03].
Dostupné z:
https://www.novybydzov.cz/assets/File.ashx?id_org=10716&id_dokumenty=29718
- KŘÍŽEK, Jiří, 2023. *Zpráva o činnosti organizace za rok 2022* [online]. 1. Liberec:
Severočeské muzeum v Liberci, 130 s. [cit. 2023-11-03]. Dostupné z:
https://www.muzeumlb.cz/IS/pu_data/send_files/Files/VZ_SM_2022_online.pdf
- KULTURA A SPORT DOBRUŠKA, c2024. *Vlastivědné muzeum Dobruška. KULTURA A SPORT DOBRUŠKA. Kultura a Sport Dobruška* [online]. [cit. 2024-04-14].
Dostupné z: <https://www.kulturadobruska.cz/vlastivedne-muzeum/uvodni-informace/>
- KULTURA MIMOŇ, c2024. *Muzeum. KULTURA MIMOŇ. Kultura Mimoň* [online]. [cit. 2024-04-29]. Dostupné z: <https://www.kulturamimon.cz/muzeum/>
- LETOHRADSKÝ ŽELEZNIČNÍ KLUB, c2024. *Letohradský železniční klub z. s.* [online]. [cit. 2024-04-29]. Dostupné z: <https://lzkclub.estranky.cz/>
- LHOTOVÁ, Markéta, 2019. *Úvod do studia muzeologie*. In: TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI. *Katedra historie FP TUL* [online]. [cit. 2024-04-13].
Dostupné z: <https://khi.fp.tul.cz/images/Lhotova/USTUM.pdf>
- LIPÝ ČESKÁ LÍPA, c2024. *Centrum textilního tisku. LIPÝ ČESKÁ LÍPA. Lipý Česká Lípa* [online]. [cit. 2024-04-30]. Dostupné z:
<http://www.lipy.cz/centrum%2Dtextilniho%2Dtisku/d-1004/p1=1020>
- LUNARIA, c2020. *Žijící skanzen Jindřichovice pod Smrkem* [online]. [cit. 2024-04-29]. Dostupné z: <https://www.zijiciskanzen.cz/>
- MÁLEK, Vlastimil, 2023. *Zpráva o činnosti za rok 2022: Muzeum Podkrkonoší v Trutnově*. 1. Trutnov: Muzeum Podkrkonoší v Trutnově, 47 s. Dostupné také

- z: <http://www.muzeumtrutnov.cz/files/files/f569-zprava-o-cinnosti-v-roce-2022>
- MALOSKALSKÁ GALERIE JOSEFA JÍRY, b. r. *Maloskalská galerie Josefa Jíry* [online]. [cit. 2024-04-29]. Dostupné z: <http://www.maloskalskagalerie.cz/cs/>
- MAP NOVOPACKO, c2024. *MAP Novopacko. DOBROVOLNÝ SVAZEK OBCÍ NOVOPACKO. Novopacko* [online]. [cit. 2024-04-28]. Dostupné z: <https://www.dsonovopacko.cz/map>
- MAPY.CZ, 2023. *Turistická mapa* [online]. Plzeň: Seznam.cz [cit. 2024-04-13]. Dostupné z: <https://www.mapy.cz/turisticka>
- MERKUR MUZEUM POLICE NAD METUJÍ, c2024. *MERKUR muzeum* [online]. [cit. 2024-04-30]. Dostupné z: <https://www.merkurpolice.cz/>
- MĚSTO CHRASTAVA, c2024. *Městské muzeum. MĚSTO CHRASTAVA. Město Chrastava – Oficiální stránky město Chrastava* [online]. [cit. 2024-04-29]. Dostupné z: <https://www.chrastava.eu/o-meste/chrastavska-muzea/mestske-muzeum/>
- MĚSTO DESNÁ, c2024. *Kulturní a informační středisko. MĚSTO DESNÁ. Město Desná – Oficiální stránky města* [online]. [cit. 2024-04-30]. Dostupné z: <https://mesto-desna.cz/mista/kulturni-a-informacni-stredisko/>
- MĚSTO FRÝDLANT, c2014. *Městské muzeum Radnice. MĚSTO FRÝDLANT. Město Frýdlant* [online]. 2020-01-28 [cit. 2024-04-29]. Dostupné z: <https://m.mesto-frydlant.cz/cs/turista/zajimavosti-a-cile-ve-frydlantu/mestske-muzeum-radnice.html>
- MĚSTO HOŘICE, 2021. *Schválený rozpočet města Hořice na rok 2022* [online]. 1. město Hořice, 10 s. [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: https://www.horice.org/assets/File.ashx?id_org=4516&id_dokumenty=18920
- MĚSTO LÁZNĚ BĚLOHRAD, b. r. *Fričovo muzeum. Lázně Bělohrad* [online]. [cit. 2024-04-29]. Dostupné z: <http://www.lazne-belohrad.cz/kultura/fricovo-muzeum/>
- MĚSTO MILETÍN, b. r. *Muzeum českého amatérského divadla. MĚSTO MILETÍN. Město Miletín – oficiální web města* [online]. [cit. 2024-04-29]. Dostupné z: <https://www.miletin.cz/turistika/muzeum-ceskeho-amaterskeho-divadla/>

- MĚSTO NOVÉ MĚSTO POD SMRKEM, c2024. Zařízení města. MĚSTO NOVÉ MĚSTO POD SMRKEM. *Nové Město pod Smrkem* [online]. [cit. 2024-04-29]. Dostupné z: <https://www.nmps.cz/zarizeni-mesta>
- MĚSTO ROVENSKO POD TROSKAMI, c2024. Město Rovensko pod Troskami – oficiální stránky města Rovensko pod Troskami [online]. [cit. 2024-04-29]. Dostupné z: <https://www.rovensko.cz/>
- MĚSTO SMRŽOVKA, c2008–2024. Muzeum místní historie. MĚSTO SMRŽOVKA. *Smržovka* [online]. [cit. 2024-04-29]. Dostupné z: <https://www.smrzovka.cz/muzeum%2Dmistni%2Dhistorie/d-1248/p1=7985>
- MĚSTO ŽELEZNÝ BROD, c2017. Městská galerie Vlastimila Rady. MĚSTO ŽELEZNÝ BROD. *Informace pro občany – Železný Brod* [online]. [cit. 2024-04-29]. Dostupné z: <https://www.zeleznybrod.cz/cz/turista/pamatky-zajimavosti/mestska-galerie-vlastimila-rady/>
- MĚSTSKÉ KULTURNÍ STŘEDISKO ČERVENÝ KOSTELEČ, c2011–2024. Domek Boženy Němcové. MĚSTSKÉ KULTURNÍ STŘEDISKO ČERVENÝ KOSTELEČ. *Městské kulturní středisko Červený Kostelec* [online]. [cit. 2023-11-29]. Dostupné z: <http://www.mkscck.cz/page/11234/domek-bozeny-nemcove>
- MĚSTSKÉ KULTURNÍ STŘEDISKO JAROMĚŘ, b. r. Vojenskohistorické muzeum. MĚSTSKÉ KULTURNÍ STŘEDISKO JAROMĚŘ, b. r. *Pevnostní město Josefov* [online]. [cit. 2024-04-30]. Dostupné z: <https://www.pevnostjosefov.cz/kam-dal-v-josefove/objekty-v-josefove/vojenskohistoricke-muzeum/>
- MĚSTSKÉ MUZEUM A GALERIE HOŘICE, c2019. *Muzeum Hořice* [online]. 2024-04-10 [cit. 2024-04-14]. Dostupné z: <https://muzeum.horice.org/>
- MĚSTSKÉ MUZEUM A GALERIE HOŘICE, c2024. Městské muzeum a galerie Hořice. META. *Facebook* [online]. [cit. 2024-05-02]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/muzeumhorice>
- MĚSTSKÉ MUZEUM A GALERIE J. W. MEZEROVÉ V ÚPICI, c2024. *Městské muzeum a galerie J. W. Mezerové* [online]. [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: <https://www.mmgu.cz/>

- MĚSTSKÉ MUZEUM A GALERIE LOMNICE NAD POPELKOU, b. r. *Muzeum Lomnice nad Popelkou* [online]. [cit. 2024-04-14]. Dostupné z:
<https://muzeumlomnice.cz/>
- MĚSTSKÉ MUZEUM A GALERIE LOMNICE NAD POPELKOU, c2024. Městské muzeum a galerie Lomnice nad Popelkou. META. Facebook [online]. [cit. 2024-05-02]. Dostupné z:
<https://www.facebook.com/profile.php?id=100039361520271>
- MĚSTSKÉ MUZEUM A INFORMAČNÍ CENTRUM RTYNĚ V PODKRKONOŠÍ, b. r. *Městské muzeum a informační centrum Rtyně v Podkrkonoší* [online]. [cit. 2023-11-29]. Dostupné z: <https://www.muzeumrtyne.cz/>
- MĚSTSKÉ MUZEUM LORETA, c2008–2024. Muzeum Loreta. INFORMAČNÍ CENTRUM CHLUMEC NAD CIDLINOU. *Informační centrum Chlumeck nad Cidlinou* [online]. [cit. 2024-04-29]. Dostupné z:
<https://www.ic.chlumecnc.cz/muzeum%2Dloreta/ms-2197/p1=2197>
- MĚSTSKÉ MUZEUM NOVÁ PAKA, b. r. *Městské muzeum Nová Paka* [online]. [cit. 2024-04-14]. Dostupné z: <https://muzeum.cz/>
- MĚSTSKÉ MUZEUM NOVÁ PAKA, c2024. Muzeum Nová Paka. META. Facebook [online]. [cit. 2024-05-02]. Dostupné z:
<https://www.facebook.com/profile.php?id=61558446725159>
- MĚSTSKÉ MUZEUM NOVÉ MĚSTO NAD METUJÍ, c2022. *Městské muzeum Nové Město nad Metují* [online]. [cit. 2024-04-14]. Dostupné z:
<http://www.muzeum-nmmn.cz/index.php/cz/>
- MĚSTSKÉ MUZEUM NOVÉ MĚSTO NAD METUJÍ, c2024. Městské muzeum Nové Město nad Metují. META. Facebook [online]. [cit. 2024-05-02]. Dostupné z:
<https://www.facebook.com/muzeumnovemesto>
- MĚSTSKÉ MUZEUM NOVÝ BYDŽOV, c2009–2024. Městské muzeum Nový Bydžov. MĚSTO NOVÝ BYDŽOV. *Nový Bydžov, oficiální web* [online]. 2024-04-11 [cit. 2024-04-14]. Dostupné z:
<https://www.novybydzov.cz/muzeum.asp?p1=24941>
- MĚSTSKÉ MUZEUM NOVÝ BYDŽOV, c2024. Městské muzeum Nový Bydžov. META. Facebook [online]. [cit. 2024-05-02]. Dostupné z:
<https://www.facebook.com/MestskeMuzeumNovyBydzov>

MĚSTSKÉ MUZEUM V JAROMĚŘI, c2019. *Městské muzeum v Jaroměři* [online]. [cit. 2024-04-14]. Dostupné z: <https://muzeumjaromer.cz/>

MĚSTSKÉ MUZEUM V JAROMĚŘI, c2024. *Městské muzeum v Jaroměři*. META. Facebook [online]. [cit. 2024-05-02]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/Mestske.muzeum.v.Jaromeri>

MĚSTSKÉ MUZEUM V ŽELEZNÉM BRODĚ, c2024a. *Městské muzeum v Železném Brodě* [online]. [cit. 2024-04-14]. Dostupné z: <https://muzeumzb.cz/cs/>

MĚSTSKÉ MUZEUM V ŽELEZNÉM BRODĚ, c2024b. *Městské muzeum Železný Brod*. META. Facebook [online]. [cit. 2024-05-02]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/pages/M%C4%9Bstsk%C3%A9-muzeum-%C5%BDelezn%C3%BD-Brod/339601819980073>

MĚSTSKÉ MUZEUM VE DVOŘE KRÁLOVÉ NAD LABEM, c2024a. *Městské muzeum ve Dvoře Králové nad Labem*. META. Facebook [online]. [cit. 2024-05-02]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/mmdknl>

MĚSTSKÉ MUZEUM VE DVOŘE KRÁLOVÉ NAD LABEM, c2024b. *Městské muzeum ve Dvoře Králové nad Labem* [online]. [cit. 2024-04-14]. Dostupné z: <https://muzeumdk.cz/>

MĚSTSKÉ MUZEUM ŽACLĚŘ, b. r. *Městské muzeum Žacléř* [online]. 2024-04-14 [cit. 2024-04-14]. Dostupné z: <http://www.muzeum-zacler.cz/>

MĚSTSKÉ MUZEUM ŽACLĚŘ, c2024. *Městské muzeum a Turistické informační centrum Žacléř*. META. Facebook [online]. [cit. 2024-05-02]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/muzeumzacler>

METODICKÉ CENTRUM MUZEJNÍ PEDAGOGIKY, c2011–2024. *Naše poslání*. METODICKÉ CENTRUM MUZEJNÍ PEDAGOGIKY. *Metodické centrum muzejní pedagogiky* [online]. [cit. 2024-01-19]. Dostupné z: <https://www.mcmp.cz/o-nas/nase-poslani/>

MINISTERSTVO KULTURY ČESKÉ REPUBLIKY a MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY ČESKÉ REPUBLIKY, 2021. *Memorandum o spolupráci Ministerstva kultury a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 1. [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: https://mkcr.cz/doc/cms_library/memorandum-o-spolupraci-mezi-mk-a-msmt-13930.pdf

- MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY, 2020. Muzejní edukátor. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Národní soustava povolání* [online]. 2020 [cit. 2024-01-18]. Dostupné z: <https://www.nsp.cz/jednotka-prace/muzejni-edukator>
- MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY ČESKÉ REPUBLIKY, b. r. *Rejstřík škol* [online]. Verze 2.96. [cit. 2024-04-28]. Dostupné z: <https://rejstriky.msmt.cz/rejskol/>
- MOTOMUZEUM BOREK POD TROSKAMI, c2012. *Motomuzeum Borek pod Troskami* [online]. [cit. 2024-04-30]. Dostupné z: <https://www.motomuzeumborek.cz/>
- MOTORGATE, c2024. *Muzeum socialistických vozů* [online]. [cit. 2024-04-30]. Dostupné z: <https://socialist-cars.cz/>
- MUSEUM.CZ, c2023. *Museum.cz* [online]. [cit. 2024-04-13]. Dostupné z: <https://www.museum.cz/>
- MUZEUM A GALERIE ORLICKÝCH HOR V RYCHNOVĚ NAD KNĚŽNOU, c2018. *Muzeum a galerie Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou* [online]. [cit. 2024-04-14]. Dostupné z: <https://www.moh.cz/>
- MUZEUM A GALERIE ORLICKÝCH HOR V RYCHNOVĚ NAD KNĚŽNOU, c2024. *Muzeum a galerie Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou*. META. *Facebook* [online]. [cit. 2024-05-02]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/search/top?q=museum%20a%20galerie%20orlick%C3%BDch%20hor%20v%20rychnov%C4%9B%20nad%20kn%C4%9B%C5%BEou>
- MUZEUM A POJIZERSKÁ GALERIE SEMILY, c2024. *Muzeum a Pojizerská galerie*. META. *Facebook* [online]. [cit. 2024-05-02]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/muzeumsemily>
- MUZEUM A POJIZERSKÁ GALERIE SEMILY, c2024. *Muzeum a Pojizerská galerie Semily* [online]. [cit. 2024-04-14]. Dostupné z: <https://muzeumsemily.cz/cs>
- MUZEUM BOŽENY NĚMCOVÉ, c2024. *Muzeum Boženy Němcové* [online]. 2024-04-24 [cit. 2024-04-29]. Dostupné z: <https://www.muzeumbn.cz/>
- MUZEUM ČESKÉHO RÁJE V TURNOVĚ, b. r. *Muzeum Turnov* [online]. [cit. 2024-04-14]. Dostupné z: <https://www.muzeum-turnov.cz/>

- MUZEUM ČESKÉHO RÁJE V TURNOVĚ, c2024. Muzeum Českého ráje v Turnově. META. Facebook [online]. [cit. 2024-05-02]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/muzeumturnov>
- MUZEUM ČTYŘLÍSTEK, c2017–2024. Muzeum Čtyřlístku Doksy [online]. [cit. 2024-04-30]. Dostupné z: <http://www.muzeumctyrlistek.cz/>
- MUZEUM ENERGIE, b. r. Muzeum energie [online]. [cit. 2024-04-30]. Dostupné z: <http://www.muzeumenergie.cz/>
- MUZEUM FRÁNI ŠRÁMKA, b. r. Muzeum Fráni Šrámka [online]. [cit. 2024-04-29]. Dostupné z: <https://franasramek.cz/index.html>
- MUZEUM KRKONOŠSKÝCH ŘEMESEL, c2024. Muzeum krkonošských řemesel, Poniklá [online]. [cit. 2024-04-29]. Dostupné z: <http://www.krkonose-muzeum.cz/>
- MUZEUM MOTOCYKLŮ MOTOGALERIE ŠESTAJOVICE, c2021. Muzeum motocyklů Šestajovice u Jaroměře [online]. [cit. 2024-04-30]. Dostupné z: <https://www.muzeum-motocyklu.cz/>
- MUZEUM NÁCHODSKA, c2024a. Muzeum Náchodska [online]. [cit. 2024-04-14]. Dostupné z: <https://www.muzeumnachod.cz/>
- MUZEUM NÁCHODSKA, c2024b. Muzeum Náchodska. META. Facebook [online]. [cit. 2024-05-02]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/Muzeum.Nachodska>
- MUZEUM OBRNĚNÉ TECHNIKY SMRŽOVKA, c2023. Muzeum obrněné techniky Smržovka [online]. [cit. 2024-04-30]. Dostupné z: <https://tankysmrzovka.cz/>
- MUZEUM PAPIROVÝCH MODELŮ POLICE NAD METUJÍ, c2024. Muzeum papírových modelů Police nad Metují [online]. [cit. 2024-04-30]. Dostupné z: <https://mpmpm.cz/>
- MUZEUM PODKRKONOŠÍ V TRUTNOVĚ, c2024a. Muzeum Podkrkonoší v Trutnově. META. Facebook [online]. [cit. 2024-05-02]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100070985722852>
- MUZEUM PODKRKONOŠÍ V TRUTNOVĚ, c2024b. Muzeum Podkrkonoší v Trutnově [online]. [cit. 2024-04-14]. Dostupné z: <http://www.muzeumtrutnov.cz/>
- MUZEUM PŘÍRODY ČESKÝ RÁJ, c2002–2024. Muzeum přírody Český ráj [online]. [cit. 2024-04-29]. Dostupné z: <http://www.mpcr.cz/>

- MUZEUM SKLA A BIŽUTERIE V JABLONCI NAD NISOU, b. r. *Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou* [online]. [cit. 2024-04-29]. Dostupné z: <https://www.msb-jablonec.cz/>
- MUZEUM TVRZ HANIČKA, b. r. *Tvrz Hanička* [online]. [cit. 2023-11-29]. Dostupné z: <http://www.hanicka.cz/>
- MUZEUM VÝCHODNÍCH ČECH V HRADCI KRÁLOVÉ, c2019. *Muzeum východních Čech v Hradci Králové* [online]. [cit. 2024-04-14]. Dostupné z: <https://www.muzeumhk.cz/>
- MUZEUM VÝCHODNÍCH ČECH V HRADCI KRÁLOVÉ, c2024. *Muzeum východních Čech v Hradci Králové*. META. Facebook [online]. [cit. 2024-05-02]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/muzeumhk.cz>
- NÁRODNÍ INFORMAČNÍ A PORADENSKÉ STŘEDISKO PRO KULTURU, 2021. *Návštěvnost muzeí a galerií: v krajích v roce 2020* [online]. 1. Praha: Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, 38 s. [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: https://www.statistikakultury.cz/wp-content/uploads/2022/11/navstevnost_muzei-a-galerii_2020__opraveno.pdf
- NÁRODNÍ INFORMAČNÍ A PORADENSKÉ STŘEDISKO PRO KULTURU, 2022. *Návštěvnost muzeí a galerií: v krajích v roce 2021* [online]. 1. Praha: Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, 38 s. [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: https://www.statistikakultury.cz/wp-content/uploads/2022/06/Navstevnost_muzei_a_galerii_2021.pdf
- NÁRODNÍ INFORMAČNÍ A PORADENSKÉ STŘEDISKO PRO KULTURU, 2023a. *Benchmarking muzeí a galerií* [online]. [cit. 2023-12-06]. Dostupné z: <https://bench.nipos.cz/muzea/formulas>
- NÁRODNÍ INFORMAČNÍ A PORADENSKÉ STŘEDISKO PRO KULTURU, 2023b. *Návštěvnost muzeí a galerií: v krajích v roce 2022* [online]. 1. Praha: Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, 38 s. [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: https://www.statistikakultury.cz/wp-content/uploads/2023/05/Navstevnost_Muzei_2022.pdf
- NÁRODNÍ PEDAGOGICKÝ INSTITUT, c2023. *Kurikulární reforma*. NÁRODNÍ PEDAGOGICKÝ INSTITUT. *Metodický portál RVP.CZ* [online]. [cit. 2024-04-28]. Dostupné z:

https://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/K/Kurikul%C3%A1rn%C3%AD_reforma

OBEC BÍLÁ TŘEMEŠNÁ, c2024. Muzeum. OBEC BÍLÁ TŘEMEŠNÁ. *Obec Bílá*

Třemešná – Oficiální stránky obce Bílá Třemešná [online]. [cit. 2024-04-30].

Dostupné z: <https://www.bilatremesna.cz/muzeum/>

OBEC HOŘINĚVES, c2024. Památník Rodný dům Václava Hanky. OBEC

HOŘINĚVES. *Obec Hořiněves* [online]. [cit. 2024-04-30]. Dostupné z:

<https://www.horineves.cz/muzeum>

OBEC HORNÍ BRANNÁ, c2024. Život pod horami. OBEC HORNÍ BRANNÁ. *Obec*

Horní Branná – Oficiální stránky obce Horní Branná [online]. [cit. 2024-04-

29]. Dostupné z: <https://www.hbranna.cz/volny-cas/zivot-pod-horami/>

OBEC JAVORNICE, b. r. Památník Marie a Vojtěcha Sedláčkových. OBEC

JAVORNICE. *Obec Javornice* [online]. c2009–2024 [cit. 2023-11-29]. Dostupné

z: [https://www.obecjavornice.cz/kultura-a-sdruzeni/kultura/23-](https://www.obecjavornice.cz/kultura-a-sdruzeni/kultura/23-pamatnik-marie-a-vojtecha-sedlackovych)

[pamatnik-marie-a-vojtecha-sedlackovych](https://www.obecjavornice.cz/kultura-a-sdruzeni/kultura/23-pamatnik-marie-a-vojtecha-sedlackovych)

OBEC JIŘETÍN POD JEDLOVOU, b. r. Informační centrum, muzeum Jiřetín. OBEC

JIŘETÍN POD JEDLOVOU. *Jiřetín pod Jedlovou* [online]. [cit. 2024-04-30].

Dostupné z:

[https://www.obecjiretin.cz/provoz%2Dmuzea%2Dzajistuje%2Dinformacni](https://www.obecjiretin.cz/provoz%2Dmuzea%2Dzajistuje%2Dinformacni%2Dcentrum%2Djiretin%2Dpod%2Djedlovou/os-1001/p1=1226)

[%2Dcentrum%2Djiretin%2Dpod%2Djedlovou/os-1001/p1=1226](https://www.obecjiretin.cz/provoz%2Dmuzea%2Dzajistuje%2Dinformacni%2Dcentrum%2Djiretin%2Dpod%2Djedlovou/os-1001/p1=1226)

OBEC LIBUŇ, b. r. *Libuň – oficiální web obce* [online]. [cit. 2024-04-29]. Dostupné

z: <https://libun.cz/>

OBEC MALÉ SVATOŇOVICE, c2004–2024. Muzeum bratří Čapků. OBEC MALÉ

SVATOŇOVICE. *Obec Malé Svatoňovice* [online]. [cit. 2023-11-11]. Dostupné z:

<https://www.malesvatonovice.cz/muzeum/>

OBEC ZÁHOŘÍ, c2024. Otevírací doba knihovny. OBEC ZÁHOŘÍ. *Obec Záhoří*

[online]. [cit. 2024-04-30]. Dostupné z:

<https://www.obeczahori.cz/knihovna/oteviraci-doba-knihovny>

OBLASTNÍ GALERIE LIBEREC, b. r. *Oblastní galerie Liberec* [online]. [cit. 2024-04-

29]. Dostupné z: <https://www.ogl.cz/>

OLD RACING CLUB, c2021. *Old Racing Collection* [online]. [cit. 2024-04-30].

Dostupné z: <https://www.old->

racimg.eu/?fbclid=IwAR0LAlfpjtNAIF_Ud8sRNj4IIONKZoLUuExxx8SMe5n23
X4k2Q6KVSaCrgo

PAMÁTNÍK NÁRODNÍHO PÍSEMRICTVÍ, c2024. *Památník národního písemnictví*
[online]. [cit. 2024-04-30]. Dostupné z:

<https://www.pamatniknarodnihopisemnictvi.cz/>

PÁNKOVÁ, Markéta, 2021. *Pokusné ověřování „Vzdělávací programy paměťových
institucí do škol“ výsledky mapování zájmu základních škol o edukační
programy paměťových institucí: Závěrečná zpráva 2019/2020* [online]. 1.

Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, 48 s.
[cit. 2023-11-03]. Dostupné z:

[https://www.npmk.cz/sites/default/files/pokusne-overovani/zaverecna-
zprava-po3.pdf](https://www.npmk.cz/sites/default/files/pokusne-overovani/zaverecna-zprava-po3.pdf)

PAPÍRENSKÁ VÝROBA A OBCHOD, b. r. Eduard Held muzeum. PAPIRENSKÁ
VÝROBA A OBCHOD. *Papírenská výroba a obchod* [online]. [cit. 2024-04-30].
Dostupné z: [https://www.karnevalove-zbozi-masky.cz/eduard-held-
muzeum](https://www.karnevalove-zbozi-masky.cz/eduard-held-muzeum)

PECHÁČKOVÁ, Miroslava, c2005–2019. *Muzeum hraček Rychnov nad Kněžnou*
[online]. [cit. 2024-04-30]. Dostupné z: <http://www.muzeumhracek-rk.cz/>

PENSION U ČÁPA, c2024. *Maják a muzeum Cimrmanovy tvorby. PENSION U
ČÁPA. Pension U čápa* [online]. [cit. 2024-04-30]. Dostupné z:

<https://www.ucapa.eu/cz/muzeum/prehledne-informace.html>

PODJEŠTĚDSKÉ MUZEUM ČESKÝ DUB, c2010–2024. *Podještědské muzeum*
[online]. [cit. 2024-04-29]. Dostupné z: <https://www.muzeumceskydub.cz/>

PRAM FOOD, c2024. *Betlémy Kryštofovo Údolí* [online]. [cit. 2024-04-30].

Dostupné z: <https://www.betlemyku.cz/>

PROSTŘEDNÍK, Jan, 2023. *Zpráva o činnosti Muzea Českého ráje v Turnově,
příspěvkové organizace Libereckého kraje za rok 2022* [online]. 1. Turnov:

Muzeum Českého ráje v Turnově, 167 s. [cit. 2023-11-03]. Dostupné z:

[https://www.muzeum-turnov.cz/wp-
content/uploads/2024/03/ZPRAVA-O-CINNOSTI-ZA-ROK-2022-
MCRT.pdf](https://www.muzeum-turnov.cz/wp-content/uploads/2024/03/ZPRAVA-O-CINNOSTI-ZA-ROK-2022-MCRT.pdf)

REGIONÁLNÍ MUZEUM A GALERIE JIČÍN, c2014. *Regionální muzeum a galerie Jičín*
[online]. [cit. 2024-04-14]. Dostupné z: <https://www.muzeumhry.cz/>

- REGIONÁLNÍ MUZEUM A GALERIE JIČÍN, c2024. Regionální muzeum a galerie v Jičíně – muzeum hry. META. Facebook [online]. [cit. 2024-05-02]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100057601541391>
- SCHEJBAL, Oldřich, 2023. Výroční zpráva 2022: Muzeum Náchodska [online]. 1. Náchod: Muzeum Náchodska, 100 s. [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: https://www.muzeumnachod.cz/wp-content/uploads/2023/12/VZ_2022.pdf
- SDH VELKÉ SVATOŇOVICE, b. r. Muzeum hasičské techniky. SDH VELKÉ SVATOŇOVICE. SDH Velké Svatoňovice [online]. [cit. 2024-04-29]. Dostupné z: https://hasici.velkesvatonovice.cz/?page_id=7
- SEVEROČESKÉ MUZEUM V LIBERCI, c2020. Severočeské muzeum v Liberci [online]. [cit. 2024-04-14]. Dostupné z: <https://www.muzeumlb.cz/>
- SEVEROČESKÉ MUZEUM V LIBERCI, c2024. Severočeské muzeum v Liberci. META. Facebook [online]. [cit. 2024-05-02]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/muzeumlb>
- SIGNAL MONT, b. r. Informace o firmě. SIGNAL MONT S. R. O. Signal Mont s. r. o. [online]. [cit. 2024-04-30]. Dostupné z: <https://www.signalmont.cz/Informace-o-firme.html>
- ŠIMKOVÁ, Naďa, c2011–2024. Muzeum panenek a medvídků pod Troskami [online]. [cit. 2024-04-30]. Dostupné z: <https://www.muzeumpanenek.cz/>
- SKALICKÁ, Pavla, 2023. Výroční zpráva Vlastivědného muzea Dobruška 2022 [online]. 1. Dobruška: Vlastivědné muzeum Dobruška, 35 s. [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: https://www.kulturadobruska.cz/e_download.php?file=data/editor/414cs_2.pdf&original=Zpr%C3%A1va%20o%20C4%8Dinnosti%20Vlastiv%C4%9Bdn%C3%A9ho%20muzea%20v%20Dobru%C5%A1ce%20v%20roce%202022.pdf
- SKLÁRNA HARRACHOV, c2015a. Muzeum skla Novosad a syn. SKLÁRNA HARRACHOV. Sklárna a pivovar Harrachov [online]. [cit. 2024-04-29]. Dostupné z: <https://www.sklarnaharrachov.cz/muzeum>
- SKLÁRNA HARRACHOV, c2015b. Ski muzeum. SKLÁRNA HARRACHOV. Sklárna a pivovar Harrachov [online]. [cit. 2024-04-30]. Dostupné z: <https://www.sklarnaharrachov.cz/muzeum/ski-muzeum>

- SKLÁŘSKÉ MUZEUM KAMENICKÝ ŠENOV, c2024. *Muzeum města Kamenický Šenov* [online]. [cit. 2024-04-29]. Dostupné z:
<https://www.muzeumskla.cz/>
- SKLÁŘSKÉ MUZEUM NOVÝ BOR, b. r. *Sklářské muzeum Nový Bor* [online]. [cit. 2024-04-29]. Dostupné z: <https://www.glassmuseum.eu/>
- ŠKODA MUZEUM, c2024. Rodný dům F. Porscheho. ŠKODA MUZEUM. *Škoda muzeum* [online]. [cit. 2024-04-30]. Dostupné z: <https://museum.skoda-auto.cz/porsche-house>
- ŠNAIBERK, Miroslav, 2023. *Výroční zpráva za rok 2022: Muzeum a Pojizerská galerie Semily, příspěvková organizace* [online]. 1. Semily: Muzeum a Pojizerská galerie Semily, 27 s. [cit. 2023-11-03]. Dostupné z:
<https://muzeumsemily.cz/media/pages/o-muzeu/vyrocnizpravy/2464645523-1678712665/vyrocnizprava-2022.pdf>
- ŠOPÁK, Pavel, 2012. Regionální muzea. In: KNAPÍK, Jiří, David VÁHALA, Jaromír OLŠOVSKÝ a Pavel ŠOPÁK. *Vademecum muzeologie: Internetová příručka pro výuku muzeologie na Ústavu historických věd FPF Slezské univerzity v Opavě*. 1. Opava: Slezská univerzita, s. 60. ISBN 9788072488117. Dostupné také z:
<http://vademecum.fpf.slu.cz/>
- SPOLEČNOST ŽELEZNIČNÍ VÝTOPNA JAROMĚŘ, b. r. *Výtopna Jaroměř* [online]. [cit. 2024-04-30]. Dostupné z: <https://www.vytopnajaromer.cz/>
- SPRÁVA KRKONOŠSKÉHO NÁRODNÍHO PARKU, c2022a. Organizační struktura KRNAP. SPRÁVA KRKONOŠSKÉHO NÁRODNÍHO PARKU. *Správa Krkonošského národního parku* [online]. [cit. 2024-04-28]. Dostupné z:
https://old.krnep.cz/data/File/sprava_np/organizacni_struktura/organizacni_struktura_01_02_2022.pdf
- SPRÁVA KRKONOŠSKÉHO NÁRODNÍHO PARKU, c2022b. Správa KRNAP, adresář. SPRÁVA KRKONOŠSKÉHO NÁRODNÍHO PARKU. *Správa Krkonošského národního parku* [online]. [cit. 2024-04-28]. Dostupné z:
<https://old.krnep.cz/adresar/>
- SPRÁVA KRKONOŠSKÉHO NÁRODNÍHO PARKU, c2024a. Krkonošská muzea. META. *Facebook* [online]. [cit. 2024-05-02]. Dostupné z:
<https://www.facebook.com/krkonoskemuzeum>

- SPRÁVA KRKONOŠSKÉHO NÁRODNÍHO PARKU, c2024b. *Muzeum Krkonoš* [online]. [cit. 2024-04-14]. Dostupné z: <https://www.muzeumkrkonos.cz/>
- STACHELBERG, c2024. *Dělostřelecká tvrz Stachelberg* [online]. [cit. 2024-04-30]. Dostupné z: <https://www.stachelberg.cz/>
- STUHLÍK, Radek, c2024. *Muzeum Hraček Stuchlíkovi* [online]. [cit. 2024-04-30]. Dostupné z: <https://www.muzeumhracekbydzov.cz/>
- TECHNICKÉ MUZEUM LIBEREC, c2017. *Technické muzeum Liberec* [online]. [cit. 2024-04-30]. Dostupné z: <https://www.tmliberec.cz/>
- TKALCOVSKÉ MUZEUM, c2023. *Dům pod jasanem – tkalcovské muzeum* [online]. [cit. 2024-04-30]. Dostupné z: <https://www.dumpodjasanem.cz/>
- TOMÁNEK, Pavel, b. r. *Muzeum bednářství Jaroslava Tománka, Praskačka* [online]. [cit. 2024-04-30]. Dostupné z: <https://www.museumbednarstvi.cz/>
- TŘEBECHOVICKÉ MUZEUM BETLÉMŮ, c2016. *Třebechovické muzeum betlémů* [online]. [cit. 2024-04-29]. Dostupné z: <https://www.betlem.cz/cz/>
- ULRYCH, David, 2023. *Krkonošské muzeum v Jilemnici v roce 2022* [online]. 1. Jilemnice: Krkonošské muzeum v Jilemnici, 10 s. [cit. 2023-11-03]. Archiv autora.
- UYEN TRANN, Lynn a Heather KING, 2007. *The Professionalization of Museum Educators: The Case in Science Museums. Museum Management and Curatorship* [online]. 22(2), 131–149 [cit. 2024-04-13]. Dostupné z: doi:10.1080/09647770701470328
- VESNICKÉ MUZEUM PERTOLTICE, c2017. *Vesnické muzeum – skanzen Pertoltice* [online]. [cit. 2024-04-30]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20170923053426/http://lidovestavby.info/>
- VITÁČEK, Zdeněk a Gabriela MOTHEJZÍKOVÁ, 2023. *Zpráva o činnosti za rok 2022: Vlastivědné muzeum a galerie v České Lípě, příspěvková organizace Libereckého kraje* [online]. 1. Česká Lípa: Vlastivědné muzeum a galerie v České Lípě, 30 s. [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: <https://www.muzeumcl.cz/storage/static/57/VMG-ZPRAVA-O-CINNOSTI-ZA-ROK-2022.pdf>
- VLASTIVĚDNÉ MUZEUM A GALERIE V ČESKÉ LÍPĚ, c2020. *Vlastivědné muzeum a galerie v České Lípě* [online]. [cit. 2024-04-14]. Dostupné z: <https://www.muzeumcl.cz/>

- VLASTIVĚDNÉ MUZEUM A GALERIE V ČESKÉ LÍPĚ, c2024. Vlastivědné muzeum a galerie v České Lípě. META. Facebook [online]. [cit. 2024-05-02]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/muzeumcl>
- VLASTIVĚDNÉ MUZEUM DOBRUŠKA, c2024. Vlastivědné muzeum v Dobrušce. META. Facebook [online]. [cit. 2024-05-02]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/MUZEUMDOBRUSKA>
- VLASTIVĚDNÉ MUZEUM V ŽELEZNICI, c2024. *Vlastivědné muzeum v Železnici* [online]. [cit. 2024-04-29]. Dostupné z: <https://www.muzeumvzeleznici.cz/>
- ZACHOVALOVÁ, Petra, 2023. *Přehled činnosti Městského muzea a galerie Hořice: 1. 2022 – 31. 12. 2022* [online]. 1. Hořice v Podkrkonoší: Městské muzeum a galerie Hořice [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: https://www.horice.org/assets/File.ashx?id_org=4516&id_dokumenty=23230
- ZELENKA, Tomáš, 2023. *Výroční zpráva 2022: Muzeum a galerie Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou* [online]. 1. Rychnov nad Kněžnou: Muzeum a galerie Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou, 76 s. [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: <https://www.moh.cz/src/Frontend/Files/userfiles/files/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD%20zpr%C3%A1va%20MGOH%202022.pdf>
- ZOO DVŮR KRÁLOVÉ NAD LABEM, c2016. Galerie Zdeňka Buriana. ZOO DVŮR KRÁLOVÉ NAD LABEM. ZOO *Dvůr Králové nad Labem* [online]. [cit. 2024-04-30]. Dostupné z: <https://safaripark.cz/cz/zvirata-a-expozice/galerie-zdenka-buriana>

Seznam volných příloh

- 1 Veškerá muzea (tabulka)
- 2 Provoz muzeí (tabulka)
- 3 Sídla (tabulka)
- 4 Prezentáční činnost (tabulka)
- 5 Edukační programy (tabulka)
- 6 Zřizovatelé institucí (mapa)
- 7 Přehled pracovišť (mapa)
- 8 Jiné činnosti (mapa)
- 9 Forma prezentace muzeálií (mapa)
- 10 Zaměření stálých expozic (mapa)
- 11 Způsob prezentace muzeálií a pojetí expozic (mapa)
- 12 Zaměření výstav (mapa)
- 13 Vhodnost pro výuku geografie (mapa)
- 14 Formy edukačních programů (mapa)
- 15 Zaměření stálých edukačních programů pro školy (mapa)
- 16 Dotazníkové šetření (tabulka)